

MARLUS

SCANDINAVIAN INSTITUTE OF MARITIME LAW

Ivar Gullbrand Nyhus

Nettselskapets ansvar for avbrudd og spenningsfeil

I nettleieavtaler med næringsdrivende

Nettselskapets ansvar for avbrudd og spenningsfeil

I nettleieavtaler med næringsdrivende

Ivar Gullbrand Nyhus

Marlus nr. 499
Sjørettsfondet
Nordisk institutt for sjørett
Universitetet i Oslo

© Sjørettsfondet, 2018

ISSN: 0332-7868

Sjørettsfondet
University of Oslo
Scandinavian Institute of Maritime Law
P.O. Box 6706 St. Olavs plass 5
N-0130 Oslo
Norway

Phone: 22 85 96 00

E-post: sjorett-adm@jus.uio.no

Internet: www.jus.uio.no/nifs

Editor: Professor dr. juris Trond Solvang –

e-mail: trond.solvang@jus.uio.no

For subscription and single-copy sale, please see Den norske bokbyen
– The Norwegian Booktown

Internet: <http://bokbyen.no/en/shop/>

E-mail: post@bokbyen.no

Print: 07 Media AS

Forord

Denne utgaven av MarIus inneholder min masteroppgave på 60 studiepoeng, som jeg skrev i 2017 mens jeg var vitenskapelig assistent ved Nordisk institutt for sjørett. Bortsett fra enkelte små endringer, publiseres avhandlingen slik den ble levert til sensur ved juridisk fakultet ved UiO januar 2018. Avhandlingen bygger på det regelverket som gjaldt per 15. januar 2018.

Året som vitenskapelig assistent på sjøretten gikk utrolig fort. Det er det nok flere grunner til. Det å skrive masteroppgave er både krevende og hektisk, samtidig har det vært givende, lærerikt og hyggelig å gjøre det på sjøretten, med det faglige og sosiale miljøet som er der. Det er fint å være vitenskapelig assistent på sjøretten.

Underveis har jeg fått stor og uvurderlig hjelp av mange. Tidvis rådvill og fortvilet har jeg blitt tatt imot med tålmodighet og åpne armer både internt på fakultetet og eksternt. Jeg har fått innspill og tips om alt fra den tekniske driften av strømmettet til obskure forskriftsbestemmelser. Dette er jeg svært takknemlig for.

Alle som fortjener en takk kan ikke nevnes, men jeg vil gjerne trekke frem noen. Veilederne mine Henrik Bjørnebye og Ivar Alvik fortjener en stor takk. Det samme gjør de andre vitenskapelige assistentene Senad Saric og Knut Klever Næss. Jeg var heldig som delte kontor med Knut Klever Næss. Kontorfellesskapet har fungert som en ett år lang kollokvie, hvor jeg har kunnet diskutere enhver problemstilling, idé og frustrasjon. Til slutt skal pappa ha en særlig takk.

Ivar Gullbrand Nyhus

13. april 2018

Innhold

FORORD.....	3
1 INNLEDNING.....	9
1.1 Tema og avgrensninger	9
1.2 Nettleiekontrakten og kontraktskonstellasjonene.....	10
1.3 Særtrekk ved kontraktsforholdet	13
1.4 Nettselskapets inntekter og sluttbrukers nettleie	16
1.4.1 Innledning	16
1.4.2 Nettselskapets inntekter.....	16
1.4.3 Sluttbrukers nettleie	17
1.5 Metode, rettskilder og enkelte hensyn	19
1.5.1 Metode.....	19
1.5.2 Forskriftsverket.....	20
1.5.3 Kontraktsrettslig bakgrunnsrett.....	21
1.5.4 Øvrige rettskilder	25
1.5.5 Enkelte hensyn og perspektiver	26
1.6 Avhandlingens struktur.....	28
2 NETTSELSKAPETS REALFORPLIKTELSE OG MANGEL.....	30
2.1 Innledning – om mangelsbegrepet og drøftelsens struktur	30
2.2 Uttrykket «leveringskvalitet»	32
2.3 Oppfyllesessted	34
2.4 Overføringskapasitet	34
2.5 Leveringspålitelighet	37
2.5.1 Innledning	37
2.5.2 Nettselskapets rett til å stenge eller begrense overføringskapasiteten.....	37
2.5.3 Nettselskapets øvrige plikt til å stille overføringskapasitet tilgjengelig	40
2.6 Spenningskvalitet.....	45
2.6.1 Hvilken spenningskvalitet skal nettselskapet levere	45
2.6.2 Avtalte krav til spenningskvaliteten.....	47
2.7 Forbeholdet om «normale driftsforhold» i nettleiekontrakten § 12-3.....	48
2.7.1 Innledning	48
2.7.2 Virkningen av at det ikke er «normale driftsforhold».....	49

	2.7.3	Meningsinnholdet i «normale driftsforhold»	49
	2.7.4	Om leveringskvalitetsforskriften er fraveket	52
	2.7.5	Rettsvirkningen av at leveringskvalitetsforskriften ikke er fraveket	53
	2.8	Hva nettselskapet svarer for	56
3		AVHJELP	59
	3.1	Nettselskapets rette- og utbedringsplikt	59
	3.2	Rettepliktens omfang	62
	3.3	Rettefristen	64
	3.3.1	Innledning	64
	3.3.2	Friststart	65
	3.3.3	Fristavbrudd	68
	3.3.4	Fristens lengde	69
4		PRISAVSLAG	71
	4.1	Innledning	71
	4.2	Om prisavslag er betinget av at retteplikten ikke er overholdt	71
	4.3	Fra hvilket tidspunkt prisavslaget skal utmåles	74
	4.4	Hvordan prisavslaget skal beregnes	75
	4.4.1	Innledning	75
	4.4.2	Ved avbrudd	75
	4.4.3	Ved spenningsfeil	78
	4.5	Betydningen av insentiv- og kompensasjonsordninger	81
	4.5.1	Innledning	81
	4.5.2	KILE-ordningen	82
	4.5.3	Kvalitetsjusterte inntektsrammer ved svært langvarige avbrudd	83
	4.5.4	Individuelle avtaler om direkte utbetaling	84
5		ERSTATNING	86
	5.1	Innledning	86
	5.2	Ansvarsgrunnlaget for direkte tap	87
	5.2.1	Innledning	87
	5.2.2	Aktsomhetsnormen	87
	5.2.3	Bevisbyrde	91
	5.2.4	Hvem nettselskapet identifiseres med	93
	5.3	Hvilket tap sluttbruker får erstattet – grensen mellom direkte og indirekte tap	94

5.3.1	Innledning	94
5.3.2	Betydningen av insentiv- og kompensasjonsordninger	95
5.3.3	Driftsavbrudd	96
5.3.4	Irregulær avvikling av allerede inngåtte kontrakter	97
5.3.5	Tap hos sluttbrukers kunder	98
5.3.6	Tingskader	99
5.3.7	Brannskader	102
5.3.8	Om oppregningen av indirekte tap er uttømmende	103
5.3.9	Oppsummering	105
5.4	Ansvarsgrunnet for indirekte tap	105
5.4.1	Innledning	105
5.4.2	Hvem nettselskapet identifiseres med	106
5.4.3	«Skaden»	107
5.4.4	Forsett	108
5.4.5	I hvilken grad kan ansvarsbegrensningen opprettholdes?	113
5.5	Årsakssammenheng	120
5.6	Adekvans	120
5.6.1	Innledning	120
5.6.2	Upåregnelig	122
5.6.3	Fjernt og avledet	125
5.7	Begrensninger i nettselskapets ansvar som følge av forhold på sluttbrukers side	126
5.7.1	Innledning	126
5.7.2	Krav til sluttbrukers apparater og utstyr	127
5.7.3	Særskilte sikkerhetstiltak	130
5.7.4	Sluttbrukers medvirkning	135
6	AVSLUTNING	138
	KILDEREGISTER	140

1 Innledning

1.1 Tema og avgrensninger

Formålet med avhandlingen er å drøfte nettselskapets kontraktsrettslige ansvar for mangelfull overføring av elektrisitet i nettleieavtaler med næringsdrivende nettkunder (heretter «sluttbruker»)¹. Nærmere bestemt er avhandlingens tema nettselskapets ansvar for mangler i form av avbrudd og spenningsfeil. Avbrudd og spenningsfeil er feil ved nettselskapets realforpliktelse. Realforpliktelsen innebærer, kort fortalt, å stille overføringskapasitet tilgjengelig og sørge for at elektrisiteten som overføres, har riktig kvalitet. *Avbrudd* inntreffer når nettselskapet ikke stiller overføringskapasitet til disposisjon, altså når sluttbruker ikke har tilgang på elektrisitet. *Spenningsfeil* oppstår når elektrisiteten ikke har riktige egenskaper. Begge forhold kan ha store konsekvenser for sluttbruker. Sluttbrukers virksomhet vil for eksempel ofte stoppe ved avbrudd, og spenningsfeil kan føre til at utstyr havarerer. Spørsmålet er hvilket kontraktsrettslig ansvar nettselskapet har ved avbrudd og spenningsfeil.

I spørsmålsstillingen ligger det noen avgrensninger. Jeg avgrenser mot nettselskapets øvrige plikter, som måling og fakturering av forbruk. Sluttbrukers plikter overfor nettselskapet faller også i utgangspunktet utenfor oppgaven. Disse drøfter jeg kun i den utstrekning det er nødvendig for å fastlegge nettselskapets ansvar. Feil i nettselskapets ytelse kan ha offentligrettslige konsekvenser. Det kommer jeg også bare inn på dersom det har betydning for det kontraktsrettslige ansvaret. Siden det er nettselskapets ansvar som er emnet for avhandlingen, avgrenser jeg videre mot sluttbrukers mulighet til å holde andre enn nettselskapet ansvarlig for avbrudd eller spenningsfeil.

¹ I avhandlingen bruker jeg «sluttbruker» i stedet for «nettkunden» for å følge leveringskvalitetsforskriftens terminologi (FOR-2004-11-30-1557). «Sluttbruker» er legaldefinert i forskriften § 1-4 nr. 38 som «[k]jøper av elektrisk energi som ikke selger denne videre». Nettleiekontrakten bruker uttrykket «nettkunden» om det som tilsvarer «sluttbruker» etter leveringskvalitetsforskriften.

1.2 Nettleiekontrakten og kontraktskonstellasjonene

Overføring av elektrisitet til sluttbruker er regulert av tre avtaler: en nettleieavtale, en tilknytningsavtale og en kraftleveringsavtale.

Nettleieavtalen inngås mellom nettselskapet og sluttbruker. Siden nettleieavtalen regulerer *bruken* av strømmettet, er det den sentrale avtalen for avhandlingen.² Jeg tar i avhandlingen utgangspunkt i en ensidig fastsatt standard nettleieavtale utarbeidet av nettselskapenes interesseorganisasjon, Energi Norge: «Energi Norges anbefalte nettleievilkår for næringskunder mv» (heretter «nettleiekontrakten»)³ Nettleiekontrakten regulerer kontraktsforholdet mellom nettselskap og sluttbruker som ikke er forbruker, altså blant annet næringsdrivende.⁴ Det er omtrent 140 nettselskaper i Norge.⁵ Hjemmesidene til de ti største nettselskapene viser at ni av dem bruker nettleiekontrakten.⁶ Når nettleiekontrakten brukes av de store nettselskapene, er det grunn til å tro at den også er utbredt blant de mindre. Dette, kombinert med at tilnærmet alle virksomheter må ha elektrisitet, innebærer at det er inngått svært mange nettleiekontrakter. Jeg behandler ikke andre nettleieavtaler enn denne.⁷

² Nettleiekontrakten § 4-1 første ledd første punktum.

³ Tilgjengelig her: <https://www.energinorge.no/contentassets/972f6de5cd8244ed-82c0580701a03247/standardavtale-for-nettleie-og-tilknytning-for-naringskunder-bokmal.pdf>. PDF-dokumentet inneholder to kontrakter: nettleiekontrakten og tilknytningskontrakten. Tilknytningskontrakten kommer først i PDF-dokumentet, deretter følger nettleiekontrakten.

⁴ Se nettleiekontraktens forord.

⁵ Per 2015, jf. NVE Rapport 39/2017 s. 6.

⁶ Per 2015, jf. NVE Rapport 39/2017 s. 72. Sist sjekket 29.12.2017. Hafslunds nettleieavtale avviker på enkelte punkter fra nettleiekontrakten, men den er i hovedsak lik. Tilgjengelig her: https://hafslundnett.blob.core.windows.net/files/pdf/avtaler_vilkaar/bedrift/Standard_nettleievilkar_naringskunder.pdf.

⁷ Kontraktsforholdet mellom nettselskap og kraftkrevende industri er ofte regulert av andre avtaler, se f.eks. https://www.aenett.no/globalassets/dokumenter-importert/2011_03_10_standard_26209a.pdf. For sluttbrukere med utkoblbart forbruk, det vil si at nettselskapet kan strupe overføringen, gjelder det også særlige vilkår, som jeg heller ikke går inn på. Se f.eks. https://www.aenett.no/globalassets/dokumenter-importert/vilk_r_for_fleksibel_35085a.pdf.

Tilknytningsavtalen regulerer forholdet mellom nettselskapet og eieren av det elektriske anlegget, som elektrisiteten føres inn i.⁸ Energi Norge har utarbeidet «Energi Norges anbefalte tilknytningsvilkår for næringskunder mv» (heretter «tilknytningskontrakten»). Hjemmesidene til de ti største nettselskapene viser at de som bruker nettleiekontrakten også bruker tilknytningskontrakten.⁹ Nettleiekontrakten må i visse situasjoner ses i sammenheng med tilknytningskontrakten.¹⁰

Nettselskapets kontraktspart etter nettleiekontrakten og tilknytningskontrakten behøver ikke være den samme. Hvis sluttbruker leier næringslokalene, inngås nettleiekontrakten mellom leietaker og nettselskapet, mens tilknytningskontrakten inngås mellom utleier og nettselskapet. Siden leietaker får tilgang til nettselskapets infrastruktur og ytelse gjennom utleiers anlegg, må leietaker uansett forholde seg til tilknytningskontrakten. I avhandlingen forutsetter jeg at sluttbruker også eier næringsseiendommen, slik at han er part til begge kontraktene. Det gjør jeg for å unngå å ta stilling til rettsforholdet mellom utleier og leietaker og for å kunne fokusere på nettselskapets ansvar.

Kraftleveringsavtalen inngås mellom sluttbruker og en kraftprodusent.¹¹ Den omhandler kjøp av elektrisitet, både hva angår mengde og pris.¹² Elektrisitetens egenskaper og nettets oppbygning fører til at sluttbruker ikke nødvendigvis får elektrisitet fra den kraftprodusenten han har inngått kraftleveringsavtale med.¹³ Kraftprodusenten mater kun kraft *inn* på nettet, mens sluttbruker tar kraft *ut* av nettet. Det forutsetter en måling av det som mates inn og det som forbrukes, slik at avregningen mellom kraftleverandør og sluttbruker blir riktig.¹⁴

⁸ Tilknytningskontrakten § 1.

⁹ Sist sjekket 29.12.2017.

¹⁰ Tilknytningskontrakten er inntatt i det samme PDF-dokumentet henvist til i note 3.

¹¹ Eller en kraftleverandør.

¹² Hammer (2005) s. 175 karakteriserer kraftleveringsavtalen som en «hybrid». Den inneholder dels en «finansiell leveranse» og dels en «volumforpliktelse». Se og s. 174.

¹³ Falch (2004) s. 22.

¹⁴ Se energiloven § 4-3 annet ledd, avregningsforskriften (FOR-1999-03-11-301) og Wasenden (2007) s. 81.

Nettleiekontrakten er den sentrale avtalen i avhandlingen. Den består i alt av 15 hovedparagrafer, men en rekke av dem er uten innhold og fungerer mer som «kapitler». Med kapittel mener jeg her en paragraf med underparagrafer. Paragraf 12 er illustrerende. Den har overskriften «§ 12 Ansvarsforhold» og har ikke noe reelt innhold. Deretter følger umiddelbart en rekke enkeltbestemmelser, som for eksempel «§ 12-1 Direkte skade og tap».

Nettleiekontrakten er ellers bygd opp slik: Partene angis i § 1, kapittel 2 regulerer avtaleinngåelsen, og § 3 gir nettselskapet krav på informasjon om sluttbruker og hans forventede forbruk. Kapittel 4 har tittelen «Nettleieavtalens virkeområde og forutsetninger». Det inneholder regler om nettselskapets og sluttbrukers forpliktelser. I kapittel 5 og 6 er det blant annet regler om måling av forbruk og betaling av nettleien. Vilkår for stenging av sluttbrukers anlegg er gitt i kapittel 7. I kapittel 8 er det inntatt regler om tilkobling og frakobling av det elektriske anlegget fra strømmettet. Paragraf 9 henviser til inkassoloven ved misligholdt betaling, og § 10 har bestemmelser som gjelder sluttbrukers konkurs. Kapittel 11 regulerer oppsigelse av avtalen. I §§ 13, 14 og 15 er det inntatt regler om henholdsvis taushetsplikt, endringer i vilkårene og tariff, samt tvister.

Kapittel 12 har regler om ansvarsforholdene og er sentral for avhandlingen. Nettselskapet blir ansvarlig for sluttbrukers direkte tap som følge av «mangler», om det er «voldt ved uaktsomhet», jf. § 12-1 første punktum. Nettselskapet er imidlertid ikke ansvarlig for indirekte tap, med mindre «skaden er forvoldt ved forsett», jf. § 12-2 første ledd. Paragraf 12-3 inkorporerer myndighetenes bestemmelser, og fastslår at «[l]everingskvaliteten skal under normale driftsforhold være i henhold til de bestemmelser myndighetene til enhver tid fastsetter». Sluttbrukers reklamasjonsplikt er inntatt i § 12-4. Nettselskapet plikter å «avhjelpe mangelen» etter § 12-5 første punktum. Og etter § 12-6 første punktum har sluttbruker krav på prisavslag ved «mangelfull ytelse», om mangelen ikke «avhjelpes». Paragraf 12-7 inneholder forpliktelser for sluttbruker som kan begrense nettselskapets erstatningsansvar, og etter § 12-8 har sluttbruker en tapsbegrensningsplikt. Sluttbrukers erstatningsansvar

overfor nettselskapet er regulert i § 12-9. Paragraf § 12-10 slår fast at personskader ikke er omfattet av nettleiekontrakten.

I PDF-dokumentet nettleiekontrakten og tilknytningskontrakten er inntatt i, er det i innledningen åpnet for at partene kan avtale særlige vilkår.¹⁵ Dokumentet inneholder også et vedlegg, «Vedlegg A», hvor enkelte av bestemmelsene kort er kommentert. Til slutt i dokumentet er det en definisjonsliste.

1.3 Særtrekk ved kontraktsforholdet

Elektrisitet og overføring av det har noen karakteristiske kjennetegn. Det er nødvendig med noe innsikt i enkelte av disse, for å forstå nettselskapets ytelse og kontraktsforholdet.

Selv om nettselskapet overfører elektrisitet over lange avstander fra produsent til sluttbruker, er produksjon, overføring og forbruk av elektrisitet «uløselig forbundet i én prosess».¹⁶ Det følger dels av at det kontinuerlig må være balanse mellom den elektrisiteten som forbrukes og den som produseres.¹⁷ Idet sluttbruker skrur på sitt elektriske utstyr, blir elektrisitet tilsvarende forbruket på samme tid produsert.¹⁸

Elektrisitet er bare virksom i en sluttet krets, og det kan først nyttiggjøres ved at man kobler noe som kan bruke elektrisitet som energikilde til denne kretsen.¹⁹ Kretsen elektrisiteten strømmer gjennom, utgjør strømmettet. Siden strømmettet er nødvendig for å forsyne sluttbruker med elektrisitet, er nettselskapets ytelse nettbunden. Elektrisiteten får også egenskaper som gjør at sluttbruker kan bruke den som energikilde i nettet.²⁰ Videre utnytter sluttbruker nettselskapets ytelse idet

¹⁵ Note 3.

¹⁶ Hammer (1999) s. 43.

¹⁷ Falch (2004) s. 21.

¹⁸ Guttormsen (1968) s. 14. Siden noe av energien går tapt under overføring, må det riktignok mates inn noe mer enn det tas ut.

¹⁹ Guttormsen (1968) s. 14.

²⁰ NOU 2004: 4 s. 83.

han skrur på strømbryteren. Strømnettet kan derfor minne om en «selvbetjeningsbutikk».²¹

Strømnettet i Norge er i dag ett hele; nettet i Lindesnes er tilknyttet nettet i Kirkenes.²² Hvert nettselskap eier bare en del av det samlede nettet. Hvor mye, varierer fra nettselskap til nettselskap. Elektrisitet kan derfor på vei til sluttbruker strømme gjennom ulike nettselskapers infrastruktur.²³ På tross av dette, behøver sluttbruker kun én nettleiekontrakt. Nettleiekontrakten gir «adgang til hele nettsystemet og kraftmarkedet».²⁴

Strømnettet er inndelt i tre kategorier etter spenningsnivå:²⁵ transmisjonsnett,²⁶ regionalnett og distribusjonsnett. Det høye spenningsnivået i transmisjonsnettet muliggjør frakt av elektrisitet over lange avstander med mindre overføringstap.²⁷ Regionalnettet har lavere spenningsnivå enn transmisjonsnettet, men høyere enn distribusjonsnettet. Det fungerer dels som bindeledd mellom øvrige nettnivåer, og dels som punkt for innmating og uttak av elektrisitet. Distribusjonsnettet har lavest spenningsnivå. De fleste sluttbrukere jeg ser på, er tilknyttet distribusjonsnettet.²⁸

Elektrisitet er med rette kalt et «nødvendighetsgode».²⁹ Det er av «vital betydning for alle deler av samfunnet og fremmer verdiskapning».³⁰ Selv

²¹ Hammer (2002) s. 363 og 372.

²² Strømnettet er også tilkoblet Danmark, Finland og Sverige, som til sammen utgjør et felles kraftsystem. Se Meld. St. 14 (2011–2012) s. 16–17.

²³ Hammer (2005) s. 165 karakteriserer treffende kraftmarkedet som en vanntank. I analogien fyller produsentene vann på tanken samtidig som sluttbruker tapper ut vannet. Nettselskapene eier og drifter tanken. De sørger for at vannet har riktig kvalitet og flyter dit det skal.

²⁴ Kontrollforskriften § 13-1 bokstav b (FOR-1999-03-11-302).

²⁵ Informasjon hentet fra Fakta 2015 s. 48.

²⁶ Tidligere kalt sentralnett, se Prop. 35 L (2015–2016) s. 30. Energiloven § 1-5 inneholder kriterier for fastsettelse av nettypen.

²⁷ Statnett driver transmisjonsnettet, se Fakta 2015 s. 8. I kraft av å være systemansvarlig har Statnett også ansvar for å ivareta balansen mellom forbruk og produksjon, se nærmere punkt 2.6.1 og Naas-Bibow/Martinsen (2011) s. 216–227.

²⁸ Meld. St. 14 (2011–2012) s. 15. Se også nettleiekontraktens innledning: «Nettleievilkårene gjelder for nettkunder ... som er tilknyttet distribusjonsnettet eller regionalnettet.»

²⁹ NOU 2004: 4 bl.a. på s. 69.

³⁰ NOU 2012: 9 s. 63.

om Norge har en god og trygg elektrisitetsforsyning,³¹ kan feil bli «svært alvorlig og kostbart». ³² I 2010 ble de samfunnsøkonomiske kostnadene ved avbrudd og spenningsforstyrrelser anslått til rundt 2.7 milliarder kroner.³³ Anslaget viser at feil i nettselskapets ytelse kan ha store konsekvenser for sluttbruker.

Nettselskapets infrastruktur er en forutsetning for at sluttbruker får tilgang til nødvendighetsgodet. Nettselskapet har nemlig monopol på kraftforsyning innenfor sitt konsesjonsområde,³⁴ fordi dets virksomhet er et «naturlig monopol».³⁵

Kombinasjonen av nødvendighetsgode og monopol krever offentlig regulering av nettselskapets virksomhet. To sentrale sider av virksomheten som er regulert, er sluttbrukers markedsadgang og nettselskapets inntekter.

Nettselskapet er forpliktet til å gi «markedsadgang for alle som etterspør nettjenester til ikke-diskriminerende og objektive punktтарiffer og vilkår».³⁶ Det skal forsyne de som ønsker det med energi. Dette forutsetter en avtale. Nettselskapet er derfor underlagt en kontraheringsplikt.³⁷

Dersom nettselskapets inntekter ikke var regulert, ville prisen antakelig blitt bedriftsøkonomisk lønnsom, men ikke samfunnsøkonomisk lønnsom.³⁸ Dette leder over til reguleringen av nettselskapets inntekter og sluttbrukers nettleie.

³¹ I 2016 var leveringspåliteligheten 99.987 %. Det betyr at den elektrisiteten som ikke ble levert utgjør 0,13 promille av det som ble levert. Se «Samandrag» i NVE rapport 43/2017.

³² NOU 2012: 9 s. 53.

³³ Bjørk (2012) punkt 9.1 og 9.2.

³⁴ Se energilovforskriften § 4-2 annet ledd (FOR-1990-12-07-959) og Naas-Bibow/Martinsen (2011) s. 99.

³⁵ Kontrollforskriften § 1-1 første punktum. Et naturlig monopol kjennetegnes av at et enkelt selskap kan yte tjenester til et helt marked rimeligere enn to eller flere kan, se Grossman (2003) s. 12.

³⁶ Energilovforskriften § 4-4 bokstav d. Se og energiloven § 3-3.

³⁷ Se også kontrollforskriften 13-6 hvor det heter at avtaler om «bruk av nettet skal inngås direkte mellom nettselskapene og hver enkelt kunde».

³⁸ Bibow (2001) s. 37.

1.4 Nettselskapets inntekter og sluttbrukers nettleie

1.4.1 Innledning

Både nettselskapets totale inntekter, og hva det kan kreve av den enkelte sluttbruker, er regulert. Her vil jeg kort redegjøre for denne reguleringen. Det er viktig med noe innsikt i dette for å forstå kontraktsforholdet, og hva sluttbruker betaler for.

1.4.2 Nettselskapets inntekter

Nettselskapets inntekter er regulert med det formål at det skal drive et kostnadseffektivt monopol.³⁹ Dette kommer til uttrykk i energilovforskriften § 4-4 bokstav b første ledd:

«Norges vassdrags- og energidirektorat fastsetter årlige inntektsrammer for den enkelte konsesjonær. Inntekten skal over tid dekke kostnadene ved drift og avskrivning av nettet, samt gi en rimelig avkastning på investert kapital gitt effektiv drift, utnyttelse og utvikling av nettet.»

Kontrollforskriften inneholder nærmere regler om nettselskapets inntekter. I forskriften § 7-1 heter det:

«Nettvirksomhetens tillatte inntekter ved salg av nettjenester er årlig inntektsramme for nettvirksomheten jf. § 7-2, tillagt kostnader som kan dekkes inn som et tillegg jf. § 7-3, fratrukket avbruddskostnader, jf. § 9-1. Fra avbruddskostnadene skal det trekkes fra beløp som omfattes av individuelle avtaler, jf. § 9-3.»

Bestemmelsen setter grenser for nettselskapets samlede inntekter per år, som beror på et til dels komplisert regnestykke.⁴⁰ Det viktigste elementet her er inntektsrammen, som fastsettes av Norges vassdrags- og energidirektorat («NVE») etter kontrollforskriften § 7-2 basert på regler

³⁹ Naas-Bibow/Martinsen (2011) s. 118.

⁴⁰ Se formelen i Naas-Bibow/Martinsen (2011) s. 120.

i forskriften kapittel 8. Etter § 8-6 skal «40 prosent av kostnadsgrunnlaget» og «60 prosent av kostnadsnormen» inngå i beregningen av årlig inntektsramme. Det er nettselskapets egne kostnader som inngår i kostnadsgrunnlaget, jf. § 8-1.

Kostnadsnormen fastsettes derimot på «bakgrunn av sammenlignende effektivitetsanalyser som skal ta hensyn til relevante forskjeller i selskapenes rammebetingelser», jf. kontrollforskriften § 8-2 første ledd annet punktum. Ordlyden sier ikke hvordan dette skal gjøres. I praksis velger man ut referanseselskap som driver effektivt, og sammenligner nettselskapets kostnadsgrunnlag med referanseselskapets.⁴¹ Ordningen fører til at lave kostnader gir høy avkastning, mens høye kostnader gir lav avkastning.⁴² Dette gir nettselskapet insentiver til å minimere kostnadene. Reguleringen har enkelte interessante følger, som jeg kommer nærmere inn på i punkt 1.5.5.

1.4.3 Sluttbrukers nettleie

Jeg har hittil sett på reguleringen av nettselskapets totale inntekter. Nettselskapets inntekter består hovedsakelig av sluttbrukernes nettleie. Her redegjør jeg kort for hvordan forskriftsverket regulerer nettleien og dens struktur. Jeg drøfter kun reguleringen i distribusjonsnettet,⁴³ siden sluttbrukerne jeg ser på hovedsakelig er tilknyttet det.⁴⁴

Nettleien skal «betales i samsvar med gjeldende tariff», jf. nettleiekontrakten § 6-1 første ledd. Særlig reglene i kontrollforskriften del V er sentrale for tariffreguleringen. Forskriften bruker uttrykket «tariffer». Det er definert i § 1-3 som «alle priser og annen økonomisk godtgjørelse som konsesjonæren fastsetter for tilknytning til og bruk av elektriske nettanlegg». Nettleien tilsvarende derfor tariffene sluttbruker blir fakturert.⁴⁵

⁴¹ von der Fehr (2010) s. 5–9.

⁴² von der Fehr (2010) s. 6.

⁴³ Det er forskjeller i tariffreguleringen på ulike nettnivåer, sml. kontrollforskriften §§ 14-1 og 14-2.

⁴⁴ Jf. punkt 1.3.

⁴⁵ Se også kontraktens definisjonsliste.

Reglene om utforming av tariffer for uttak i distribusjonsnettet er inntatt i kontrollforskriften § 14-2.⁴⁶ Nettleien består av minst to ledd: Et fastledd som er uavhengig av forbruket,⁴⁷ og et energiledd som varierer med mengden elektrisitet sluttbruker bruker.⁴⁸ Fastleddet kan betraktes som et fast beløp sluttbruker betaler for å være tilknyttet og ha muligheten til å utnytte nettet. Energileddet er den prisen sluttbruker betaler for å utnytte overføringskapasiteten. Idet sluttbruker bruker elektrisitet, øker energileddet og derved betalingsforpliktelsen.

Enkelte sluttbrukere har også effektavregning. Da må de i tillegg betale et effektledd. Effektleddet er basert «på kundens effektuttak i definerte perioder».⁴⁹ Effektleddet synliggjør at nettet må dimensjoneres for å tåle det største effektuttaket.⁵⁰ Enkelte nettselskap fastsetter effektleddet på grunnlag av det høyeste effektuttaket i én måned,⁵¹ mens andre baserer det på høyeste effektuttak i løpet av et år.⁵² Forpliktelsen til å betale effektleddet oppstår også idet sluttbruker bruker elektrisitet. Men i motsetning til energileddet, bestemmes effektleddet av det høyeste effektuttaket i den aktuelle tidsperioden. Effektleddet kan betraktes som den pris sluttbruker betaler for å legge beslag på, eller å ha rett til å utnytte, en gitt andel av nettets kapasitet.

⁴⁶ Kontrollforskriften kapittel 13 har generelle regler om tariffastsettelsen, som jeg ikke går nærmere inn på.

⁴⁷ Fastleddet skal dekke «kundespesifikke kostnader og en andel av de øvrige faste kostnadene i nettet», jf. kontrollforskriften § 14-2 første ledd bokstav a.

⁴⁸ Energileddet skal dekke «marginale tapskostnader og kan i tillegg dekke en andel av de øvrige kostnader som ikke innkreves gjennom fastleddet», jf. kontrollforskriften § 14-2 første ledd bokstav b.

⁴⁹ Kontrollforskriften § 14-2 annet ledd tredje punktum.

⁵⁰ NVE arbeider derfor med å endre tarifferingen i distribusjonsnettet med større fokus på effekttariffer, for å få redusert forbruket når etterspørselen er høyest, se NVE Rapport 53/2016 s. 5–6. Innføringen av smarte strømmålere, «AMS», bidrar til det ved at forbruket måles hver time, jf. avregningsforskriften § 4-2 første ledd. Dette skal oppmuntre sluttbrukere til å effektivisere forbruket sitt. Alle sluttbrukere skal ha AMS innen 01.01.2019. Se <https://www.nve.no/elmarkedstilsynet-marked-og-monopol/sluttbrukermarkedet/ams/>.

⁵¹ F.eks. Agder Energi Nett <https://www.aenett.no/kundeforhold/kundebetingelser/kundebetingelser-bedriftskunde/effektmalings/>.

⁵² F.eks. Eidsiva Nett https://www.eidsivanett.no/globalassets/dokumenter/priser/tariffblad-2.1-naring-effektmarkt_ny.pdf.

Nettselskapet har etter kontrollforskriften § 14-2, og forskriften for øvrig, noe frihet til selv å bestemme hvordan nettleien skal fordeles mellom leddene.⁵³ Derfor varierer størrelsen på leddene mellom nettselskapene.⁵⁴

1.5 Metode, rettskilder og enkelte hensyn

1.5.1 Metode

Siden formålet med avhandlingen er å redegjøre for nettselskapets ansvar for avbrudd og spenningsfeil, forutsetter jeg at nettleiekontrakten er bindende inngått. Hvilket ansvar nettselskapet har, beror derfor på en tolkning av nettleiekontrakten. Samtidig påvirker forskriftsverket kontraktsforholdet og ansvarsreguleringen.⁵⁵ Relevante forskrifter må også tolkes, men jeg går ikke nærmere inn på rettskildeprinsippene som styrer lovtolkningen.⁵⁶

Derimot vil jeg si noe kort om avtaletolkning.⁵⁷ Hovedregelen ved avtaletolkning er å utlede partenes felles mening,⁵⁸ men det er verken interessant eller mulig her. Det interessante er hvordan nettleiekontrakten regulerer nettselskapets ansvar for avbrudd og spenningsfeil, altså hvordan dette er i alle, eller de aller fleste, kontraktsforhold basert på nettleiekontrakten. Derfor må kontrakten «tolkes objektivt».⁵⁹ Jeg ser altså bort fra eventuelle særlige avtalebestemmelser, og muligheten for at partene kan ha en felles avvikende oppfatning av nettleiekontrakten enn hva som følger av en objektiv tolkning.

⁵³ Se NVE Høringsdokument 3/2015 s. 5.

⁵⁴ Illustrert ved prisene nettselskapene oppgir på sine hjemmesider.

⁵⁵ Som påpekt av flere, bl.a. Hammer (2002) s. 379.

⁵⁶ Se Eckhoff (2001).

⁵⁷ Det skilles også mellom tolkning og utfylling. Siden begge deler går ut på å «fastlegge partenes rettigheter og forpliktelser», jf. Giertsen (2014) s. 116, opererer jeg ikke med noe skarpt skille mellom dem.

⁵⁸ Rt. 1993 s. 564 på s. 569.

⁵⁹ HR-2016-1447-A avsnitt 38.

Siden nettleiekontrakten må «tolkes objektivt», må dens bestemmelser forstås ut fra hvilket meningsinnhold man i alminnelighet vil legge i de ord og uttrykk som er brukt.⁶⁰ Bestemmelsene må videre leses «i lys av de formål de skal ivareta, og andre reelle hensyn».⁶¹ Systembetraktninger kan også ha betydning, siden bestemmelsene må ses i sammenheng.⁶² Videre påvirker bakgrunnsretten kontraktstolkningen.⁶³ Den vil jeg si noe mer om nedenfor.

Enkelte av bestemmelsene i nettleiekontrakten er kommentert i det PDF-dokumentet kontraktene er inntatt i.⁶⁴ Disse kommentarene er hovedsakelig ikke inntatt i nettleiekontraktene som nettselskapene har lagt ut på sine hjemmesider. Kommentarene er en form for forarbeider. Hvorvidt man kan legge vekt på dem ved tolkningen av ensidig fastsatte standardavtaler, er tvilsomt.⁶⁵ Siden kommentarene uansett ikke gir noe bidrag ved tolkningen, går jeg ikke inn på dem.

1.5.2 Forskriftsverket

Nettselskapets virksomhet er som allerede nevnt regulert av et omfattende forskriftsverk. Dette påvirker også nettselskapets ansvar for avbrudd og spenningsfeil. Her vil jeg kort presentere det viktigste for avhandlingen.

Energiloven regulerer blant annet «omforming» og «overføring» av energi, jf. § 1-1 første ledd. Det er en rammelov, som forutsetter nærmere presisering og utfylling i forskrift. Energilovforskriften, som er gitt med hjemmel i energiloven § 10-6, utdyper energiloven flere steder. NVE har etter energilovforskriften § 9-1 fått kompetanse til å gi ytterligere forskrifter om blant annet leveringskvalitet, inntekter fra netjtjenester og tariffer mm. De mest sentrale forskriftene for avhandlingens del er gitt av NVE med hjemmel i den bestemmelsen.

⁶⁰ Woxholth (2017) s. 406.

⁶¹ Rt. 2010 s. 961 avsnitt 44.

⁶² Rt. 2012 s. 1729 avsnitt 67.

⁶³ HR-2016-1447-A avsnitt 46.

⁶⁴ Se note 3.

⁶⁵ HR-2016-1447-A avsnitt 45.

Den viktigste blant disse er leveringskvalitetsforskriften som både nettselskap og sluttbruker er omfattet av, jf. § 1-2 første ledd. Forskriften stiller blant annet krav til nettselskapets reolytelse og utbedring av feil. Den er derfor sentral for å fastlegge hvilke forpliktelser nettselskapet har overfor sluttbruker.

En annen sentral forskrift er kontrollforskriften, som også er fastsatt av NVE. Som allerede vist, regulerer den blant annet nettselskapets inntekter og sluttbrukers nettleie. I tillegg inneholder den særskilte insentiv- og kompensasjonsordninger som kan ha betydning for nettselskapets kontraktsrettslige ansvar for avbrudd.

Litt overfladisk kan man si at leveringskvalitetsforskriften stiller krav til nettselskapets ytelse, mens kontrollforskriften regulerer sluttbrukers ytelse, det vil si nettleien.

Nettselskapet driver en teknisk virksomhet, og feil kan ha store konsekvenser. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap («DSB») har derfor, med hjemmel i el-tilsynsloven § 2, gitt forskrifter som retter seg mer teknisk inn på *hvordan* nettselskapet skal drifte virksomheten.⁶⁶ Disse har særlig betydning for om nettselskapet har vært uaktsom.⁶⁷ Det er også gitt forskrifter som stiller krav til sluttbrukers anlegg, siden feil der kan påvirke konsekvensene ved avbrudd og spenningsfeil.⁶⁸ Dersom sluttbruker ikke har oppfylt slike krav, kan nettselskapets erstatningsansvar settes ned.⁶⁹

1.5.3 Kontraktsrettslig bakgrunnsrett

Bakgrunnsretten kan påvirke kontraktstolkningen.⁷⁰ Jeg vil her se nærmere på hva som utgjør nettleiekontraktens bakgrunnsrett. Bakgrunnsretten kan defineres som «alle rettslige normer med potensiell

⁶⁶ F.eks. forskrift om elektriske forsyningsanlegg (FOR-2005-12-20-1626).

⁶⁷ Se punkt 5.2.2.

⁶⁸ F.eks. forskrift om elektriske lavspenningsanlegg (FOR-1998-11-06-1060), som også er gitt av DSB i medhold av el-tilsynsloven § 2.

⁶⁹ Se punkt 5.7.

⁷⁰ Se Høgberg (2006) s. 164–167 samt punktene 5.5 og 5.6 og Alvik (2017) s. 402–405.

anvendelse i et gitt kontraktsforhold som ikke har noen forankring i partenes spesifikke forhold».⁷¹

Selv om nettleiekontrakten ikke gjelder kjøp, er det forutsatt i kjøpslovens forarbeider at flere av «kjøpslovens regler kan anvendes analogisk på kontrakter om forsyning av elektrisk strøm».⁷² Uttalelsen ble gitt før liberaliseringen av kraftmarkedet, mens det ofte var samme selskap som sto for produksjon, salg og overføring.⁷³ Kontraktsforholdet er mindre kjøpsrettslig nå som produksjon og overføring er adskilt. Det kan tilsi at forarbeidsuttalelsen om analogisk anvendelse bør tillegges mindre vekt i dag.

Samtidig er nettleieavtaler mellom forbruker og nettselskap omfattet av forbrukerkjøpsloven.⁷⁴ Ytelsen nettselskapet leverer til forbrukere og til næringsdrivende er ofte identisk. Videre er det store likheter mellom kjøpsloven og forbrukerkjøpsloven.⁷⁵ Likhets hensyn, og respekten for lovgivers valg, tilsier at man da ser hen til kjøpslovens regler ved fastleggelsen av bakgrunnsretten.⁷⁶ I samme retning trekker det at øvrig kontraktslovgivning til dels bygger på kjøpslovens regler.⁷⁷

Selv om dette tilsier at kjøpsloven har en viss vekt ved fastleggelsen av bakgrunnsretten, må det likevel vurderes om kjøpslovens regler passer i det enkelte tilfellet.⁷⁸ Enkelte regler i kjøpsloven passer nemlig mindre godt på nettleiekontrakten.⁷⁹ Jeg vil derfor se noe nærmere på hva som ellers kan utgjøre bakgrunnsretten.

⁷¹ Alvik (2014) s. 33 (utheving fjernet).

⁷² Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 48. I Rt. 2000 s. 632 ble kjøpslovens erstatningsregler gitt analogisk anvendelse på en kraftkontrakt. Kraftkontrakter og nettleieavtaler er imidlertid ikke det samme.

⁷³ NOU 2012: 9 s. 21.

⁷⁴ Forbrukerkjøpsloven § 2 første ledd bokstav d.

⁷⁵ Selvig/Lilleholt (2015) s. 38 betegner lovene som «søsken».

⁷⁶ Alvik (2017) s. 401.

⁷⁷ Haaskjold (2017) s. 16.

⁷⁸ Monsen (2012) s. 337.

⁷⁹ F.eks. punkt 3.3.2 og punkt 4.2. Se og Kaurin (2009) som dels drøfter hvordan forbrukerkjøpslovens regler passer på forbrukeravtaler.

Kontraktstypen avgjør om et kontraktsforhold er omfattet av en kontraktsrettslov.⁸⁰ Nettleiekontrakten er som nevnt ikke det, men kontraktstypen kan likevel ha betydning for vurderingen av hva som er relevant bakgrunnsrett.⁸¹

Kontraktstittelen inneholder uttrykket «nettleievilkår». Det gir inntrykk av at det er en leieavtale, men tittelen er ikke avgjørende for kontraktstypen. Det er kontraktens innhold,⁸² og særlig realdebitors ytelse som er det sentrale.⁸³ Nettselskapets ytelse innebærer å stille overføringskapasitet tilgjengelig, og sikre at elektrisiteten som overføres har riktige egenskaper.⁸⁴

Flere har hevdet at nettleiekontrakter og tidligere strømforsyningsavtaler, hvor samme selskap sto for produksjon og overføring, er en form for tjenestekontrakt.⁸⁵ Tjenestekontrakter kjennetegnes ved at «kontraktens gjenstand ikke er en ting eller et definert eksisterende objekt, men en arbeids- eller tjenesteytelse; at noe eller noen stiller sin kapasitet ... til disposisjon for en annen mot vederlag».⁸⁶ Karakteristikken passer godt for nettselskapets ytelse. Nettselskapet stiller overføringskapasitet til disposisjon for sluttbruker når og i det omfang sluttbruker selv ønsker.

Andre har fremholdt at kontraktsforholdet må betraktes som en egen kontraktstype. I NOU 2004: 4 heter det at «kontraktsforholdet mellom nettselskap og forbruker representerer en egen avtaletype».⁸⁷ Guttormsen

⁸⁰ F.eks. håndverkertjenesteloven § 1 første ledd, bustadoppføringslova § 1 første ledd og kjøpsloven § 1 første ledd.

⁸¹ Haaskjold (2013) s. 22–24 og Alvik (2014) s. 48–49.

⁸² Andenæs (1989) s. 19.

⁸³ Lilleholt (2017) s. 116.

⁸⁴ Se nærmere punkt 2.

⁸⁵ Krüger (1989) s. 197 skriver at «[s]trømforsyning ... ligger i grenselandet mellom tjenestekontraktene og kjøpsretten». Uttalelsen ble gitt før produksjon og overføring ble adskilt. Nå er kontraktsforholdet mindre kjøpsrettslig. I Ot.prp. nr. 44 (2001–2002) s. 70 står det at nettleieavtaler har et «sterkt preg av tjenesteytelse». Det er en tjenestevtale i angrerettlovens forstand se Prop. 64 L (2013–2014) s. 38. Annerledes Hammer (2002) s. 378–379.

⁸⁶ Alvik (2014) s. 52.

⁸⁷ NOU 2004: 4 s. 83. Se og Stridbeck (1992) s. 169 for svensk rett, som uttaler at hans studie trekker i «riktning mot att det är en särskild avtalstyp».

la til grunn at den tidligere elforsyningskontrakten hadde «så karakteristiske trekk at den burde betraktes som en egen kontraktstype».⁸⁸

Etter mitt skjønn er det mest naturlig å betrakte nettleiekontrakten som en form for tjenestekontrakt. Siden nettselskapet sørger for at elektrisiteten strømmer fra A til B, har den visse likheter med transportkontrakter, som også er en type tjenestekontrakt.⁸⁹ Nettleiekontrakten skiller seg imidlertid fra transportkontrakter, blant annet på to viktige punkter: Elektrisiteten får riktige egenskaper i nettet,⁹⁰ og det kommer ikke noe «substansielt ut av» nettet.⁹¹ Elektrisitet har ikke tinglige egenskaper.⁹² Likevel kan det på grunn av likhetene, være relevant å se hen til transportlovgivning ved fastleggelsen av bakgrunnsretten.

Et annet karakteristisk trekk ved nettleiekontrakten er at nettselskapet skal oppfylle kontinuerlig. Dette har kontraktsforholdet til felles med husleieloven og tomtefesteloven, siden også utleier og bortfester oppfyller fortløpende og kontinuerlig. Der reguleringen i husleieloven og tomtefesteloven passer, kan derfor likhetsbetraktninger tilsi at husleieloven og tomtefesteloven er relevant bakgrunnsrett.⁹³

Dersom et spørsmål er enhetlig regulert i kontraktslovgivningen, kan det også gi bidrag ved vurderingen av bakgrunnsretten. Man kan se det slik at «lovreglene er enkeltstående utslag av ulovfestet rett med mer generell rekkevidde», eller et alminnelig kontraktsrettslig prinsipp om man vil.⁹⁴

⁸⁸ Guttormsen (1968) s. 61 (utheving fjernet). Elforsyningskontrakten regulerte både produksjon og overføring, se s. 17. Standpunktet bygget blant annet på «forpliktelsens karakter» og «elforsyningsens automatiske karakter», jf. s. 61–62.

⁸⁹ Alvik (2014) s. 55.

⁹⁰ NOU 2004: 4 s. 83.

⁹¹ Guttormsen (1968) s. 62.

⁹² Guttormsen (1968) s. 14.

⁹³ Lilleholt (2017) s. 26 skriver «[e]i lovfesta løysing kan gje gode haldepunkt for standpunkt til liknande spørsmål, men vi alltid vurdere desse haldepunkta i lys av materialet elles» (note fjernet).

⁹⁴ Monsen (2012) s. 339.

1.5.4 Øvrige rettskilder

Nettleieavtaler i forbrukerforhold ble inntatt i forbrukerkjøpsloven 01.01.2007.⁹⁵ Forarbeidene til lovendringen inneholder betraktninger og argumenter, som er relevante for kontraktstolkningen, siden reallytelsen er den samme.⁹⁶ På bakgrunn av forbrukerkjøpslovens regler er det utarbeidet en standard nettleieavtale i forbrukerforhold mellom Forbrukerombudet og Energi Norge (heretter «forbrukerkontrakten»⁹⁷).

Det er lite rettspraksis som berører kontraktsforholdet mellom nettselskap og sluttbruker. I tvister mellom nettselskap og forbruker er Elklagenemnda et tvisteløsningsorgan.⁹⁸ Dens avgjørelser bygger på et annet rettslig grunnlag enn det jeg analyserer. Likevel vil jeg trekke inn noe praksis derfra i avhandlingen. Det gjør jeg for å vise hvordan enkelte situasjoner løses i forbrukerforhold.

Det er noe litteratur om forholdet mellom nettselskap og sluttbruker. Guttormsen utga boken *Elforsyningskontrakten* i 1968. Ellers har både Hammer og Inadomi skrevet artikler som berører temaet mitt.⁹⁹ Det er også skrevet flere studentavhandlinger om nettleiekontrakter.¹⁰⁰ Ingen har skrevet om standardkontrakten jeg analyserer. Den litteraturen som foreligger, omhandler likevel problemstillinger og kontraktsformuleringer som ligner de jeg behandler, og som jeg derfor trekker veksler på.

NVE er et sentralt forvaltningsorgan i elektrisitetssektoren.¹⁰¹ Jeg henviser flere steder til publikasjoner fra NVE og bruker de på litt ulike måter. Hvis dokumentet er et forarbeid til en forskrift, er det en rettskilde med vekt og tidvis brukt som det. Jeg henviser også til veiledninger. Dette har ikke særlig rettskildemessig vekt, men kan kaste lys over hvordan

⁹⁵ LOV-2006-06-30-46.

⁹⁶ NOU 2004: 4 og Ot.prp. nr. 114 (2004–2005).

⁹⁷ Tilgjengelig her: <https://forbrukerombudet.no/content/2014/03/standard-nettleieavtale.pdf>.

⁹⁸ Avgjørelsene er rådgivende, se vedtektene punkt 7.2, tilgjengelig her: <https://www.elklagenemnda.no/contentassets/a179c8207b6440ab945da9e85af819f9/elklagenemnda-avtale-2016.pdf>.

⁹⁹ Hammer (2002), Hammer (2005), Inadomi (2005) og Inadomi (2006).

¹⁰⁰ Dragsten (2000), Trondal (2004), Braadland (2004) og Kaurin (2009).

¹⁰¹ Fakta 2015 s. 8.

forvaltningen oppfatter regelverket.¹⁰² Publikasjonene er også brukt som kilde til faktaopplysninger.

Siden nettselskapets virksomhet er teknisk og til dels vanskelig tilgjengelig, har det vært nødvendig å ta kontakt med NVE og nettselskap for å få relevante fakta. Der jeg bygger på slike fakta, fremgår det i fotnoter.

1.5.5 Enkelte hensyn og perspektiver

Jeg vil her for det første fremheve enkelte hensyn som kan ha betydning for kontraktstolkningen. For det andre vil jeg kort nevne enkelte karakteristiske trekk ved kontraktsforholdet, som bidrar til å sette ansvarsreguleringen i perspektiv.

Nettselskapet har en sterk posisjon i kontraktsforholdet, siden elektrisitet er et nødvendighetsgode, og nettselskapet har monopol. Dette viser behovet for regulering av markedsadgang og inntekter. Men det er ikke bare ved pris en kontraktspart kan ta seg fordeler. Det kan også skje gjennom kontraktsvilkår.¹⁰³ Et poeng her er at nettleiekontrakten er ensidig fastsatt av den ene partens interesseorganisasjon. Det kan ha betydning ved kontraktstolkningen.¹⁰⁴

En bærende målsetning i reguleringen av kraftsektoren er hensynet til samfunnsøkonomisk effektivitet.¹⁰⁵ Formålet kommer klart til uttrykk i energiloven § 1-2, hvor det heter at loven «skal sikre at ... overføring ... av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte».¹⁰⁶ Det er lagt til grunn i teorien at hensynet til samfunnsøkonomisk effektivitet eller effektiv ressursbruk er relevant ved kontraktstolkning.¹⁰⁷ Slik bør det også være i nettleieforhold, og kanskje særlig siden nettselskapets virksomhet utøves i medhold av konsesjoner gitt med hjemmel i energiloven, hvor

¹⁰² Se Boe (2012) s. 279–291.

¹⁰³ Dette illustreres ved at forbrukerkjøpsloven har delvis preseptoriske regler for irregulær kontraktsoppfyllelse jf. § 3 første ledd, men lar det være opp til partene å avtale pris og krav til ytelsen, jf. §§ 15 og 37.

¹⁰⁴ Haaskjold (2013) s. 411–412.

¹⁰⁵ Se Naas-Bibow/Martinsen (2011) s. 22–27.

¹⁰⁶ Se også energilovforskriften § 1-2 og leveringskvalitetsforskriften § 1-1.

¹⁰⁷ Inadomi (2005) punkt 2, Wilhelmssen (1995) s. 218 og Lilleholt (2017) s. 621.

det er en overordnet målsetning.¹⁰⁸ Samtidig vil hensynet til samfunnsøkonomisk effektivitet, sammenlignet med andre momenter, neppe være særlig tungtveiende.¹⁰⁹

Inntektsreguleringen nevnt i punkt 1.4.2 har interessante konsekvenser for kontraktsforholdets ansvarsregulering. Den fører til at nettselskapet har lite insitament til å påta seg økt risiko i kontraktsforholdet mot betaling. Dersom for eksempel sluttbruker tilbyr nettselskapet bedre betaling, mot at nettselskapet også svarer for indirekte tap ved uaktsomhet, vil nettselskapet ikke akseptere det. Grunnen er som følger: Nettselskapet har et tak på sine inntekter. Påtar det seg større risiko mot høyere vederlag, må det senke inntektene fra andre sluttbrukere. I så fall vil risikoen øke, mens de totale inntektene forblir de *samme*. Slik vil ingen rasjonell aktør innrette seg. For så lenge tariffastsettelsen er lovlig, er det likegyldig for nettselskapet hvem inntektene kommer fra. Nettselskapet får altså ikke betalt for å ta ekstra risiko.

Kostnadsnormen, og den sammenlignende effektivitetsanalysen etter kontrollforskriften § 8-2, gir videre nettselskapet insentiver til å ha lave kostnader. Vide ansvarsbegrensninger bidrar til å senke kostnadene. På den annen side kan ansvarsbegrensninger bidra til å utjevne misforholdet mellom nettleiers størrelse og de tap som kan oppstå ved avbrudd og spenningsfeil.

Gjennom inntektsrammereguleringen får nettselskapet veltet kostnader over på sluttbrukerne. Et forenklet eksempel kan illustrere dette: Utbetaler nettselskapet 2.000.000 kroner i erstatning i året, får det uansett veltet over 800.000 kroner på sluttbrukerne (2.000.000 kroner x 0,4), jf. kontrollforskriften §§ 8-6 første ledd og 8-1 første ledd bokstav a. Hvor mye *mer* avhenger av hvor effektivt nettselskapet driver, jf. kontrollforskriften §§ 8-6 annet ledd og 8-2. Forutsetter man at et effektivt nettselskap utbetaler 2.000.000 kroner i erstatning i året, innebærer kostnadsnormen at nettselskapet også kan belaste de resterende 1.200.000

¹⁰⁸ F.eks. områdekonsesjon etter energiloven § 3-2 og særlig omsetningskonsesjon etter energiloven § 4-1. Se Naas-Bibow/Martinsen (2011) s. 67–68 om områdekonsesjon og om omsetningskonsesjon på s. 97–154.

¹⁰⁹ Inadomi (2005) punkt 2.

kroner (2.000.000 kroner x 0,6) på sluttbrukerne. Nettselskapet vil i så fall fortsatt få en «rimelig avkastning», jf. energilovforskriften § 4-4 bokstav b første ledd.

Nettselskapets avkastning vil riktignok bli høyere om det *ikke* utbetaler erstatning.¹¹⁰ Men eksempelet viser likevel koblingen mellom nettselskapets kostnader, inntektsrammereguleringen og nettleien. Det er derfor ikke sikkert sluttbrukerne som *gruppe* er tjent med en streng ansvarsregulering av nettselskapet. Det vil føre til høyere nettleie. Samtidig kan en lempelig ansvarsregulering for nettselskapet slå uheldig ut for den enkelte sluttbruker som blir rammet av avbrudd eller spenningsfeil.

1.6 Avhandlingens struktur

Jeg har i punkt 1 gitt en oversikt over avhandlingens tema og enkelte forhold av betydning for nettselskapets ansvar for avbrudd og spenningsfeil. Her vil jeg si noe om avhandlingens struktur.

Som vist i punkt 1.2 får nettselskapet først ansvar for avbrudd eller spenningsfeil om det er en mangel ved dets ytelse. For å ta stilling til om avbruddet eller spenningsfeilen er en mangel, må man først fastlegge nettselskapets realforpliktelse. Nettselskapets realforpliktelse, og når den er mangelfull, drøfter jeg i punkt 2.

Dersom det inntreer en mangel, får nettselskapet en avhjelpsplikt. På hvilke vilkår nettselskapet skal avhjelpe mangelen, drøftes i punkt 3. Temaet i punkt 4 er sluttbrukers krav på prisavslag.¹¹¹ Jeg drøfter også fra hvilket tidspunkt prisavslaget skal beregnes, hvordan det skal utmåles og om offentligrettslige insentiv- og kompensasjonsordninger har betydning for utmålingen.

¹¹⁰ von der Fehr (2010) s. 4.

¹¹¹ Avhandlingen kunne vært strukturert rundt hvem av partene som har vederlagsrisikoen og oppfyllelsesrisikoen for årsaker til avbrudd og spenningsfeil. Vederlagsrisikoen handler om hvilke resultater eller oppofrelser realdebitor må oppnå for å ha krav på, eventuelt opptjene vederlaget, jf. Mestad (1991) s. 8. Oppfyllelsesrisikoen knytter seg blant annet til hvem av partene som må bære følgene av at oppfyllelse blir vanskeliggjort, se Mestad (1991) s. 11–12. Jeg gjør ikke det, fordi spørsmålene etter min mening er lettere å forstå om man ikke knytter dem til slike risikobegreper. Uansett er dette bare begreper; resultatet blir det samme, se Lilleholt (2017) s. 288–292.

Punkt 5 er det mest omfattende i avhandlingen. Der drøfter jeg nettselskapets erstatningsansvar: På hvilke vilkår kan sluttbruker kreve erstatning, og hvilket tap han kan kreve erstattet. Erstatningsansvaret påvirkes særlig av skillet mellom direkte og indirekte tap, ansvarsbegrensninger, og de sikkerhetstiltak sluttbruker er pålagt å gjennomføre.

Jeg avslutter i punkt 6 med noen refleksjoner rundt avhandlingens tema, spørsmålene som er drøftet og kontraktsreguleringen mellom nettselskap og sluttbruker.

Dersom sluttbruker skal få prisavslag eller erstatning, må han reklamere etter nettleiekontrakten § 12-4. Siden reklamasjonsplikten ikke reiser noen spesielle problemstillinger i nettleieforhold, behandler jeg ikke den. Jeg avgrenser også mot heving. Elektrisitet er et nødvendighetsgode, og det er derfor helt upraktisk at sluttbruker skal heve. For øvrig inneholder nettleiekontrakten ingen hevingsbestemmelse, men hvis sluttbruker har behov for å komme seg ut av kontraktsforholdet inneholder nettleiekontrakten en oppsigelsesklausul i § 11-1.

2 Nettselskapets realforpliktelse og mangel

2.1 Innledning – om mangelsbegrepet og drøftelsens struktur

Nettleiekontrakten definerer ikke selv hva som menes med «mangel». I kontraktslovgivningen brukes mangel vanligvis som en karakteristikk av et «oppfyllingsavvik som går ut på at ytinga ikkje samsvarar med kontrakten».¹¹² Slik er det brukt i kjøpsloven, forbrukerkjøpsloven og avhendingslova.¹¹³ I håndverkertjenesteloven og bustadoppføringslova er derimot mangelsbegrepet snevrere. Der er oppfyllesavviket ingen mangel om det skyldes «forhold på» forbrukerens side.¹¹⁴ Forskjellen er utelukkende terminologisk; mangelen kan heller ikke gjøres gjeldende i kjøpsloven, forbrukerkjøpsloven og avhendingslova om den skyldes forhold kjøper svarer for.¹¹⁵

Spørsmålet blir så hvordan mangelsbegrepet skal forstås i nettleiekontrakten. Til støtte for kjøpslovens begrepsbruk trekker det at kjøpslovens regler er forutsatt å kunne anvendes analogisk, og at kjøpslovens regler har vært premissleverandør for øvrig kontraktslovgivning. Etter min mening veier det tyngre at nettleiekontrakten ikke inneholder et eksplisitt forbehold om at mangelen bare kan gjøres gjeldende om den ikke skyldes forhold sluttbruker svarer for.¹¹⁶ Sluttbruker har for eksempel krav på prisavslag for «mangelfull ytelse», jf. nettleiekontrakten § 12-6, men det er klart at han ikke får prisavslag om oppfyllesavviket skyldes noe

¹¹² Lilleholt (2017) s. 176.

¹¹³ Kjøpsloven § 17 første ledd, jf. tredje ledd, forbrukerkjøpsloven § 15, jf. § 16 første ledd bokstav a og avhendingslova § 3-1.

¹¹⁴ Håndverkertjenesteloven § 17 første ledd og bustadoppføringslova § 25 første ledd.

¹¹⁵ Kjøpsloven § 30 første ledd, forbrukerkjøpsloven § 26 første ledd og avhendingslova § 4-8 første ledd.

¹¹⁶ Sml. f.eks. kjøpsloven § 30 første ledd. Det heter riktignok i nettleiekontrakten § 5-5 første punktum at «[n]ettkunden svarer for feil og mangler i det anlegget nettkunden bruker». Men bestemmelsens tittel, «[m]erforbruk som følge av feil i nettkundens anlegg» viser at bestemmelsen regulerer merforbruk, ikke årsaker til avbrudd eller spenningsfeil.

han svarer for. Mangelsbegrepet i nettleiekontrakten omfatter derfor både et krav om oppfyllelsesavvik, og en reservasjon mot de tilfeller avviket skyldes forhold sluttbruker svarer for. Dette har likevel bare terminologisk betydning; det materielle resultatet vil uansett bli det samme.

For å avgjøre om det foreligger et oppfyllelsesavvik, må man først klarlegge nettselskapets forpliktelse. Nettselskapet er «leverandør av nettjenester», jf. nettleiekontrakten § 1. Nettjenester har et vidt meningsinnhold i forskriftsverket.¹¹⁷ Avhandlingens tema er nettselskapets ansvar for svikt i kjernen av nettjenestene: nettselskapets realforpliktelse. Det vil si dets plikt til å stille overføringskapasitet til disposisjon, og sikre at elektrisiteten som overføres, har riktig kvalitet.

Det nærmere innholdet i nettselskapets realforpliktelse kan avklares gjennom fire spørsmål: Det første spørsmålet er hvor nettselskapet skal oppfylle (punkt 2.3). Det andre er hvilken overføringskapasitet nettselskapet skal stille til disposisjon (punkt 2.4). Det tredje er når nettselskapet skal stille overføringskapasitet til disposisjon (punkt 2.5). Og det fjerde er hvilken spenningskvalitet nettselskapet skal levere (punkt 2.6). Som drøftelsen vil vise, er det tredje spørsmålet det mest omfattende.

Fordi nettselskapet ikke har noe ansvar for at det er elektrisitet å overføre, er spørsmål 1 til 3 knyttet opp mot overføringskapasitet og ikke elektrisitet som sådan. Nettselskapet skal kun overføre den elektrisiteten kraftprodusentene mater inn på nettet. Knytter man spørsmålene til begrepet elektrisitet, gir det inntrykk av at nettselskapet svarer for at det er elektrisitet å overføre. Etter min mening blir spørsmålene mer presise om man kobler det opp mot overføringskapasitet.¹¹⁸ Spørsmål 4, om spenningskvalitet, forutsetter imidlertid at det er elektrisitet å overføre.

Når det gjelder spenningskvaliteten, oppstår spørsmålet om hvilken betydning forbeholdet om «normale driftsforhold» i nettleiekontrakten § 12-3, skal ha. Det drøfter jeg i punkt 2.7. Avslutningsvis drøfter jeg i punkt 2.8 hvilke årsaker til oppfyllelsesavvik nettselskapet svarer for.

¹¹⁷ Leveringskvalitetsforskriften § 1-4 nr. 28 og kontrollforskriften § 1-3.

¹¹⁸ Leveringskvalitetsforskriften bruker «leveringskapasitet» i stedet for «overføringskapasitet», se f.eks. § 2-1. Etter min mening er uttrykket «overføringskapasitet» en bedre betegnelse.

Først vil jeg imidlertid drøfte uttrykket «leveringskvalitet» i punkt 2.2. Det er fordi uttrykket har betydning for spørsmål i avhandlingen ved at det er brukt i forskriftsverket og nettleiekontrakten.¹¹⁹ For eksempel heter det i nettleiekontrakten § 12-3 at «[l]everingskvaliteten skal under normale driftsforhold være i henhold til de bestemmelser myndighetene til enhver tid fastsetter». Det er hensiktsmessig å skille drøftelsen ut og gi den en egen behandling, slik at jeg unngår gjentakelser.

2.2 Uttrykket «leveringskvalitet»

Leveringskvalitetsforskriften stiller krav til leveringskvaliteten. I forskriften er «leveringskvalitet» legaldefinert som «[k]valitet på levering av elektrisitet i henhold til gitte kriterier», jf. § 1-4 nr. 22.¹²⁰ Sirkeldefinisjonen gir liten veiledning. Uttrykket er nærmere presisert i forarbeidene:

«Leveringskvalitet er et samlebegrep som generelt omfatter begrepene leveringspålitelighet, spenningskvalitet og ikke tekniske elementer som kundeservice og informasjon. I denne forskriften vil de ikke tekniske elementene være relatert problemstillinger ved leveringspålitelighet eller spenningskvalitet».¹²¹

Sitatet viser at «leveringskvalitet» omfatter både tekniske og ikke-tekniske elementer ved nettselskapets ytelse. De tekniske elementene er leveringspålitelighet og spenningskvalitet. Leveringspåliteligheten knytter seg til når nettselskapet skal stille overføringskapasitet til disposisjon, mens spenningskvalitet handler om egenskaper ved elektrisiteten nettselskapet overfører.

Det er uklart hvilke ikke-tekniske elementer som er omfattet av «leveringskvalitet». Men siste setning i beskrivelsen viser at det må ha en tilknytning til de tekniske elementene. Siden kundeservice og

¹¹⁹ Se punkt 2.7 og 3.1.

¹²⁰ Definisjonene i § 1-4 er vedtatt endret. Endringene trer i kraft 1. januar 2019. De har ingen betydning for avhandlingen.

¹²¹ NVE Dokument 13/2004 s. 22.

informasjon er nevnt, tilsier det at ikke-tekniske forpliktelser som ligger nærmere de tekniske enn dem, også er omfattet av «leveringskvalitet».

Nettselskapet har en utbedringsplikt etter leveringskvalitetsforskriften § 2-1. Et særlig spørsmål for avhandlingen er om den er omfattet av uttrykket «leveringskvalitet».¹²² Utbedringsplikten ligger i forlengelsen av de tekniske elementene, siden det går ut på å gjenopprette korrekt forsyning. Tilknytningen til de tekniske elementene er i alle fall sterkere enn kundeservice og informasjon. Det tilsier at den er inkludert. Utbedringsplikten er for øvrig nevnt i leveringskvalitetsforskriftens veileder som en av de ikke-tekniske elementene som er omfattet av leveringskvalitetsbegrepet.¹²³

Etter dette er også utbedringsplikten omfattet av uttrykket «leveringskvalitet» i leveringskvalitetsforskriften.

Spørsmålet er deretter hvilket meningsinnhold begrepet har etter nettleiekontrakten, jf. § 12-3 som stiller krav til leveringskvaliteten.

Meningsinnholdet i forskriften og nettleiekontrakten behøver ikke å være sammenfallende. «Leveringskvaliteten» gir assosiasjoner til spenningskvaliteten.¹²⁴ Men det at uttrykket er definert og innarbeidet i forskriftsverket, er et argument for at meningsinnholdet må være det samme etter nettleiekontrakten.¹²⁵

Det avgjørende må være at § 12-3 fastslår at «[l]everingskvaliteten» skal være i samsvar med «bestemmelser myndighetene til enhver tid fastsetter». Derved inkorporerer bestemmelsen myndighetenes krav til leveringskvaliteten. I en slik situasjon gir det liten mening om meningsinnholdet ikke er sammenfallende, for det er nettopp uttrykket leveringskvalitet som avgjør hvilke myndighetsbestemte plikter nettselskapet skal oppfylle.

Resultatet etter dette er at uttrykket leveringskvalitet må ha samme meningsinnhold etter nettleiekontrakten § 12-3, som etter leveringskvalitetsforskriften. Det innebærer at det blant annet omfatter leveringspålitelighet, spenningskvalitet og utbedring.

¹²² Se punkt 3.1.

¹²³ NVE Veileder 4/2016 s. 3.

¹²⁴ Slik også Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 50.

¹²⁵ Lilleholt (2017) s. 107.

2.3 Oppfyllelessted

Hvor nettselskapet skal stille overføringskapasitet til disposisjon, sier nettleiekontrakten ingenting om. Den må her ses i sammenheng med tilknytningskontrakten.¹²⁶ Det er «[t]ilknytningspunktet» som «markerer overgangen mellom nettselskapets nett og det elektriske anlegget som er tilknyttet og angir herunder grensen for eiendomsforhold, samt ansvar for drift og vedlikehold», jf. tilknytningskontrakten § 4-1 første ledd.

Det er derfor i tilknytningspunktet nettselskapet skal stille det «elektriske nettet til disposisjon» for sluttbruker, jf. nettleiekontrakten § 4-1 første ledd annet punktum. Tilknytningspunktet kan etter tilknytningskontrakten § 4-1 annet ledd være tre ulike steder. Hvor oppfyllelesstedet er i det *konkrete* avtaleforholdet vil variere. Her er det tilstrekkelig å slå fast at det er situasjonen i tilknytningspunktet som er avgjørende for om nettselskapet har oppfylt kontraktsmessig. Med andre ord må de tre følgende spørsmålene drøftes ut fra situasjonen i tilknytningspunktet. I kjøpsrettslig terminologi markerer altså tilknytningspunktet risikoens overgang.¹²⁷

2.4 Overføringskapasitet

Nettselskapet «stiller det elektriske nettet til disposisjon», jf. nettleiekontrakten § 4-1 første ledd annet punktum. Nettselskapet skal med andre ord stille overføringskapasitet tilgjengelig for sluttbruker, men bestemmelsen sier ingenting om omfanget.

Effekt og energi er sentrale begreper når man drøfter overføringskapasitet. Effekt knytter seg til energi per tidsenhet, mens energi betegner det samlede forbruket.¹²⁸ Bruker sluttbruker 200 kW i løpet av én time (200 kWh), krever det høyere effektuttak enn om det samme brukes over

¹²⁶ Slik også f.eks. Hammer (2002) s. 372.

¹²⁷ Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 55. I så måte kan en si «levering» skjer i det elektronene passerer tilknytningspunktet. Hva gjelder levering, karakteriserer Krüger (1989) s. 169–170 treffende levering av strøm som en «tilstand, ved tilknytning til leveringskilden uten oppdeling mellom enkeltporsjoner».

¹²⁸ https://snl.no/effekt_-_energi.

ett døgn. Desto høyere effekt sluttbruker utnytter, desto større overføringskapasitet må han ha tilgjengelig. Behovet for overføringskapasitet kan variere betydelig blant ulike virksomheter.

Ved avgjørelsen av hvilken overføringskapasitet nettselskapet skal stille til disposisjon, må nettleiekontrakten ses i sammenheng med tilknytningskontrakten § 2-4 annet ledd, som lyder: «Tilknytningen skal dimensjoneres på bakgrunn av et omforent energi- og effektbudsjett». Tilknytningen er forbindelsen mellom nettet og sluttbrukers anlegg, og utgjør en fysisk begrensning på den overføringskapasiteten sluttbruker har tilgjengelig.

Det «energi- og effektbudsjett» partene har avtalt, avgjør hvilken overføringskapasitet nettselskapet skal stille til disposisjon. I praksis tar sluttbruker før næringseiendommen bygges kontakt med nettselskapet og gir uttrykk for hvilken kapasitet han har behov for. Nettselskapet dimensjonerer deretter tilknytningen og sikringsstørrelsen i sluttbrukers anlegg. Tar nye sluttbrukere senere over eiendommen, begrenses deres overføringskapasitet av det som ble installert. Forsøker sluttbruker å bruke mer effekt enn tilkoblingen er dimensjonert for, skal sikringen gå.

Særlig for sluttbrukere uten effektavregning, kan fastleddet avhenge av sikringsstørrelsen, fordi den avgjør hvilken overføringskapasitet sluttbruker har tilgjengelig.¹²⁹ Enkelte sluttbrukere kan ønske å gå ned i sikringsstørrelse, for å få lavere nettleie. I så fall beror nettselskapets forpliktelse på den nye sikringsstørrelsen.

Er overføringskapasiteten mindre enn hva som er lagt til grunn i det avtalte «energi- og effektbudsjett», eller som ligger til grunn for sikringsstørrelsen, er det et oppfyllelsesavvik.¹³⁰ Oppfyllelsesavviket kan enten gi seg utslag i avbrudd eller spenningsfeil hos sluttbruker.¹³¹ Grunnen til at jeg likevel har skilt ut overføringskapasiteten i eget punkt, og ikke bare

¹²⁹ Se f.eks. Eidsiva Netts «nettariff i distribusjonsnettet – type nettariff næring – energimålt», tilgjengelig her: <https://www.eidsivanett.no/globalassets/dokumenter/priser/priser-for-naringskunder-2018-ny.pdf>.

¹³⁰ Enkelte sluttbrukere har utkoblbart forbruk. Det innebærer at nettselskapet kan koble ut deler av sluttbrukers forbruk ved behov. Det kan f.eks. være i situasjoner med høyt forbruk. Jeg behandler ikke sluttbrukere med utkoblbart forbruk i avhandlingen.

¹³¹ Dette har jeg fått opplyst i samtaler med ansatte i NVE og nettselskaper.

behandler det som en årsak til avbrudd eller spenningsfeil, er fordi det bidrar til å gi en mer dekkende beskrivelse av nettselskapets forpliktelse.

Fra dette utgangspunktet har nettleiekontrakten enkelte unntak. Nettselskapet har rett til å begrense overføringskapasiteten etter nettleiekontrakten §§ 4-3 og 4-4. Unntakene drøftes i punkt 2.5.2. Her vil jeg kort nevne nettleiekontrakten § 4-4.2.

Bestemmelsen stiller krav om at nettselskapet på forhånd skal godkjenne utstyr som krever «stort effektuttak» før sluttbruker tar det i bruk. Nettselskapet kan etter annet ledd «nedlegge forbud mot bruk av slikt utstyr frem til nødvendige nettførsterkninger eller andre egnede tiltak i nettet eller i nettkundens eget anlegg er foretatt».

Uttrykket «stort effektuttak» er vagt og relativt. Det som er stort for én virksomhet, behøver ikke å være det for en annen. Det må derfor ses i sammenheng med det avtalte «energi- og effektbudsjett» etter tilknytningskontrakten § 2-4 annet ledd, og det effektuttaket sluttbruker tidligere har utnyttet.

Begrunnelsen for regelen må være at stort effektuttak kan påvirke *andre* sluttbrukeres spenningskvalitet. Er sluttbrukers anlegg «skyld i» at leveringskvalitetsforskriftens bestemmelser ikke blir oppfylt, plikter han å «utbedre forholdet» etter leveringskvalitetsforskriften § 2-1 tredje ledd. Nettselskapets adgang til å «nedlegge forbud mot bruk av slikt utstyr» etter nettleiekontrakten § 4-2.2 annet ledd, må derfor ses i lys av forskriften.

Nettselskapet kan kreve opplysninger om sluttbrukers «antatte forbruksdata, effektbehov og energiuttak mv.» etter nettleiekontrakten § 3 annet ledd. Det gir nettselskapet mulighet til å informere sluttbruker om hvilken overføringskapasitet han har tilgjengelig.

Spørsmålet som da oppstår, er hvem som skal bære kostnadene ved forsterkning av nettet, enten fordi sluttbruker har behov for mer overføringskapasitet eller fordi det er nødvendig før sluttbruker kan bruke utstyr som krever «stort effektuttak», jf. nettleiekontrakten § 4-2.2.

Dette spørsmålet reguleres av reglene om anleggsbidrag i kontrollforskriften § 17-5, som det er henvist til i tilknytningskontrakten § 5 og også indirekte i nettleiekontrakten § 4-2.2 annet ledd. Kontrollforskriften

§ 17-5 regulerer fordeling av «anleggskostnadene ved nye nettilknytninger eller ved forsterkning av nettet til eksisterende kunder», jf. første ledd. Når nettselskapet kan kreve å få dekket kostnadene ved forsterkning eller utbygging av nettet, er regulert i annet til fjerde ledd. Det faller utenfor avhandlingen å gå nærmere inn på det.¹³²

2.5 Leveringspålitelighet

2.5.1 Innledning

Leveringspålitelighet er legaldefinert som «[k]raftsystemets evne til å levere elektrisk energi til sluttbruker. Leveringspålitelighet er knyttet til hyppighet og varighet av avbrudd i forsyningsspenningen», jf. leveringskvalitetsforskriften § 1-4 nr. 23. Begrepet knytter seg til nettselskapets evne til å stille overføringskapasitet til disposisjon. Spørsmålet her er når nettselskapet er forpliktet til å gjøre det.

Jeg redegjør først for bestemmelser i nettleiekontrakten, og i lov- og forskriftsverket som gir nettselskapet rett til å stoppe eller begrense forsyningen. Deretter drøfter jeg hvilken forpliktelse nettselskapet *ellers* har til å stille overføringskapasitet til disposisjon.

2.5.2 Nettselskapets rett til å stenge eller begrense overføringskapasiteten

Nettselskapet plikter å stille overføringskapasitet til sluttbrukers disposisjon på de vilkår som fremgår av «nærværende vilkår, gjeldende tariff, eventuelle andre, særlig avtalte kontraktsbestemmelser, samt lover og forskrifter som måtte ha betydning for forholdet mellom nettselskapet og nettkunden», jf. nettleiekontrakten § 4-1 første ledd annet punktum.

¹³² Se nærmere Tveter (2008) s. 55–73.

Flere bestemmelser i nettleiekontrakten og i lov- og forskriftsverket gir nettselskapet rett til å stoppe eller begrense kraftforsyningen.¹³³ Jeg går ikke i dybden på bestemmelsene, men redegjør kort for dem.

Den viktigste er nettleiekontrakten § 4-3. Første ledd første punktum gir nettselskapet en generell rett til midlertidig å «begrense» eller «kople ut» kraftforsyningen, dersom det er «nødvendig for eksempel av hensyn til ettersyn, vedlikehold, feilsøking, eller feilretting, fornyelse, ombygging, eller utvidelser av eget nett eller andre nettkunders anlegg mv.» Dette er ikke en «mangel» ved nettselskapets ytelse, jf. første ledd annet punktum.¹³⁴

Oppregningen er omfattende, men likevel ikke uttømmende, jf. «for eksempel». Nettselskapet kan derfor stoppe forsyningen også i andre tilfeller enn de som er nevnt. Nettselskapet må ha denne muligheten, siden det oppfyller kontinuerlig.

Begrensningen ligger i at det må være «nødvendig». Ordlyden viser at det skal mye til; nettselskapet må i utgangspunktet ikke kunne oppnå målet på andre måter. Nettselskapet kan heller ikke stanse forsyningen lenger enn hva som er «nødvendig». Det harmonerer godt med hvor viktig kraftforsyning er for sluttbruker.¹³⁵

Uttrykkene «begrense» og «kople ut» viser at det må være en aktiv handling fra nettselskapets side som stopper forsyningen. Med andre ord, inntre det et avbrudd som ikke var villet, er man utenfor bestemmelsen.

Annet ledd bestemmer at sluttbruker «som hovedregel [skal] varsles direkte eller på annen egnet måte, jf. § 8-2». I nettleiekontrakten § 8-2, som regulerer nettselskapets rett til frakobling, står det at nettselskapet skal «så langt det er mulig, varsle nettkunden direkte eller på annen egnet måte om frakoblingen». Ordlyden i §§ 4-3 og 8-2 er uklar på om

¹³³ Enkelte av bestemmelsene jeg drøfter her, kan kanskje best betraktes som et oppfyllesesavvik, men at det ikke er et oppfyllesesavvik nettselskapet svarer for. Det er imidlertid fordelaktig å drøfte dem samlet. I tillegg kommer at det uansett ikke er en mangel i nettleiekontraktens forstand.

¹³⁴ Se også leveringskvalitetsforskriften § 2-3 første ledd som sier nettselskapet kan koble ut nettkunder for «vedlikehold, fornyelse, ombygging, feilsøking eller feilretting».

¹³⁵ Gjennom KILE-ordningen har nettselskapet også økonomiske insentiver til å begrense avbruddsperioden, se punkt 4.5.2.

«hovedregel» og «så langt det er mulig», refererer til det å varsle direkte eller å varsle overhodet.

Det må sikte til direkte varsling, siden det er i samsvar med leveringskvalitetsforskriften § 2-3 annet ledd første punktum, som fastslår at nettselskapet «skal ved planlagte arbeider som medfører avbrudd eller redusert leveringskapasitet til sluttbrukere, varsle de berørte nettkundene om tidspunkt og varighet». Fjerde punktum samme sted presiserer at for «næringskunder skal det som hovedregel varsles individuelt». Det skal varsles «minimum 24 timer i forkant av avbruddet, men som hovedregel to virkedager før», jf. forskriften § 2-3 annet ledd annet punktum. Denne varslingsplikten må være et krav også etter nettleiekontrakten.¹³⁶

Varslingsplikten er viktig, siden det kan være vanskelig å overprøve nettselskapets vurdering av om det var «nødvendig» eller ikke å koble ut eller begrense overføringen. Men så lenge sluttbruker blir varslet, kan han innrette seg og ofte unngå tap eller ulemper.

Nettleiekontrakten § 8-2 gir nettselskapet rett til å frakoble sluttbrukers anlegg. Forskjellen mellom den bestemmelsen og § 4-3, er at § 8-2 gir rett til fysisk å frakoble sluttbrukers anlegg. Det vil føre til at sluttbruker ikke har tilgang på overføringskapasitet. Men siden nettselskapet har hjemmel i kontrakten til å gjøre det, vil det ikke være et oppfyllesesavvik. Etter bestemmelsens første ledd kan nettselskapet frakoble anlegget etter de samme grunnene som er nevnt i § 4-3 første ledd.

Dersom nettselskapet som følge av «offentlige pålegg» ikke, eller bare i begrenset utstrekning, kan overføre kraft, er det ingen mangel, jf. nettleiekontrakten § 4-4 første ledd. Dette kan være situasjonen ved rasjonering. For eksempel kan departementet «sette i verk rasjonering, herunder tvangsmessige leveringsinnskrenkninger eller rekvisisjon, når ekstraordinære forhold tilsier det», jf. energiloven § 6-2 første ledd. Nettselskapet har etter nettleiekontrakten ikke adgang til selv å ta initiativ til rasjonering.

Er sluttbruker i mislighold, regulerer nettleiekontrakten § 7-1 vilkårene for stenging av sluttbrukers anlegg. Dette er en form for tilbakeholdsrett fra nettselskapets side, og er derfor ikke et oppfyllesesavvik.

¹³⁶ Jf. nettleiekontrakten § 12-3.

Dersom sluttbrukers anlegg er farlig, eller det av andre grunner haster, kan nettselskapet etter nettleiekontrakten § 8-1 frakoble anlegget uten varsel på nærmere angitte vilkår. Er vilkårene oppfylt, utgjør det ikke et oppfyllelsesavvik.

Hittil har jeg redegjort for bestemmelser som gir nettselskapet rett til å stenge, eller begrense, overføringskapasiteten. Når jeg i det følgende snakker om avbrudd, mener jeg avbrudd som ikke kan forankres i nettleiekontrakten eller forskriftsverket.

2.5.3 Nettselskapets øvrige plikt til å stille overføringskapasitet tilgjengelig

Når skal nettselskapet ellers stille overføringskapasitet tilgjengelig for sluttbruker? Annerledes formulert blir spørsmålet hvilken forpliktelse nettselskapet ellers har med hensyn til leveringspåliteligheten.¹³⁷ Ved vurderingen av det, tar jeg samtidig stilling til hvilke avbrudd som utgjør et oppfyllelsesavvik.¹³⁸

Nettleiekontrakten § 4-1 første ledd, med tittelen «Virkeområde», lyder:

¹³⁷ Spørsmålet kunne også vært drøftet ut fra om nettselskapet har en resultat- eller en innsatsforpliktelse, slik bl.a. Kaurin (2009) s. 21–22 og Inadomi (2005) punkt 3.3. Begrepsparets meningsinnhold brukes forskjellig i teorien. Solvang (2009) s. 191 og Krüger (1989) s. 324 knytter det opp mot vilkårene for vederlagsopptjening. Hagstrøm (2011) s. 126 knytter det opp mot «plikstens innhold». Haaskjold (2013) s. 459 skriver i samme retning at det er «kontraktsforpliktelsens innhold og omfang ... som ligger til grunn for inndeling mellom resultat- og innsatsforpliktelsene», og at det kun er «hovedregelen at vederlaget først er opptjent når resultat er frembragt» (min utheving). Forskjellen ligger i at Hagstrøm og Haaskjold tilsynelatende fastlegger begrepene utfra forpliktelsen alene, mens Solvang og Krüger forstår dem i lys av rettsvirkningene av oppfyllelsesavvik. Der jeg bruker begrepsparet i denne avhandlingen bruker jeg det som Hagstrøm og Haaskjold. Det foreligger en resultatforpliktelse om realdebitor «plikter å frembringe et bestemt resultat». Ved en innsatsforpliktelse plikter man kun å gjøre en «faglig god innsats», jf. Hagstrøm (2011) s. 126. Jeg har dermed ikke sagt noe om konsekvensene av avvik. Se også Krokeide (1977) s. 629–633.

¹³⁸ Avbrudd er legaldefinert i leveringskvalitetsforskriften § 1-4 nr. 1 som: «Tilstand karakterisert ved uteblitt levering av elektrisk energi til en eller flere sluttbrukere, hvor alle forsyningsspenningsnivåene er under 5 % av avtalt spenningsnivå. Avbruddene klassifiseres i langvarige avbrudd (> 3 min) og kortvarige avbrudd (≤ 3 min).» Jeg skiller ikke mellom kortvarige og langvarige avbrudd.

«Nettleievilkårene regulerer bruken av nettet til uttak av elektrisk kraft. Nettselskapet stiller det elektriske nettet til disposisjon for nettkunden på de vilkår som følger av nærværende vilkår, gjeldende tariffer, eventuelle andre, særlig avtalte kontraktsbestemmelser, samt lover og forskrifter som måtte ha betydning for forholdet mellom nettselskapet og nettkunden.»

Annet punktum fastslår at nettselskapet «stiller det elektriske nettet til disposisjon». Som første punktum gir uttrykk for, er nettets funksjon kraftoverføring. Første og annet punktum sett i sammenheng taler for at nettselskapet er forpliktet til å ha et nett som kontinuerlig kan overføre elektrisitet. Nettet vil nemlig ikke være stilt «til disposisjon», om det ikke kan utføre sin funksjon.¹³⁹ Ordlyden tilsier derfor at nettselskapet skal ha et nett som kontinuerlig kan overføre elektrisitet.

Bestemmelsens annet punktum kan også leses som at det utelukkende er øvrige kilder som bestemmer innholdet i nettselskapets forpliktelse, jf. den påfølgende oppramsingen. Men som gjennomgått over, gir de bestemmelsene det henvises til, bare nettselskapet rett til å bryte eller begrense forsyningen i visse tilfeller. De gir ikke direkte uttrykk for hva nettselskapets forpliktelse ellers innebærer.

Indirekte gir imidlertid nettleiekontrakten §§ 4-3 og 4-4 uttrykk for at avbrudd som ikke er eksplisitt forankret, er et oppfyllesesavvik. Bestemmelsene gir nettselskapet på nærmere vilkår adgang til å begrense eller koble ut nettilgangen, uten at det derved er en «mangel» ved nettselskapets ytelse.¹⁴⁰ En antitetisk slutning er nærliggende, slik at avbrudd som *ikke* har hjemmel, er et oppfyllesesavvik.

Det er lagt til grunn at nettselskapet i forbrukerforhold har en resultatforpliktelse.¹⁴¹ Det fremgår av forbrukerkontrakten § 4-1 første ledd annet punktum at nettselskapet stiller «overføringskapasitet i sitt elektriske nett til disposisjon» for sluttbruker, og etter § 12-1 er nettselskapets ytelse «forsinket dersom det oppstår et avbrudd i levering».

¹³⁹ Slik også Hammer 2002 s. 371 og, om enn noe tvilende, Inadomi (2005) punkt 3.3.

¹⁴⁰ Se § 4-3 første ledd annet punktum og «mangler» i § 4-4 annet ledd.

¹⁴¹ Riktignok under noe tvil, se Kaurin (2009) s. 26–32 og Inadomi (2005) punkt 3.3 og 7.1. Forbrukerkontrakten § 12-1 var ikke slik den er nå, da Inadomi skrev sin artikkel.

Sammenligner man forbruker- og næringskontrakten er det to ulikheter: (1) Nettleiekontrakten § 4-1 mangler uttrykket «overføringskapasitet». Men det fremgår forutsetningsvis av § 4-1 første punktum at det er overføringskapasitet nettselskapet skal stille til disposisjon. (2) Nettleiekontrakten har ingen parallell til forbrukerkontrakten § 12-1. Det kommer derfor tydeligere til uttrykk i forbrukerkontrakten at avbrudd er et oppfyllesesavvik.

Nettleiekontrakten § 4-1, samt §§ 4-3 og 4-4, trekker uansett i retning av at nettselskapet er forpliktet til kontinuerlig å kunne overføre elektrisitet. Med andre ord at ethvert uhjemlet avbrudd er et oppfyllesesavvik. Spørsmålet er om andre kilder tilsier en annen løsning.

UNIDROIT Principles art. 5.1.5 inneholder retningslinjer for «[d]etermination of kind of duty involved».¹⁴² Både Hagstrøm og Haaskjold ser hen til disse retningslinjene ved fastleggelsen av debtors forpliktelse i kontraktsretten.¹⁴³ Hagstrøm anfører at UNIDROIT må «kunne tillegges ganske stor vekt» ved avgjørelsen av kontraktsforpliktelsens art, blant annet fordi det er nokså lite veiledning å hente i rettspraksis og lovgivning.¹⁴⁴ Det er henvist til UNIDROIT i rettspraksis.¹⁴⁵

En retningslinje i UNIDROIT er «the degree of risk normally involved in achieving the expected result», jf. art. 5.1.5 bokstav c.¹⁴⁶ I uttrykket «risk» ligger det en avveining av sannsynligheten for at en hindring vil oppstå, og hvorvidt hindringen kan avskjære oppfyllelse. Siden nettet ofte ligger åpent tilgjengelig, er det mye som kan hindre nettselskapet i å forsyne sluttbruker med elektrisitet. Både Kaurin og Inadomi hevder derfor at retningslinjen taler for at nettselskapet har en innsatsforpliktelse.¹⁴⁷

¹⁴² UNIDROIT Principles er modellregler uformet for internasjonale kommersielle kontrakter. De er også ment å kunne brukes ved tolkning og utfylling av nasjonal rett, jf. fortalen på s. 1.

¹⁴³ Hagstrøm (2011) s. 128 og Haaskjold (2013) s. 454.

¹⁴⁴ Hagstrøm (2011) s. 68.

¹⁴⁵ Rt. 2014 s. 100 avsnitt 37 og LB-2009-193783.

¹⁴⁶ Retningslinjen stemmer overens med Rt. 1925 s. 551, se Hagstrøm (2011) s. 129.

¹⁴⁷ Kaurin (2009) s. 29–30 og Inadomi (2005) punkt 3.3 samt note 31. Drøftelsene deres er knyttet opp mot 1994-utgaven av UNIDROIT, og de henviser derfor til art. 5.5. Den tilsvarer art. 5.1.5 i 2016-utgaven.

Etter min mening er det ikke en treffende slutning. Ordlyden gir anvisning på en risikovurdering, som skal knyttes opp mot en normal-situasjon, jf. «normally». Ved avbrudd er det imidlertid ikke nødvendig med et anslag, fordi man har et datagrunnlag. I 2016 var leveringspåliteligheten i Norge på 99,987 %. Andelen energi som skulle vært levert hvis avbrudd ikke hadde inntrådt, utgjorde 0,13 promille av det som faktisk ble levert.¹⁴⁸ En virksomhet med en slik oppfylleelsesgrad, har lav risiko knyttet til oppfyllelse. Retningslinjen tilsier derfor tvert imot at ethvert uhjemlet avbrudd er et oppfylleelsesavvik.

Både nettleiekontrakten §§ 4-1 og 12-3 viser at myndighetenes krav er bestemmende for nettselskapets forpliktelse.¹⁴⁹ Leveringskvalitetsforskriften inneholder imidlertid ikke krav til leveringspåliteligheten.¹⁵⁰ NVE så det ikke som «samfunnsmessig rasjonelt å stille generelle krav ... til hyppighet og varighet av avbrudd».¹⁵¹ Resonnementet er at leveringspåliteligheten fra et samfunnsøkonomisk perspektiv bør være på det nivået hvor kostnadene ved avbruddet tilsvarer kostnadene ved å forebygge det.¹⁵² Er kostnadene ved avbruddet mindre enn forebyggelseskostnadene, bør avbruddet ikke unngås.¹⁵³ Et generelt krav til leveringspålitelighet kan gi en sikrere forsyning enn ønskelig, og vil ikke være i tråd med formålet i energiloven § 1-2 og leveringskvalitetsforskriften § 1-1.

NVEs standpunkt er trukket frem av Kaurin og Inadomi som et argument for å se på leveringspåliteligheten som en innsatsforpliktelse i forbrukerkontrakten.¹⁵⁴ I realiteten er dette to argumenter: hensynet til samfunnsøkonomisk effektivitet og hensynet til lovgiverviljen.

¹⁴⁸ Se NVE rapport 43/2017 under «Samandrag». Grafen samme sted viser at dette ikke skiller seg mye fra tidligere år. Det er imidlertid forskjeller mellom fylkene, se s. 37.

¹⁴⁹ Paragraf 4-1 er sitert rett over, mens § 12-3 er sitert i punkt 2.1.

¹⁵⁰ Det kan imidlertid «pålegge» nettselskapet å gjennomføre «tiltak for å redusere omfanget eller konsekvensene av ... avbrudd» etter leveringskvalitetsforskriften § 3-1.

¹⁵¹ NVE Dokument 13/2004 s. 41.

¹⁵² Se Inadomi (2005) punkt 2.

¹⁵³ Se til sammenligning om optimal mengde forurensning i Eide/Stavang (2008) s. 556–558.

¹⁵⁴ Kaurin (2009) s. 29 og Inadomi (2005) punkt 3.3.

Som nevnt i punkt 1.5.5 bør hensynet til samfunnsøkonomisk effektivitet ha vekt ved kontraktstolkningen. Men her er det to innvendinger mot å legge stor vekt på det: (1) En mangel er ikke i seg selv tilstrekkelig for inngripende beføyelser. Erstatning etter kontrakten krever for eksempel uaktsomhet.¹⁵⁵ (2) Andre mer tungtveiende tolkningsmomenter trekker i en annen retning.

Hva gjelder lovgiverviljen, er det forskjell på det å ha en kontraktsrettslig forpliktelse til kontinuerlig å levere energi, og det å ha en tilsvarende plikt overfor myndighetene.¹⁵⁶ NVE og sluttbruker har ulike interesser. Sluttbruker vil normalt ønske 100 % leveringspålitelighet, selv om ikke NVE ønsker det. Ved avtaletolkning er det liten plass til sistnevntes ønsker, med mindre de er kommet til uttrykk i lov eller forskrift.

Forskjellen illustreres av uttalelser i forarbeidene til endringsloven der nettleietjenester ble inntatt i forbrukerkjøpsloven. Departementet skriver at «[o]verføring av elektrisk energi er selve kjernen i nettselskapets kontraktsrettslige forpliktelse. Dersom kapasiteten til å overføre energi svikter, vil det i utgangspunktet være snakk om et avvik fra riktig oppfyllelse, uavhengig av hva dette skyldes.»¹⁵⁷ Uttalelsen gjelder nettselskapets kontraktsrettslige forpliktelse i forbrukerforhold og står i kontrast til NVEs standpunkt.

Samtidig kan det hevdes at NVEs standpunkt til leveringspålitelighet bør ha større vekt på grunn av henvisningen til myndighetens krav i §§ 4-1 og 12-3. For det å *ikke* stille krav, er også et lovgivervalg. Dette er det likevel vanskelig å legge vekt på når det ikke er stilt noen eksplisitte krav, verken den ene eller andre veien.

Ordlyden i nettleiekontrakten § 4-1, og motsetningsslutningene etter §§ 4-3 og 4-4, må veie tyngst. Dette innebærer at nettselskapet kontinuerlig skal stille overføringskapasitet til disposisjon. Resultatet må derfor bli at ethvert avbrudd som ikke kan forankres i en kontraktsbestemmelse eller forskriftsverket, utgjør et avvik fra kontraktsmessig oppfyllelse.

¹⁵⁵ Nettleiekontrakten § 12-1.

¹⁵⁶ Om plikten var pålagt av myndighetene kunne overtredelse i enkelte tilfeller gitt grunnlag for straff og overtredelsesgebyr, se energiloven §§ 10-5 og 10-7.

¹⁵⁷ Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 50.

2.6 Spenningskvalitet

2.6.1 Hvilken spenningskvalitet skal nettselskapet levere

Kontrakten angir ingen krav til spenningskvaliteten. Derfor blir myndighetenes krav styrende, jf. nettleiekontrakten §§ 4-1 og 12-3. Bestemmelsene henviser til, og inkorporerer, myndighetenes krav slik de til enhver tid er. Endrer de seg, gjør også kontraktsforpliktelsene det. Avviker spenningskvaliteten fra myndighetenes krav, er det et oppfyllelsesavvik. Oppfyllelse av denne forpliktelsen forutsetter at det er elektrisitet å overføre.

Leveringskvalitetsforskriftens kapittel 3 stiller krav til spenningskvaliteten. Spenningskvalitet er legaldefinert som «[k]valitet på spenning i henhold til gitte kriterier», jf. leveringskvalitetsforskriften § 1-4 nr. 40. Definisjon gir lite. Forarbeidene fastslår at spenningskvalitet sikter til elektrisitetens kvalitet og anvendelighet når det ikke er avbrudd.¹⁵⁸ De ulike spenningskriteriene er i forarbeidene angitt som frekvens, effektivverdi og kurveform, som igjen kan spaltes opp i ulike parametere.¹⁵⁹ Kategoriene systematiserer spenningsfeil. Feil i enhver kategori kan påvirke sluttbrukers utnyttelse av elektrisiteten. Kravene i kapittel 3 er svært tekniske. Derfor gir jeg kun en kort redegjørelse for kravene nettselskapet skal oppfylle.¹⁶⁰

Spenningens frekvens angir forholdet mellom produksjon og forbruk, herunder import og eksport, av elektrisitet i kraftsystemet. Er frekvensen på 50 Hz, er det balanse mellom størrelsene. Frekvensen stiger hvis produksjonen er større enn forbruket, og motsatt synker den ved for liten produksjon.¹⁶¹ Fordi spenningens frekvens er felles for hele kraftsystemet, er det nødvendig med en sentral ansvarlig aktør. Det er «systemansvarlig» som skal «sørge for» at spenningens «frekvens- og tidsavvik normalt

¹⁵⁸ NVE Dokument 3/2004 s. 29.

¹⁵⁹ NVE Dokument 3/2004 s. 29.

¹⁶⁰ For mer informasjon om spenningskvalitetens ulike parametere, se NVE Veileder 4/2016 s. 37–57 og Kaurin (2009) s. 32–42.

¹⁶¹ NVE Veileder 4/2016 s. 37.

holdes innenfor bestemmelser i nordisk systemdriftsavtale», jf. leveringskvalitetsforskriften § 3-2. Denne rollen er tildelt Statnett SF.¹⁶²

Nettselskapet plikter å «rette seg etter den systemansvarliges instruksjoner under systemansvaret», jf. energiloven § 6-1 tredje ledd. Utover dette har Statnett ansvaret for frekvensen. Det er derfor lagt til grunn i teorien at nettselskapet ikke svarer for frekvensen, med mindre det har brutt sin medvirkningsplikt etter energiloven § 6-1 tredje ledd.¹⁶³ Det må være riktig. Det betyr at det kun er et oppfyllesesavvik ved nettselskapets ytelse, dersom spennings frekvens avviker fra 50 Hz, og dette skyldes at nettselskapet ikke har fulgt instruksjoner fra Statnett.

Det neste kriteriet er effektivverdien. Leveringskvalitetsforskriften har flere bestemmelser som stiller krav til effektivverdien.¹⁶⁴ Samtlige bestemmelser angir at nettselskap «skal sørge for» å holde seg innenfor nærmere angitte parametere. Ordlyden trekker klart i retning av at dette er krav nettselskapet må oppfylle. Det samme fremgår av forarbeidene som angir at «[n]år det gjelder konkrete grenseverdier for enkelte spenningskvalitetsparametere i kapittel 3, er det benyttet 'skal-bestemmelser', som betyr at dette er absolutte grenseverdier».¹⁶⁵

Et kjennetegn ved forpliktelsene er at de gjennomgående knytter seg til *tidsintervaller* og *gjennomsnittsberegninger*. Nettselskapet er altså gitt et visst slingringsmonn: Det er ikke et oppfyllesesavvik om spenningskvaliteten ligger innenfor rammene. Lengden på intervallene varierer, men forskriften oppstiller ikke bestemte krav som skal være oppfylt ethvert sekund. Flexibiliteten må være begrunnet i at det kan være vanskelig å oppfylle målene til enhver tid. Men dersom spenningskvaliteten avviker fra forskriftens grenseverdier, er det et oppfyllesesavvik.

Fra dette utgangspunktet er det unntak i leveringskvalitetsforskriften §§ 3-4 tredje ledd og 3-5 annet ledd. Bestemmelsene sier at avvik som

¹⁶² Ved konsesjon med hjemmel i energiloven § 6-1, tilgjengelig her: <http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201506508/1626997>.

¹⁶³ F.eks. Hammer (2002) s. 371–372 og Kaurin (2009) s. 33–35.

¹⁶⁴ Se §§ 3-3, 3-4, 3-5 og 3-6. Se også figuren inntatt i NVE Dokument 3/2004 s. 29. Flimmerintensitet, som er regulert i leveringskvalitetsforskriften § 3-5, omfattes av «spenningsfluktuasjoner» i figuren.

¹⁶⁵ NVE Dokument 13/2004 s. 14.

skyldes nærmere angitte grunner, for eksempel «jord- eller kortslutninger», ikke «omfattes ... av grenseverdiene». Forhindres nettselskapet i å oppfylle kravene i §§ 3-4 andre ledd og 3-5 første ledd av slike årsaker, er det ikke et oppfyllesesavvik.

Leveringskvalitetsforskriften har bestemmelser som stiller, eller som kan stille, krav til spenningsens kurveform.¹⁶⁶ Paragraf 3-7 første og annet ledd inneholder grenseverdier, som nettselskapet «skal sørge for» å oppfylle i distribusjonsnett. Avviker spenningskvaliteten fra dette, er det et oppfyllesesavvik. Paragrafene 3-8 og 3-9 åpner for at NVE kan fastsette grenseverdier for nærmere angitte formål. Etter § 3-10 har NVE hjemmel til å pålegge nettselskapet å gjennomføre tiltak for å bedre enkelte elementer ved spenningsens kurveform.

NVE har ikke fastsatt krav etter leveringskvalitetsforskriften §§ 3-8 og 3-9 fordi «interharmoniske spenninger i tilknytningspunkt» og «signalspenning overlagret forsyningsspenningen» ikke har vært noe problem.¹⁶⁷ Sluttbruker kan likevel stille krav til disse elementene dersom de påvirker hans bruk av elektrisitet. Men siden det ikke er holdepunkter i regelverket eller nettleiekontrakten for hva sluttbruker i så fall kan kreve, blir en nødt til å falle tilbake på bakgrunnsretten og prinsippet om «alminnelig god vare».¹⁶⁸ Dette forfølges ikke nærmere.

Hittil har jeg fastlagt nettselskapets forpliktelse med hensyn til spenningskvaliteten. Når jeg i det følgende snakker om spenningsfeil, sikter jeg til en spenningskvalitet som avviker fra det ovennevnte og som utgjør et oppfyllesesavvik.

2.6.2 Avtale krav til spenningskvaliteten

Det kan inngås avtale om en «annen leveringskvalitet», jf. leveringskvalitetsforskriften § 1-3. Partene kan derfor avtale en bedre eller dårligere spenningskvalitet enn det som fremgår av forskriften. De kan selvsagt også inngå avtale om en avvikende leveringspålitelighet. Men siden

¹⁶⁶ Se §§ 3-7, 3-8, 3-9 og 3-10 og figuren inntatt i NVE Dokument 3/2004 s. 29.

¹⁶⁷ NVE Dokument 3/2004 s. 49–53.

¹⁶⁸ Rt. 1998 s. 774 på s. 781 og Hagstrøm (2011) s. 169–170.

leveringskvalitetsforskriften ikke stiller krav til leveringspåliteligheten, kan det skje uavhengig av leveringskvalitetsforskriften § 1-3.

Dersom sluttbruker ønsker en bedre spenningskvalitet eller leveringspålitelighet, har han også mulighet gjennom reglene om anleggsbidrag i kontrollforskriften § 17-5 til å betale for forbedringer i nettet.

Det kan fremstå som usannsynlig at noen skulle ønske en *dårligere* spenningskvalitet enn forskriften gir anvisning på. Men det kan være tilfellet for nye sluttbrukere, som ønsker å minimere anleggsbidraget ved å senke utbyggingskostnadene og derfor ser seg tjent med en lavere spenningskvalitet.

2.7 Forbeholdet om «normale driftsforhold» i nettleiekontrakten § 12-3

2.7.1 Innledning

Hvilke krav myndighetene stiller til spenningskvaliteten, er gjennomgått over. De gjelder bare under «normale driftsforhold», jf. nettleiekontrakten § 12-3, som lyder:

«Leveringskvaliteten skal under normale driftsforhold være i henhold til de bestemmelser myndighetene til enhver tid fastsetter.»

Spørsmålet her er hvilken betydning formuleringen «normale driftsforhold» har for nettselskapets forpliktelse. Siden myndighetene kun stiller krav til spenningskvaliteten, er det bare for det elementet, og ikke leveringspåliteligheten, vilkåret har betydning.

Formuleringen reiser flere spørsmål: Hva er følgen av at det ikke er «normale driftsforhold» (punkt 2.7.2)? Hva er meningsinnholdet i «normale driftsforhold» (punkt 2.7.3)? Og hvordan forholder vilkåret seg til kravene i leveringskvalitetsforskriften (punkt 2.7.4 og 2.7.5)? Siden drøftelsen vil vise at det er en uoverensstemmelse mellom formuleringen og leveringskvalitetsforskriftens krav, går jeg ikke i dybden på de to første spørsmålene.

2.7.2 Virkningen av at det ikke er «normale driftsforhold»

Formuleringen «normale driftsforhold» i nettleiekontrakten fremstår som en forutsetning for at nettselskapet skal være forpliktet til å følge myndighetenes krav. Annerledes formulert: Er det ikke normale driftsforhold, plikter ikke nettselskapet overfor sluttbruker å følge leveringskvalitetsforskriftens krav. Følgen er i så fall at nettselskapets kontraktsforpliktelse midlertidig justeres. I samme retning trekker det at uttrykket «leveringskvalitet», som omfatter spenningskvaliteten, er brukt både i tittelen til § 12-3 og i bestemmelsens tekst.¹⁶⁹

Formuleringen «normale driftsforhold» begrenser altså nettselskapets kontraktsrettslige forpliktelse til å oppfylle kravene til spenningskvalitet i leveringskvalitetsforskriften. Bestemmelsen kan derfor minne om en slags force majeure-regulering.¹⁷⁰ Det er uklart hvilke forpliktelser som kommer i stedet når det ikke er normale driftsforhold, men det er det ikke nødvendig å gå nærmere inn på.

2.7.3 Meningsinnholdet i «normale driftsforhold»

Hva ligger i uttrykket «normale driftsforhold»?¹⁷¹ Begrepet «driftsforhold» er helt generelt og tilsier at ethvert forhold som kan påvirke nettselskapets drift, er omfattet. Det kan være mye, som vær, vedlikehold, organisering av den daglige driften og hvordan andre nettselskaper driver sine nett. Driftsforhold er altså et vidt begrep.

¹⁶⁹ Jf. punkt 2.2.

¹⁷⁰ Force majeure-reguleringer er imidlertid ingen enhetlig størrelse, jf. Mestad (1991) s. 4.

¹⁷¹ Før leveringskvalitetsforskriften var «Europanormen» EN 50160, og den norske utgaven NEK EN 50160:1999 en «produktstandard for elektrisitet for anlegg med spenning under 35 kV», jf. NVE Dokument 3/2004 s. 6. Normene oppstilte krav til spenningskvaliteten. Enkelte krav gjaldt «under normale driftsforhold», se NVE dokument 3/2004 s. 43 og 45 samt NVE Dokument 13/2004 s. 8. Det er mulig formuleringen har sin opprinnelse derfra. Se NVE Dokument 13/2004 s. 7–8 for mer informasjon om normen, og hvorfor NVE mente den var «uegnet ... som eneste grunnlag for kravene til leveringskvalitet». Også eldre standardavtaler brukte betegnelsen «normale driftsforhold» for å angi grenser for nettselskapets ytelsesplikt, se Braadland (2004) s. 53. Se og Guttormsen (1968) s. 121–127, som drøfter «unormale forsyningsforhold». Ingen av drøftelsene deres gir særlig veiledning.

Uttrykket «normale» gir anvisning på en sammenligning med det som er vanlig. Dette forutsetter en målestokk. Målestokken beror på hvilket tidsperspektiv man legger til grunn. Desto lengre tidshorisont, desto flere hendelser eller omstendigheter vil være normale. Formuleringen «normale driftsforhold» viser at målestokken må relateres til den hendelsen man vurderer. Dersom spørsmålet er om en vinterstorm er, eller ikke er, «normale driftsforhold», må vurderingen knyttes opp mot tidligere vintre, og ikke bare været de siste seks månedene.

Formuleringen «normale driftsforhold» er i realiteten en ansvarsbegrensning, uten noen umiddelbar parallell i leveringskvalitetsforskriften. I leveringskvalitetsforskriften fremgår det at nettselskapet «skal sørge for» å nå grenseverdiene i kapittel 3.¹⁷² Videre fremgår det i § 4-1 at nettselskapet ikke kan tilby «sluttbruker en dårligere leveringskvalitet enn de minimumskrav, som er fastsatt i forskriften».¹⁷³ Det er derfor en tilsynelatende motstrid mellom bestemmelsen og forskriften når det ikke er «normale driftsforhold».

Spørsmålet blir da om bestemmelsen og forskriften kan harmoniseres. En mulighet er at «normale driftsforhold» forstås i samsvar med unntaksbestemmelsene i leveringskvalitetsforskriftens kapittel 3.¹⁷⁴ Det er to grunner til at det ikke kan føre frem: (1) Ordlyden i «normale driftsforhold» er langt videre enn unntakene i forskriften. (2) Det er bare inntatt unntak i to av bestemmelsene i kapittel 3, mens vilkåret om «normale driftsforhold» i nettleiekontrakten gjelder generelt.

En annen mulighet er å innfortolke et unntak i forskriftens regler med utgangspunkt i leveringskvalitetsforskriftens formål. Forskriftens formål er å sikre en «tilfredsstillende leveringskvalitet», jf. § 1-1. Spenningskvaliteten skal altså ikke være best mulig. Å innfortolke et unntak

¹⁷² Leveringskvalitetsforskriften §§ 3-3 til 3-7.

¹⁷³ Leveringskvalitetsforskriften § 4-1 viser til nettavtaler «inngått i henhold til forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomheten og tariffer». Dette er bare en henvisning til kontrollforskriften § 13-6, som fastslår at nettavtaler med vilkår for «bruk av nettet skal inngås direkte mellom nettselskapene og hver enkelt kunde». Leveringskvalitetsforskriften § 4-1 retter seg med andre ord mot enhver nettleiekontrakt.

¹⁷⁴ Leveringskvalitetsforskriften §§ 3-4 tredje ledd og 3-5 annet ledd oppstiller unntak fra grenseverdiene oppstilt i henholdsvis annet og første ledd.

basert på formålet, vil imidlertid undergrave forskriftens bestemmelser. Gjennom leveringskvalitetsforskriften har nemlig NVE angitt hva som er tilfredsstillende spenningskvalitet. Forskriftens krav karakteriseres som «minimumskrav» etter leveringskvalitetsforskriften § 4-1 annet punktum. Det fremgår videre av forarbeidene at grenseverdiene er satt med bakgrunn i «toleransgrense for elektriske apparater og elektrisk utstyr for å hindre havari, nedsatt levetid mv ved spenningsavvik».¹⁷⁵ Og at «[n]år det gjelder konkrete grenseverdier for enkelte spenningskvalitetsparametere i kapittel 3, er det benyttet ‘skal-bestemmelser’, som betyr at dette er absolutte grenseverdier».¹⁷⁶

Flere nettselskap ga i høringsuttalelser til leveringskvalitetsforskriften uttrykk for at forskriften bare burde gjelde under «normal drift», fordi de fryktet å bli erstatningsansvarlige i «spesielle driftssituasjoner».¹⁷⁷ Formuleringen minner om vilkåret i nettleiekontrakten § 12-3. NVE drøftet anmodningen, men uttalte at:

«Ved å stille krav som kun skal gjelde under *normal drift*, forutsettes det en tilfredsstillende og uttømmende definisjon for tilstanden *normal drift*. Det vil også kreve at det stilles minimumskrav for såkalt *unormal drift*. Noen av de spenningskvalitetsparametere som det er satt konkrete grenseverdier til ... er satt ... for å hindre havari, nedsatt levetid mv ved spenningsavvik. For eksempel vil det være bedre for en nettkunde å oppleve et avbrudd, enn å få levert spenning som skader apparater og installasjoner ... NVE ser det som nødvendig å stille krav som gjelder i 100 % av tiden.»¹⁷⁸

NVE tok ikke oppfordringen til følge. Forbeholdet om «normale driftsforhold» lar seg derfor ikke harmonisere med leveringskvalitetsforskriften.

Det kan virke rart at forskriften ikke inneholder noe unntak for force majeure-lignende situasjoner. Begrunnelsen er antakelig at det kan være bedre for «en nettkunde å oppleve et avbrudd, enn å få levert spenning

¹⁷⁵ NVE Dokument 13/2004 s. 15.

¹⁷⁶ NVE Dokument 13/2004 s. 14.

¹⁷⁷ NVE Dokument 13/2004 s. 15.

¹⁷⁸ NVE Dokument 13/2004 s. 15–16.

som skader apparater og installasjoner». ¹⁷⁹ Hva gjelder nettselskapenes frykt for erstatningsansvar, er det i næringsforhold ubegrunnet ut fra kravene til spenningskvalitet alene, siden erstatningsansvar forutsetter uaktsomhet. ¹⁸⁰

Drøftelsen viser at «normale driftsforhold» har et vidt meningsinnhold, og at vilkåret ikke lar seg harmonisere med leveringskvalitetsforskriften.

2.7.4 Om leveringskvalitetsforskriften er fraveket

Det er her to prinsipper som står mot hverandre: På den ene siden prinsippet om avtalefrihet, som innebærer at partene selv bestemmer avtalens innhold. ¹⁸¹ På den andre siden prinsippet om at lov og forskrift er bindende for enhver. I utgangspunktet er leveringskvalitetsforskriftens bestemmelser bindende, men i forskriften § 1-3 er det inntatt en unntaksbestemmelse. Spørsmålet her er om leveringskvalitetsforskriften er fraveket gjennom nettleiekontraktens vilkår om «normale driftsforhold». Forskriften § 1-3 første punktum lyder:

«Det kan inngås private avtaler om en annen leveringskvalitet enn det som er fastsatt i denne forskriften.»

Partene kan etter bestemmelsen fravike leveringskvalitetsforskriften. I hvilken grad, beror på meningsinnholdet i «leveringskvalitet» og «private avtaler».

Som nevnt omfatter «leveringskvalitet» også spenningskvaliteten. ¹⁸² Når sluttbruker ikke kan kreve at nettselskapet oppfyller forskriftens krav i den utstrekning forskriften selv gir anvisning på, får forskriftens krav ikke samme virkning. Forbeholdet om «normale driftsforhold» fører derfor til at dette er en avtale om en «annen leveringskvalitet».

¹⁷⁹ NVE Dokument 13/2004 s. 15.

¹⁸⁰ Nettleiekontrakten § 12-1.

¹⁸¹ Giertsen (2014) s. 6.

¹⁸² Punkt 2.2.

Hvorvidt kravene i forskriften kan fravikes, beror derfor på formuleringen «private avtaler». Etter ordlyden kan avtaler med avvikende innhold bare inngås med enkelte sluttbrukere eller en begrenset krets. Dette støttes av forskriftens forarbeider, hvor det står at: «Bestemmelsen åpner ikke for at en områdekonsesjonær kan lage egne standardavtaler som fraviker kravene i forskriften, og tilby dette til alle kundene i nettet».¹⁸³ Og videre fremgår det at «[m]ed ordet *privat* forstås at dette ikke er en allmenn avtale, men en særskilt og frivillig avtale mellom to parter».¹⁸⁴ For at avtalen skal være frivillig, må sluttbruker ha en *reell* mulighet til å si nei. I dette kan det imidlertid ikke ligge at sluttbruker kan takke nei til nettleiekontrakten, for det er ikke et alternativ i dagens samfunn å være uten elektrisitet. Hensynet til monopolkontroll tilsier det samme. Forskriftens krav kan derfor ikke fravikes i ensidig fastsatte standardavtaler.

Dette innebærer at forskriftens krav ikke er fraveket i medhold av forskriften § 1-3. Nettleiekontrakten inneholder med det en bestemmelse som er i strid med leveringskvalitetsforskriften. Spørsmålet er hva som er virkningen av det.

2.7.5 Rettsvirkningen av at leveringskvalitetsforskriften ikke er fraveket

Det at en avtale er i strid med lovgivning, er ikke ensbetydende med at avtalen må settes til side. Virkningen beror etter rettspraksis på en nærmere vurdering. I Rt. 1993 s. 312 heter det at:

«[D]et ikke gjelder noen alminnelig regel om at en avtale med lovstridig innhold er uten virkning mellom partene ... spørsmålet må avgjøres ved en *tolkning av den enkelte lov* hvor det også legges vekt på *enkelte momenter av mer generell karakter* – herunder om *reelle hensyn* tilsier at lovovertrедelsen får slik virkning».¹⁸⁵

¹⁸³ NVE Dokument 3/2004 s. 59.

¹⁸⁴ NVE Dokument 13/2004 s. 17.

¹⁸⁵ S. 315 (mine uthevinger). Vurderingstemaet er fulgt opp i Rt. 2004 s. 1582 og Rt. 2006 s. 539. Spørsmålet i Rt. 1993 s. 312 var om en skyldner var forpliktet til å betale gjelden sin til et meglerfirma, som hadde gitt han kreditt i strid med en bestemmelse i verdipapirhandeloven.

Vurderingstemaet i den saken var om avtalen som sådan var «uten virkning mellom partene». Siden nettselskap og sluttbruker både er fysisk og rettslig bundet sammen, og forholdet mellom dem krever en nettleieavtale, er det ikke en aktuell problemstilling at nettleiekontrakten blir ugyldig. Spørsmålet blir om *forbeholdet* i nettleiekontrakten § 12-3 har virkning.¹⁸⁶ Det endrer neppe vurderingstemaet, men kan ha betydning for selve vurderingen.

Høyesterett kom i ovennevnte avgjørelse frem til at avtalen ble stående, dels fordi det ville få store konsekvenser om den ble satt til side, og dels fordi verken hensynet til «effektiv rettsåndhevelse» eller «konkret rimelighet» talte for ugyldighet.¹⁸⁷ I Rt. 2004 s. 1582 la Høyesterett også vekt på lovens formål.¹⁸⁸ Samlet gir rettspraksis anvisning på en sammensatt vurdering, men det ovennevnte sitatet fra Rt. 1993 s. 312 viser at utgangspunktet må tas i loven.¹⁸⁹

Selv om det etter rettspraksis ikke kan «oppstilles noen presumsjon for ugyldighet» ved uoverensstemmelse, kan det reises spørsmål om det er nødvendig med noen nærmere vurdering i dette tilfellet.¹⁹⁰ Woxholth skriver at ved «overtredelse av *ufravikelige regler* om beskyttelse av *forbrukere* og andre 'svake' kontraktsparter ... vil ugyldighet være den eneste hensiktsmessige måten å motarbeide avtalene på».¹⁹¹ Her er situasjonen at forskriften ikke ubetinget er *ufravikelig*, men åpner for avvikende regulering. Da bør det foretas en nærmere vurdering av hvilken rettsvirkning uoverensstemmelsen skal ha. Til sammenligning sier forbrukerkjøpsloven § 3 at det «kan ikke avtales eller gjøres gjeldende» dårligere vilkår for forbruker enn det som følger av loven. Forutsetningsvis gir imidlertid leveringskvalitetsforskriften § 1-3 inntrykk av at en avtaleregulering, som ikke oppfyller bestemmelsens vilkår, må settes til side.

¹⁸⁶ Se om hel eller delvis ugyldighet Hauge (2009) s. 502 følgende.

¹⁸⁷ S. 315.

¹⁸⁸ Avsnitt 35. Saken gjaldt gyldigheten av en avtale mellom selger og kjøper av en konsesjonspliktig landbrukseiendom.

¹⁸⁹ Se nærmere Hauge (2015) s. 144–146.

¹⁹⁰ Hjelmeng (2016) s. 281.

¹⁹¹ Woxholth (2017) s. 308.

I samme retning trekker leveringskvalitetsforskriften § 4-1, som fastslår at det i nettavtaler skal fastsettes «vilkår vedrørende leveringskvalitet», og at nettselskapet ikke kan tilby sluttbruker «dårligere leveringskvalitet enn de minimumskrav, som er fastsatt i denne forskriften», med mindre det er «inngått en privat avtale» etter § 1-3.

Leveringskvalitetsforskriften kapittel 3 setter krav til nettselskapets ytelse. Sitatene fra forarbeidene over viser at feil spenningskvalitet kan ha store konsekvenser for sluttbruker, og at NVE har ment at kravene skal gjelde hele tiden. Dette illustrerer at formålet med bestemmelsen er å beskytte sluttbruker, og at kravene i forskriften er ment å ha privatrettslig virkning. Formålet taler for at vilkåret om «normale driftsforhold» må settes til side.¹⁹² Det gjelder særlig når avvikende regulering er inntatt i en ensidig fastsatt standardavtale.

NVE kan med hjemmel leveringskvalitetsforskriften § 5-2 gi nettselskapet pålegg om å endre kontraktspraksis. Det har direktoratet, så vidt jeg har sett, ikke gjort. Men NVE kan ikke ilegge overtredelsesgebyr for brudd på leveringskvalitetsforskriftens kapittel 3 eller § 1-3.¹⁹³ Mangelen på øvrige sanksjonsmuligheter er et ytterligere argument for å sette forbeholdet til side.¹⁹⁴

På den annen side vil vilkåret om «normale driftsforhold» neppe føre til at sluttbruker i praksis får en dårligere spenningskvalitet enn forskriften gir anvisning på. Forbrukerkontrakten har ikke et tilsvarende forbehold. Og siden næringsdrivende og forbrukere får samme ytelse gjennom samme nett, er det sjelden mulig for nettselskapet å differensiere spenningskvaliteten mellom dem. Når vilkåret i praksis ikke resulterer i en lavere spenningskvalitet, kan det hevdes at det er en kontraktsregulering forskriften ikke har til hensikt å avgrense mot.

Det er imidlertid ikke et tungtveiende argument. For det er likevel slik at forbeholdet begrenser i hvilken grad sluttbruker kan kreve at nettselskapet oppfyller leveringskvalitetsforskriftens krav, og det i større utstrekning enn forskriften selv gir grunnlag for. Videre viser det oven-

¹⁹² Se vektleggingen av formålet i Rt. 2004 s. 1582 avsnitt 35.

¹⁹³ Jf. leveringskvalitetsforskriften § 5-2 a jf. energiloven § 10-6, jf. energiloven § 10-7.

¹⁹⁴ Jf. Rt. 1993 s. 312 på s. 315.

nevnte at en tilsidesettelse av forbeholdet ikke har store konsekvenser. Og konsekvensene av ugyldighet er et relevant moment.¹⁹⁵ Følgen av at forbeholdet settes til side er kun at en mangel kan oppstå selv om det ikke er normale driftsforhold. Resten av avtalen står seg for øvrig fint uten forbeholdet.

Jeg mener etter dette at forbeholdet i nettleiekontrakten § 12-3 må settes til side. Det innebærer at nettselskapets forpliktelser ikke påvirkes av driftsforholdene. Er ikke spenningskvaliteten i samsvar med forskriftens krav, er det et oppfyllelsesavvik etter nettleiekontrakten uavhengig av «vær og vind» eller andre omstendigheter som kan påvirke driften. Dette har ikke store konsekvenser. Følgen er i første rekke at det betingede prisavslaget begynner å løpe fra et tidligere tidspunkt.¹⁹⁶

2.8 Hva nettselskapet svarer for

Oppfyllelsesavvik kan kun gjøres gjeldende om det skyldes noe nettselskapet svarer for.¹⁹⁷ Som drøftet i punkt 2.1, omfatter nettleiekontraktens mangelsbegrep et slikt forbehold. Hva debitor svarer for, avgrenses ofte negativt ved at det er alt som ikke skyldes kreditor eller forhold på hans side.¹⁹⁸ Det at ansvaret er negativt avgrenset, kan kanskje ses i sammenheng med funksjonsfordelingsprinsippet, som etter Hagstrøms oppfatning er en «almen regel», og som går ut på at partene svarer for «svikt på eget funksjonsområde».¹⁹⁹ Nettselskapet svarer derfor for ethvert oppfyllelsesavvik som ikke skyldes sluttbruker eller noe sluttbruker svarer for.

Hva er det så sluttbruker svarer for? Forhold på sluttbrukers side av tilknytningspunktet kan påvirke nettselskapets evne til å oppfylle

¹⁹⁵ Jf. Rt. 1993 s. 312 på s. 315.

¹⁹⁶ Se punkt 4.3.

¹⁹⁷ I punkt 2.5.2 og 2.6.1 har jeg drøftet situasjoner hvor avbrudd og spenningsfeil ikke utgjør et oppfyllelsesavvik. De kunne vært behandlet her, da som et oppfyllelsesavvik nettselskapet ikke svarer for. Etter min mening er det mest treffende å betrakte de fleste situasjonene som at det overhodet ikke inntre oppfyllelsesavvik, se note 133.

¹⁹⁸ F.eks. kjøpsloven §§ 22 første ledd og 30 første ledd samt § 51 første ledd ved svikt i kjøpers ytelse.

¹⁹⁹ Hagstrøm (2011) s. 333.

kontraktsmessig. Det svarer sluttbruker for. Dette illustreres av nettleiekontrakten § 4-2.1 første ledd hvor det fremgår at det «er en forutsetning at nettkundens bruk av nettet ikke virker forstyrrende for den tekniske drift av nettet eller på annen måte er til skade eller sjenanse».²⁰⁰ Om sluttbruker på annen måte forhindrer nettselskapet i å oppfylle, for eksempel fordi han ved et uhell kuttet kabelen på nettselskapets side av tilknytningspunktet, er det også noe han svarer for.

I utgangspunktet svarer nettselskapet for alt annet som forhindrer det i å stille overføringskapasitet til disposisjon, og levere elektrisitet av riktig kvalitet i tilknytningspunktet. I den anledning er det interessant å se litt på årsakene til feil i kraftforsyningen. Statnett gir årlig ut statistikk som viser utløsende årsaker til driftsforstyrrelser i 1-22 kV nettet,²⁰¹ altså i store deler av distribusjonsnettet.²⁰² Siden 99 % av driftsforstyrrelsene i 2016 førte til avbrudd,²⁰³ er statistikken en god kilde til hva avbrudd skyldes.²⁰⁴

Omgivelsene utgjør den desidert største kategorien, og var den utløsende årsak til 57,7 % av driftsforstyrrelsene.²⁰⁵ I den kategorien var de tre største årsakene tordenvær, vegetasjon og fugl/vær.²⁰⁶ Nærmere 20 % av driftsforstyrrelsene hadde en ukjent årsak,²⁰⁷ men mange av dem var forbigående.²⁰⁸ Forholdsvis få driftsforstyrrelser, 2,6 %, skyldes mennesker tilknyttet nettselskapet.²⁰⁹ Derimot var kategoriene teknisk

²⁰⁰ Lider nettselskapet tap på grunn av det, kan det også kreve det erstattet av sluttbruker etter nettleiekontrakten §§ 12-9 og 4-2.1 tredje ledd.

²⁰¹ Statnett (2017). Se også NVE Rapport 43/2017. Statnett gir ut feilstatistikk, mens NVE utgir avbruddsstatistikk. Forskjellen er at avbruddstatistikken *kun* ser på tilfeller hvor feil har ført til avbrudd, mens feilstatistikken også behandler feil som *ikke* har ført til avbrudd. Siden Statnetts statistikk er lettere å tolke, ser jeg på den.

²⁰² Også kalt høyspenningsdistribusjonsnett. Statistikken er basert på tall innrapportert etter systemansvarsforskriften § 22 fjerde ledd (FOR-2002-05-07-448).

²⁰³ Statnett (2017) s. 11. Driftsforstyrrelse er definert på s. 5. Det sentrale her er at 99 % førte til avbrudd.

²⁰⁴ For mer om spenningsfeil se NVE Rapport 54/2017 s. 19–24. Siden rapporten ikke redegjør for årsakene til spenningsfeil, går jeg ikke nærmere inn på den.

²⁰⁵ Statnett (2017) s. 7 tabell 2.2.

²⁰⁶ Statnett (2017) s. 8 tabell 2.3.

²⁰⁷ Statnett (2017) s. 7 tabell 2.2.

²⁰⁸ Statnett (2017) s. 7.

²⁰⁹ Statnett (2017) s. 7 tabell 2.2.

utstyr og konstruksjon, samt montasje til sammen utløsende årsak til snaut 15 % av driftsforstyrrelsene det året.²¹⁰

Dersom noen av de ovennevnte årsakene til driftsforstyrrelser inntreffer på nettselskapets side av tilknytningspunktet, og hindrer nettselskapet i å oppfylle kontraktmessig, er det noe det svarer for. Dette gjelder uavhengig av om det er dyr, vær, ansatte, manglende vedlikehold eller ukjente årsaker. Inntreffer hendelsen derimot på sluttbrukers side av tilknytningspunktet, er det ikke et oppfyllesesavvik; da har nettselskapet oppfylt sin forpliktelse.

På grunn av nettets oppbygning kan hendelser i overliggende og sideordnede nett påvirke nettselskapets evne til å oppfylle.²¹¹ Dersom årsaken til oppfyllesesavviket ligger der, svarer nettselskapet for det, siden det er dets ytelse som svikter. Det samme gjelder om feilen skyldes kraftprodusenter, for eksempel at det skjer noe feil ved innmating av kraft på nettet.²¹²

Som nettleiekontrakten § 4-2.1 første ledd illustrerer, kan sluttbruker også påvirke nettselskapets evne til å oppfylle overfor andre sluttbrukere. Dersom en sluttbruker handler slik at nettselskapet ikke klarer å oppfylle overfor andre sluttbrukere, svarer nettselskapet for dette, siden det er dets ytelse som svikter.

Hittil har jeg redegjort for nettselskapets realforpliktelse, når avbrudd og spenningsfeil utgjør et oppfyllesesavvik og hvilke årsaker til oppfyllesesavvik nettselskapet svarer for. Når jeg i det følgende bruker uttrykkene avbrudd eller spenningsfeil, sikter jeg til avbrudd eller spenningsfeil som utgjør en mangel. Spørsmålet videre er hvilket ansvar avbrudd og spenningsfeil utløser hos nettselskapet.

²¹⁰ Statnett (2017) s. 7 tabell 2.2.

²¹¹ NOU 2004: 4 s. 81.

²¹² Basert på samtaler med aktører i bransjen, er dette visstnok veldig upraktisk.

3 Avhjelp

3.1 Nettselskapets rette- og utbedringsplikt

Inntreer det avbrudd eller spenningsfeil, plikter nettselskapet å avhjelpe mangelen. Temaet her er på hvilke vilkår det skal skje. Nettselskapet har både én avhjelpsplikt etter nettleiekontrakten og én utbedringsplikt etter leveringskvalitetsforskriften, med overlappende virkeområde. I dette punktet vil jeg presentere disse to forpliktelsene. Deretter redegjør jeg for rettepliktens omfang i punkt 3.2 og rettefristen i punkt 3.3.

Det heter i nettleiekontrakten § 12-5 første punktum:

«Nettselskapet har rett og plikt til å avhjelpe mangelen uten kostnad for nettkunden innen rimelig tid etter at nettkunden har gitt beskjed om mangelen.»

Avhjelp er en fellesbetegnelse for omlevering og retting.²¹³ Siden meningsinnholdet er godt innarbeidet i kontraktsretten, må det i utgangspunktet være det samme etter nettleiekontrakten. Det er imidlertid hevdet at omlevering i nettleieforhold er helt upraktisk, fordi kraftforsyning i «et-tertid vil ikke kompensere for et avbrudd eller lignende på et tidligere tidspunkt».²¹⁴ Det er riktig. Den samme innvendingen kan også reises mot retting. Avbrudd eller spenningsfeil blir ikke rettet ved at sluttbruker senere får riktig ytelse. Det eneste nettselskapet kan gjøre er å gjenopprette riktig forsyning og derved forhindre at mangelen *fortsetter*. Avhjelp etter nettleiekontrakten innebærer derfor at nettselskapet igjen yter kontraktsmessig. I det følgende vil jeg likevel bruke begrepet *retteplikt* om nettselskapets avhjelpsplikt etter nettleiekontrakten.

Nettselskapet har en utbedringsplikt også etter leveringskvalitetsforskriften § 2-1. Etter første ledd første punktum plikter nettselskapet å «gjenopprette full forsyning ... uten ugrunnet opphold» ved avbrudd

²¹³ Hagstrøm (2011) s. 389.

²¹⁴ NOU 2004: 4 s. 96.

eller redusert overføringskapasitet i eget anlegg. Bestemmelsens tredje ledd første punktum retter seg mot spenningskvaliteten, og pålegger nettselskapet å «utbedre forholdet uten ugrunnet opphold», om «deres anlegg er skyld i at bestemmelsene i denne forskriften ikke kan overholdes».²¹⁵ Når jeg i det følgende snakker om utbedringsplikten etter leveringskvalitetsforskriften § 2-1, sikter jeg til forpliktelsene etter både første og tredje ledd.

Leveringskvalitetsforskriften § 2-1 har kontraktsrettslig virkning ved at den gjelder mellom nettselskap og sluttbruker. Det står i leveringskvalitetsforskriften § 4-1 at:

«Nettselskap skal sørge for at det i nettavtaler ... fastsettes vilkår vedrørende leveringskvalitet. Vilkårene skal ikke medføre at nettkunder blir tilbudt en dårligere leveringskvalitet enn de minimumskrav, som er fastsatt i denne forskriften, dersom det ikke er inngått en privat avtale om fravikelighet i henhold til § 1-3.»²¹⁶

Uttrykkene «nettavtaler», «vilkår» og «leveringskvalitet» viser at bestemmelsene som angår leveringskvaliteten, skal ha kontraktsrettslig virkning. Og som drøftet i punkt 2.2, er utbedringsplikten omfattet av uttrykket leveringskvalitet i forskriften.

Forskriftens utbedringsbestemmelse kan riktignok fravikes etter forskriften § 1-3. Men som drøftet i punkt 2.7.4, kan bestemmelsen ikke fravikes i ensidig fastsatte standardavtaler. Nettselskapets utbedringsplikt etter forskriften § 2-1 er derfor ikke fraveket og er en del av nettselskapets forpliktelse overfor sluttbruker.

Det følger også av nettleiekontrakten at utbedringsplikten etter leveringskvalitetsforskriften § 2-1 utgjør en kontraktsforpliktelse. Nettleiekontrakten § 12-3 inkorporerer nemlig myndighetenes krav hva gjelder

²¹⁵ Leveringskvalitetsforskriften har saksbehandlingsregler for spenningsfeil i § 2-5 og avbrudd i § 2-5a. Paragraf 2-5 skiller mellom situasjoner hvor spenningsfeilen har, eller ikke har, en «åpenbar årsak». Åpenbare årsaker skal utbedres etter § 2-1. Ellers oppstiller både §§ 2-5 og 2-5a saksbehandlingsregler og frister nettselskapet skal overholde. Jeg kommer noe nærmere inn på dem i punkt 3.3.4.

²¹⁶ Se note 173.

«[l]everingskvaliteten». Og som fastslått i punkt 2.2 omfatter uttrykket leveringskvalitet i nettleiekontrakten § 12-3 utbedringsplikten.²¹⁷

Nettselskapet er altså underlagt én retteplikt etter nettleiekontrakten § 12-5, og én utbedringsplikt etter leveringskvalitetsforskriften § 2-1. Dette må betraktes som en og samme plikt. Det gir ingen mening å operere med to ulike forpliktelser, som i realiteten går ut på det samme. Nettleiekontrakten § 12-5 må derfor forstås i lys av leveringskvalitetsforskriften § 2-1. Det er imidlertid én betydningsfull forskjell mellom bestemmelsene, og det er fra hvilket tidspunkt plikten inntreer. Jeg drøfter dette i punkt 3.3.2.

Selv uten nettleiekontrakten § 12-5 og leveringskvalitetsforskriften § 2-1, ville nettselskapet hatt en plikt til å utbedre mangler. Det følger av nettselskapets kontinuerlige oppfylleelsesplikt. Selv om nettselskapet ikke klarte å oppfylle i dag, består dets oppfylleelsesplikt i morgen. Den nære forbindelsen mellom avhjelp og naturaloppfyllelse er derfor spesielt synlig i nettleieforhold.²¹⁸ Likevel er det ikke riktig å karakterisere et krav på retting som et krav på naturaloppfyllelse. For som drøftet i punkt 2, vil ethvert uhjemlet avbrudd og enhver spenningsfeil være et oppfylleelsesavvik. Men nettselskapet har ingen plikt til umiddelbar retting; plikten er kun at mangelen skal rettes «uten ugrunnet opphold» og «innen rimelig tid».

Jeg tar i den videre drøftelsen utgangspunkt i nettleiekontrakten § 12-5. Det er fordi det er oversittelse av retteplikten som kan gi sluttbruker krav på prisavslag. Prisavslagsbestemmelsen i nettleiekontrakten § 12-6 gir nemlig sluttbruker krav på prisavslag om «mangelen ikke avhjelpes etter bestemmelsene i forrige ledd». På tross av flertallsendingen i «bestemmelsene», må § 12-6 forstås som å henvise til § 12-5. Det er fordi formuleringen «forrige ledd» viser tilbake til det umiddelbart foregående leddet, nemlig § 12-5. I tillegg bruker § 12-6 uttrykket «avhjelpes», mens tittelen på § 12-5 er «Avhjelp». Flertallsendingen «bestemmelsene» må derfor bero på en inkurie.

²¹⁷ Jf. for så vidt også nettleiekontrakten § 4-1.

²¹⁸ Se Hagstrøm (2011) s. 393 som skriver at et rettekrav «i realiteten dreier seg om en videreføring av retten til å kreve avtalen oppfylt etter sitt innhold».

3.2 Rettepliktens omfang

Det er «mangelen» som skal rettes etter nettleiekontrakten § 12-5. Retting skal gjøre ytelsen kontraktsmessig.²¹⁹ Ved avbrudd er mangelen rettet idet forsyningen er gjenopptatt, og ved spenningsfeil når kvaliteten igjen oppfyller leveringskvalitetsforskriftens krav, jf. også leveringskvalitetsforskriften § 2-1 første og tredje ledd.

Etter ordlyden er retteplikten ubetinget. Hvis årsaken til mangelen ligger hos et annet nettselskap eller sluttbruker, kan det imidlertid være umulig for nettselskapet å rette. Det kan ikke ta seg til rette i andres nett eller eiendom.²²⁰ Dette illustreres av at leveringskvalitetsforskriften § 2-1 kun pålegger nettselskapet å utbedre feil i eget anlegg. For slike tilfeller må det innfortolkes et unntak i nettleiekontrakten § 12-5. Nettselskapet kan ikke være forpliktet til å rette hvis det er umulig. Dette har støtte i kontraktslovgivningen.²²¹

Samtidig plikter nettselskapet ved spenningsfeil å varsle den ansvarlige om dens utbedringsplikt etter leveringskvalitetsforskriften § 2-1, jf. forskriften § 2-5 fjerde ledd. Nettselskapet skal også etter leveringskvalitetsforskriften § 2-4 forsøke å begrense konsekvensene av andres feil. Der feilen ligger hos sluttbruker, har nettselskapet etter nettleiekontrakten også hjemmel til å forby bruk av forstyrrende utstyr, og kan, i spesielle tilfeller, frakoble sluttbrukers anlegg.²²²

Hvis mangelens årsak ligger i nettselskapets eget nett, kan nettselskapet i utgangspunktet ikke påberope seg noen misforholdsbegrensning som grunnlag for å unnlate å rette. Det er fordi nettselskapet «skal levere elektrisk energi til abonnentene» innenfor dets konsesjonsområde, jf. energiloven § 3-3. Nettselskapet plikter altså å sørge for at sluttbruker er tilknyttet strømmettet.²²³ Av dette følger det forutsetningsvis at nett-

²¹⁹ Hagstrøm (2011) s. 410.

²²⁰ Braadland (2004) s. 68.

²²¹ Kjøpsloven § 23 første ledd annet punktum, avhendingslova § 4-2 første ledd annet punktum, forbrukerkjøpsloven § 21 annet ledd første punktum.

²²² Se nettleiekontrakten § 4-2.2 og 8-1 samt forbrukerkontrakten §§ 4-2 tredje ledd og 8-2.

²²³ Ot.prp. nr. 43 (1989–1990) s. 88. Se og energilovforskriften § 4-4 bokstav d første ledd. Nettselskapet har en tilknytningsplikt også etter energiloven § 3-4. Etter ordlyden regulerer den imidlertid nye tilknytninger eller investeringer ved forbruksøkninger.

selskapet må utbedre feil som forhindrer det i å oppfylle denne forpliktelsen. Etter annet ledd kan det gis dispensasjon hvis «særlige grunner» tilsier det. Det må antakelig kreves en slik dispensasjon om nettselskapet skal kunne unngå å rette feil i eget nett.

Hittil har jeg drøftet *begrensninger* i nettselskapets retteplikt. Et annet spørsmål er om nettselskapet kan ha en *videregående* retteplikt.

En underliggende feil i nettet kan for eksempel føre til at sluttbruker regelmessig får mangelfull spenningskvalitet. Idet spenningen igjen tilfredsstillende leveringskvalitetsforskriftens krav, er mangelen i utgangspunktet rettet både etter nettleiekontrakten § 12-5 og leveringskvalitetsforskriften § 2-1. Spørsmålet er om dette alltid er tilstrekkelig, eller om det tidvis må kreves at nettselskapet utbedrer den *underliggende* feilen.

Verken nettleiekontrakten eller leveringskvalitetsforskriften stiller eksplisitte krav til nettets kvalitet. På den annen side bør sluttbruker kunne forvente at gjentakende feil ikke skjer. Det er forskjell på det at spenningsfeil én sjelden gang inntreffer, og at det skjer regelmessig.

En plikt til å utbedre underliggende feil kan forankres i betraktninger om «alminnelig god vare»,²²⁴ som også har gitt seg utslag i kontraktslovgivningen.²²⁵ Dersom nettselskapet plikter å utbedre underliggende feil, kan det hevdes at man ikke bare stiller krav til selve ytelsen, men også til *hvordan* nettselskapet skal oppfylle. Det vil i så fall innebære å utfylle nettleiekontrakten med en plikt for nettselskapet til å ha et nett av en viss kvalitet.

Prinsippet om «alminnelig god vare» knytter seg hva realkreditor med «rette kan vente ut frå tilhøva».²²⁶ Sluttbruker kan forvente at nettselskapets infrastruktur er egnet til å oppfylle den forpliktelsen det har påtatt seg.²²⁷ Inntreffer det regelmessige feil, er det ikke det.

²²⁴ Rt. 1998 s. 774 på s. 781.

²²⁵ F.eks. forbrukerkjøpsloven § 15 annet ledd bokstav b.

²²⁶ Lilleholt (2017) s. 179.

²²⁷ Se til sammenligning sjøloven § 262 annet ledd, hvor det heter at skipet transportøren benytter skal være «i forsvarlig stand til å motta, transportere og bevare godset». I dette ligger det at transportøren skal oppfylle med et skip som står i sammenheng med forpliktelsen han har påtatt seg. Dette har overføringsverdi til nettleiekontrakten, fordi det også er en form for transportavtale.

Til støtte for dette kan det vises til forskrift om elektriske forsyningsanlegg, som nettselskapet er omfattet av, jf. §§ 1-2 første ledd og 1-3. For eksempel heter det i forskriften § 2-1 annet ledd at: «Anlegg og utstyr skal være robust og egnet for alle påregnelige påkjenninger. Anlegg skal være fagmessig utført». I dette ligger det en forutsetning om at nettet skal være av en viss kvalitet. Forskriftens relevans kan også forankres i henvisningen til «lover og forskrifter som måtte ha betydning for forholdet mellom nettselskapet og nettkunden», etter nettleiekontrakten § 4-1 første ledd annet punktum. Ved at forskriften stiller kvalitative krav til nettselskapets infrastruktur, har forskriften «betydning for forholdet» mellom nettselskapet og sluttbruker.

I praksis fra Elklagenemnda er mangler som regelmessig inntreffer for forbrukere, behandlet som én sammenhengende mangel.²²⁸ Selv om det ikke har særlig betydning, viser det at nettselskap i forbrukerforhold tidvis plikter å utbedre underliggende eller latente svakheter.

Konklusjonen blir derfor at nettselskapet i visse situasjoner kan ha plikt til å utbedre underliggende feil, som fører til mangler. Plikten kan imidlertid ikke gjelde ubetinget. Det vises her til at det av samfunnsøkonomiske hensyn ikke er stilt spesifikke krav til leveringspåliteligheten i leveringskvalitetsforskriften.²²⁹ Dette kan man imidlertid ta hensyn til ved fastleggelsen av hva sluttbruker kan forvente.

3.3 Rettefristen

3.3.1 Innledning

Hvorvidt nettselskapet har oppfylt retteplikten, avhenger også av om rettefristen er overholdt. Det beror på tre spørsmål: (1) Når fristen begynner å løpe, (2) når fristen ble avbrutt, og (3) hvor lang fristen er.

²²⁸ ELKN-2007-185, ELKN-2008-50 og ELKN-2010-601.

²²⁹ Se punkt 2.5.3.

3.3.2 Friststart

Rettefristen etter nettleiekontrakten § 12-5 løper fra det tidspunktet «nettkunden har gitt beskjed om mangelen». Etter ordlyden utløses friststart idet sluttbruker reklamerer. Spørsmålet her er om ordlyden kan tas bokstavelig. Før jeg drøfter dette, er det nødvendig å klargjøre hvilken betydning spørsmålet har.

Leveringskvalitetsforskriften § 2-1 har ingen regel om friststart. Fristen etter forskriften må derfor senest begynne å løpe idet nettselskapet blir klar over feilen. Nettselskapet plikter med andre ord etter forskriften å utbedre uavhengig av om sluttbruker reklamerer.

Spørsmålet om ordlyden i § 12-5 kan tas bokstavelig har derfor kun betydning for sluttbrukers krav på prisavslag. Prisavslag etter nettleiekontrakten § 12-6 er nemlig betinget av at «mangelen ikke avhjelpes etter bestemmelsene i forrige ledd». Det er, som drøftet over, en referanse til § 12-5, og tas ordlyden der bokstavelig, får sluttbruker bare prisavslag dersom han reklamerer mens mangelen varer. Spørsmålet er altså om sluttbruker må reklamere, for at rettefristen, hvis oversittelse gir krav på prisavslag, begynner å løpe.

Innledningsvis er det grunn til å presisere to ting. For det første er det ikke snakk om å sette sluttbrukers reklamasjonsplikt til side; ønsker sluttbruker prisavslag, må han fortsatt reklamere etter § 12-4. For det andre er det ingen motstrid mellom nettleiekontrakten § 12-5 og leveringskvalitetsforskriften § 2-1. Det står nemlig ingenting i leveringskvalitetsforskriften eller dens forarbeider om at sluttbruker har krav på prisavslag hvis utbedringsfristen etter forskriften § 2-1 oversittes.

Nettselskapet skal «under driftsforstyrrelse, så langt som mulig og på en hensiktsmessig måte, ha tilgjengelig informasjon for berørte nettkunder om årsaken til driftsforstyrrelsen og forventet tidspunkt for gjenoppretting», jf. leveringskvalitetsforskriften § 2-3 tredje ledd. Bestemmelsen pålegger nettselskapet å varsle sluttbruker om avbrudd.²³⁰ Sluttbruker vil derfor ofte få beskjed av nettselskapet om at det utbedrer feilen.

²³⁰ NVE Dokument 13/2006 s. 12.

Dersom sluttbruker får en slik beskjed, må det anses som en aksept fra nettselskapet om at rettefristen etter nettleiekontrakten § 12-5 løper. Det kan i en slik situasjon ikke forventes at sluttbruker tar kontakt med nettselskapet og krever retting. I så fall ville kontraktsreguleringen fungert som en felle for sluttbruker.

Hvordan blir det så hvor nettselskapet har positiv kunnskap om mangelen, men *ikke* gir beskjed til sluttbruker om at feilen vil bli utbedret?

Ordlyden i nettleiekontrakten § 12-5 trekker sterkt i retning av at fristen da ikke løper. Samtidig bærer flere av nettleiekontraktens bestemmelser verken preg av et høyt presisjonsnivå eller grundig overveielse. Blant annet refererer § 12-6 til «bestemmelsene» i flertall, og som vist i punkt 2.7, må formuleringen «normale driftsforhold» i § 12-3 settes til side. Det kan tilsi at man er noe mer varsom med å legge avgjørende vekt på ordlyden.²³¹

I kontraktslovgivningen løper som regel rettefristen først idet realkreditor reklamerer.²³² Det er vanligvis et ytterligere argument for at man legger ordlyden til grunn.²³³ Kontraktslovgivningen gir imidlertid ikke her et særlig treffende sammenligningsgrunnlag. I motsetning til kontraktsforhold som kjøp og husleie, krever nemlig retting i nettleieforhold i de fleste tilfeller ingen medvirkning fra sluttbruker.²³⁴ Et annet poeng er at realkreditor ofte kan ønske å akseptere en mindreverdige ytelse. Det er neppe tilfellet ved avbrudd og spenningsfeil.

Et mer treffende sammenligningsgrunnlag gir leveringskvalitetsforskriften § 2-1, som er en del av kontraktsforholdet mellom partene. Bestemmelsen gir også uttrykk for hvilken plikt myndighetene mener nettselskapet har til å utbedre feil. Selv om det ikke er noen motstrid mellom § 2-1 og § 12-5, gir det liten mening å operere med to rettefrister, som regulerer det samme, men løper fra ulik tid. I tillegg kommer at nettleiekontrakten er ensidig utarbeidet av den sterke parten.²³⁵

²³¹ Huser (1983) s. 490–491.

²³² F.eks. kjøpsloven § 37 første ledd første punktum og husleieloven § 2-10 tredje ledd.

²³³ Haaskjold (2013) s. 283.

²³⁴ Se og punkt 4.2.

²³⁵ Haaskjold (2013) s. 411–412 skriver, med henvisning til rettspraksis, at ensidig utarbeidede standardavtaler er tolket «restriktivt», særlig ved «ansvarsfraskrivelser

Den konkrete tolkningen må skje i lys av bestemmelsens formål, som må være å fordele ansvaret for oppfylleleshindringer.²³⁶ Retteretten i nettleiekontrakten § 12-5 gir nettselskapet mulighet til å unngå prisavslagskrav. Dette formålet ivaretas selv om fristen begynner å løpe idet nettselskapet får positiv kunnskap om mangelen. Hensynet til balansen i kontraktsforholdet, som prisavslagssanksjonen bygger på,²³⁷ tilsier også at rettefristen løper fra nettselskapet får kunnskap om mangelen.

Formuleringen «beskjed om mangelen» stiller krav om nøytral reklamasjon. Reklamasjonsregler gir realdebitor mulighet til å ivareta sine interesser.²³⁸ Hvor nettselskapets forpliktelse *fortsetter* å løpe, og det er *kjent* med oppfyllelsesavviket, tilsier ikke hensynet til nettselskapet at rettefristen først begynner å løpe idet sluttbruker reklamerer. Sluttbruker må uansett reklamere etter § 12-4 om han vil kreve prisavslag.

Det er derfor vanskelig å se begrunnelsen for at rettefristen først skal begynne å løpe idet sluttbruker har «gitt beskjed om mangelen», jf. § 12-5. Formålet bak retteretten og reklamasjonsplikten ivaretas uansett. Det tyder på at reguleringen av friststart ikke er grundig overveid.

Det er et siktemål ved avtaletolkning å komme frem til et «rimelig og fornuftig» resultat.²³⁹ Det ovennevnte viser at den rimelige og fornuftige løsningen er at rettefristen etter § 12-5 løper idet nettselskapet har positiv kunnskap om mangelen, uansett hvordan nettselskapet har fått den. Riktignok er det i utgangspunktet liten plass for rimelighetsbetraktninger i næringsforhold,²⁴⁰ men nettleiekontrakten er, dels på grunn av det offentligrettslige bakteppet, ikke en typisk kommersiell kontrakt.

Nettleiekontrakten § 12-5 må etter dette forstås i samsvar med leveringskvalitetsforskriften § 2-1. Rettefristen etter nettleiekontrakten

og andre bestemmelser som tar sikte på å begunstige» forfatteren. Riktignok er ikke nettselskapet nettleiekontraktens forfatter, men siden det er dets interesseorganisasjon som har utarbeidet den, og nettselskapet tilbyr sine tjenester basert på den, kan ikke det ha noen betydning.

²³⁶ Rt. 2010 s. 961 avsnitt 44.

²³⁷ Lilleholt (2017) s. 295.

²³⁸ Lilleholt (2017) s. 265.

²³⁹ Hagstrøm (2011) s. 43 (utheving fjernet). Se og Haaskjold (2013) s. 291–303 med henvisning til rettspraksis.

²⁴⁰ Hagstrøm (2011) s. 44.

begynner derfor å løpe idet nettselskapet får kunnskap om mangelen, uavhengig av om sluttbruker reklamerer. Konklusjonen er imidlertid på grunn av den klare ordlyden, ikke sikker.

Hvordan blir det så hvor nettselskapet *ikke* har positiv kunnskap om mangelen? Formuleringen «nettkunden har gitt beskjed om mangelen», stiller krav om reklamasjon. Det innebærer at sluttbruker må gi beskjed om oppfyllelsesavviket. Siden elektrisitetsoverføring er en kompleks ytelse, må det i tråd med bakgrunnsretten være tilstrekkelig at sluttbruker formidler hvordan mangelen materialiserer seg.²⁴¹

Et annet spørsmål er om sluttbruker må gi beskjed om at han vil fremme rettslige krav. I Rt. 2012 s. 1779 var spørsmålet om en reklamasjonsfrist var avbrutt. Kontrakten påla realkreditor å gi en «notice of defect» dersom han oppdaget en mangel.²⁴² Formuleringen tilsvarer «beskjed om mangelen». Høyesterett tolket formuleringen i lys av bakgrunnsrettens krav til nøytral reklamasjon, som krever at realkreditor formidler at han kan «komme til å gjøre krav gjeldende».²⁴³ Dette tilsier i utgangspunktet at sluttbruker må varsle om at han kan komme til å fremme krav.

Men siden fristen etter nettleiekontrakten § 12-5 begynner å løpe idet nettselskapet får positiv kunnskap om mangelen, gir det ingen mening å stille krav om nøytral reklamasjon i de tilfeller der sluttbruker opplyser nettselskapet om mangelen. Det må derfor være tilstrekkelig at sluttbruker opplyser om mangelen. Uansett vil nok en opplysning om at ytelsen er mangelfull i nettleieforhold, som regel også måtte tolkes som et krav om retting.

3.3.3 Fristavbrudd

Fristen avbrytes idet mangelen er rettet, jf. § 12-5. Som nevnt er det når nettselskapet igjen stiller overføringskapasitet til disposisjon eller elektrisiteten igjen har riktige egenskaper, jf. også leveringskvalitetsforskriften

²⁴¹ Rt. 2006 s. 1076 avsnitt 63 og Hagstrøm (2011) s. 360.

²⁴² Avsnitt 52.

²⁴³ Avsnitt 65.

§ 2-1. Skyldes feilen en underliggende svakhet, kan mangelen først være rettet idet den underliggende feilen er utbedret, jf. punkt 3.2.

3.3.4 Fristens lengde

Til slutt er det spørsmål om hvilke krav til retttefrist som gjelder. Mangelen skal avhjelpest «innen rimelig tid» etter nettleiekontrakten § 12-5, og «uten ugrunnet opphold» etter leveringskvalitetsforskriften § 2-1. Forskriftens ordlyd er kanskje noe strammere enn nettleiekontraktens ordlyd, men «innen rimelig tid» er uansett skjønnsmessig nok til å forstås på samme måte som «uten ugrunnet opphold».

Ordlyden gir anvisning på en konkret, skjønnsmessig vurdering. I forarbeidene til leveringskvalitetsforskriften § 2-1 heter det at nettselskapet må gjøre «betydelige anstrengelser».²⁴⁴ Dette må være relevant også etter nettleiekontrakten § 12-5. Fristen er altså forholdsvis kort. Det at elektrisitet er et nødvendighetsgode, og at mangelfull ytelse kan ha store konsekvenser for sluttbruker, tilsier det samme. Hvor lang tid nettselskapet kan bruke, vil ellers avhenge av feilens kompleksitet, art og omfang. Fristen vil nok være kortere ved avbrudd enn spenningsfeil. Nettselskapet kan også ha en plikt til å iverksette midlertidige tiltak, hvis det ser at det tar lang tid før det får rettet nettet, for eksempel etter en kraftig storm.²⁴⁵

Leveringskvalitetsforskriften § 2-5 har saksbehandlingsregler hvis spenningsfeilen ikke har noen åpenbar årsak, mens leveringskvalitetsforskriften § 2-5a har saksbehandlingsregler hvis sluttbruker er misfornøyd med leveringspåliteligheten. Bestemmelsene har frister nettselskapet må overholde. Som de konkrete fristene gir inntrykk av, kan det tidvis være krevende å finne feilen. Fristen kan derfor bli lang, men da fortrinnsvis ved gjentakende feil, hvor nettselskapet må utbedre underliggende svakheter i nettet.²⁴⁶

²⁴⁴ NVE Dokument 3/2004 s. 61.

²⁴⁵ I denne retning beredskapsforskriften (FOR-2012-12-07-1157) § 4-4 tredje ledd. Se og punkt 5.2.2.

²⁴⁶ Inadomi (2005) punkt 5.2 skriver at «[p]raksis fra Elklagenemnda antyder en grense på ca. 1,5–2 måneder» for hva som utgjorde «innen rimelig tid» etter den gamle

Har én feil rammet mange, må nettselskapet om nødvendig prioritere blant sluttbrukerne. Leveringskvalitetsforskriften § 2-1 første ledd annet punktum pålegger nettselskapet å prioritere tilknytningspunkt av «betydning for liv og helse». Rettefristen kan derfor være lengre overfor en klesbutikk, enn et legesenter.

I punkt 2.7.3 tok jeg kort opp om det var rart at kontrakten og forskriften ikke inneholder noen force majeure-regulering. Mangelen på det, må imidlertid ses i sammenheng med nettselskapets retterett. Retteretten ivaretar behovet for en force majeure-klausul. Rettefristen åpner nemlig for å ta hensyn til force majeure-lignende situasjoner ved fastleggelsen av den.

4 Prisavslag

4.1 Innledning

For den enkelte sluttbruker er prisavslag ofte uinteressant, dels fordi det skal en del til før sluttbruker kan kreve det, og dels fordi prisavslaget ofte blir lite. Prisavslag er imidlertid ikke uinteressant fra nettselskapets perspektiv. Siden dets ytelse er nettbunden, kan en feil fort ramme mange, og har flere krav på prisavslag, kan totalbeløpet bli stort. Temaet her er når sluttbruker har krav på prisavslag ved avbrudd og spenningsfeil.

Nettleiekontrakten § 12-6, med tittelen «Prisavslag», lyder:

«Nettkunden har rett til å kreve prisavslag for mangelfull ytelse, dersom mangelen ikke avhjelpes etter bestemmelsene i forrige ledd. Prisavslag kan komme i tillegg til erstatning.»

Det er to vilkår for å kreve prisavslag. For det første må ytelsen være mangelfull. Det drøftet jeg i punkt 2. For det andre er det etter ordlyden et vilkår at «mangelen ikke avhjelpes etter bestemmelsene i forrige ledd». Nettselskapets retteplikt er drøftet i punkt 3. Etter dette oppstår det fire overordnede spørsmål: Det første spørsmålet er om prisavslag virkelig er betinget av at retteplikten ikke er overholdt (punkt 4.2). Det andre er fra hvilket tidspunkt prisavslaget skal utmåles (punkt 4.3). Det tredje er hvordan prisavslaget skal beregnes (punkt 4.4). Og det fjerde er om prisavslaget skal harmoniseres med offentligrettslige insentiv- og kompensasjonsordninger (punkt 4.5).

4.2 Om prisavslag er betinget av at retteplikten ikke er overholdt

Som forutsatt i drøftelsen i punkt 3, er meningsinnholdet i nettleiekontrakten § 12-6 tilsynelatende klart; rettes mangelen i tråd med drøftelsen

der, har sluttbruker ikke krav på prisavslag. Spørsmålet her er om bestemmelsen kan tas bokstavelig.

Det klare utgangspunktet «ved klar ordlyd er at ordlyden legges til grunn».²⁴⁷ Det er to grunner til at spørsmålet likevel oppstår. For det første er en lignende ordlyd i forbrukerkjøpsloven § 31 ikke forstått slik at den avskjærer prisavslag i forbrukerforhold. For det andre tilsier bakgrunnsretten at prisavslag ikke er betinget av oversittet rettefrist. Jeg ser først på bakgrunnsretten.

Utgangspunktet i kontraktsretten er riktignok at prisavslag forutsetter at avhjelp ikke blir gjennomført.²⁴⁸ Men i kontraktsforhold som kjøp, håndverkertjeneste eller forbrukerentreprise kan mangelen; en defekt motor, en skjev bokhylle eller en råttten vindski, rettes. Gal spenning i går, blir ikke rettet ved riktig spenning i dag. Nettselskapet skal uansett sørge for at det er riktig spenningskvalitet i dag. Hensynet bak regelen om prisavslag, å gjenopprette balansen i kontraktsforholdet, tilsier derfor at prisavslaget ikke er betinget av misligholdt avhjelpsplikt.

Nettselskapet oppfyller kontinuerlig. Dette har kontraktsforholdet til felles med leie. Etter husleieloven § 2-11 annet ledd er prisavslag ikke avhengig av at mangelen ikke blir rettet.²⁴⁹ Idet mangelen inntreier, oppstår også et krav på prisavslag.²⁵⁰ For øvrig minner avbrudd etter bakgrunnsretten om forsinkelse.²⁵¹ Husleieloven § 2-11 første ledd og

²⁴⁷ Høgberg (2006) s. 208.

²⁴⁸ F.eks. kjøpsloven § 37, forbrukerkjøpsloven § 31 første ledd og håndverkertjenesteloven § 25 første ledd.

²⁴⁹ Det er uklart hvordan dette er i tomtefeste. Ordlyden i tomtefesteloven § 25 tilsier at fester har krav på prisavslag også frem til retting er gjennomført. Retteretten etter § 24 første ledd annet punktum trekker kanskje i motsatt retning. Helst bør likheten mellom tomtefesteloven og husleieloven være avgjørende. Også for «Lease of goods» i Draft Common Frame of Reference («DCFR») IV.B.–4:102 første ledd oppstår krav på reduksjon i vederlaget i det ytelsen er mangelfull eller forsinket. Dette kan kreves også i perioden utleier har rett til å oppfylle eller rette, jf. annet ledd. Samme løsning er også lagt til grunn i Principles of European Contract law («PECL»), se Book IV.B art. 4:104 inntatt i Lilleholt (2008) s. 208. Både DCFR og PECL er modellregler, jf. Lilleholt (2017) s. 39–40 og har derfor ikke stor vekt.

²⁵⁰ Jf. husleieloven §§ 2-10 annet ledd og 2-11 annet ledd. Se imidlertid forbeholdet om at mangelen ikke er «ubetydelig» i § 5-7.

²⁵¹ Se punkt 4.4.2 og Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 50–53.

tomtefesteloven § 20 gir realkreditor avslag i betalingen hvis ytelsen er forsinket.²⁵² Dette ligner på situasjonen ved avbrudd. Den relevante bakgrunnsretten, og formålsbetraktninger, tilsier etter dette at prisavslag ikke er betinget av misligholdt retteplikt.²⁵³

Dersom «mangelen ikke rettes eller tingen omleveres», kan forbrukeren etter forbrukerkjøpsloven § 31 første ledd kreve prisavslag. I NOU 2004: 4 heter det at en «naturlig tolkning av forbrukerkjøpsloven 31», innebærer at bestemmelsens ordlyd ikke kan leses slik at misligholdt retteplikt er en forutsetning for prisavslag i nettleieavtaler.²⁵⁴ Begrunnelsen er at «elektrisk energi er en type ytelse som etter sin art ikke kan rettes eller omleveres».²⁵⁵ Det samme standpunktet har Kaurin inntatt.²⁵⁶

Jeg er som nevnt over, enig i at det ikke er mulig å rette en tidligere spenningsfeil eller et avbrudd. Det eneste nettselskapet kan gjøre er å gjenopprette riktig forsyning. Likevel er det vanskelig å lese nettleiekontrakten § 12-6 på samme måte som forbrukerkjøpsloven § 31 er omtalt i NOU 2004: 4. Det er etter nettleiekontraktens ordlyd et uttrykkelig vilkår at «mangelen ikke avhjelpes». Hvis det i dette ikke ligger et krav om at nettselskapet har oversett rettfristen, blir ordlyden nærmest virkningsløs. Det er et tungtveiende argument for å legge ordlyden til grunn.²⁵⁷ Hensynet til effektiv ressursbruk tilsier det samme, siden transaksjonskostnadene lett vil overstige prisavslaget dersom enhver verdireducerende mangel gir krav på prisavslag.²⁵⁸

Nettleiekontrakten § 12-5 trekker i samme retning. Den viser at avhjelp er en defensiv beføyelse, jf. «rett ... til å avhjelpe mangelen». Det er bare prisavslag nettselskapet kan avskjære ved avhjelp. Heving

²⁵² Dette kalles riktignok ikke prisavslag, se Hagstrøm (2011) s. 423–424.

²⁵³ Se også off-hire etter sjøloven § 392 og Falkanger (1969) s. 439–440 for leie av skip.

²⁵⁴ NOU 2004: 4 s. 99.

²⁵⁵ NOU 2004: 4 s. 99. Etter forbrukerkontrakten er prisavslag ikke betinget av misligholdt avhjelpsplikt, se §§ 12-3 annet ledd og 12-5.

²⁵⁶ Kaurin (2009) s. 64.

²⁵⁷ I Rt. 1997 s. 1109 på s. 1115 uttalte Høyesterett at en kontraktsbestemmelse «langt på vei blir uten mening» dersom en gitt oppfatning ble lagt til grunn. Dette ga «sterk støtte» til at en slik forståelse ikke var partenes avtale. Se ellers Woxholth (2017) s. 416–417.

²⁵⁸ Se Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 69 for illustrasjon.

er, på grunn av nettselskapets monopol og sluttbrukers avhengighet av elektrisitet, helt upraktisk. Retting avskjærer heller ikke erstatningskrav, jf. nettleiekontrakten § 12-5 annet punktum.

At retting er en defensiv beføyelse, kan innebære at nettselskapet bare kan avskjære fremtidig prisavslag. Slik er det i husleieloven.²⁵⁹ Denne forståelsen gir imidlertid mindre mening i nettleieforhold. Det er fordi retting som hovedregel ikke krever noen medvirkning fra sluttbruker. For ligger årsaken til oppfyllellesavviket i sluttbrukers anlegg, er det ingen mangel. Nettselskapet behøver i utgangspunktet ikke å betinge seg noen «rett» for å rette mangler.²⁶⁰ Retteretten gir derfor best mening om den forstås slik at nettselskapet kan avskjære allerede kumulert prisavslag. Resultatet etter dette er at ordlyden i § 12-6 må legges til grunn. Det er et vilkår for prisavslag at nettselskapet ikke har rettet mangelen i tråd med drøftelsen i punkt 3.

4.3 Fra hvilket tidspunkt prisavslaget skal utmåles

Hvis sluttbruker har krav på prisavslag, oppstår spørsmålet om hvilket tidspunkt det skal utmåles fra. Det er tre aktuelle tidspunkter: da mangelen inntrådte, da nettselskapet ble klar over mangelen eller da rettefristen ble oversittet. Nettleiekontrakten § 12-5 besvarer ikke spørsmålet direkte, men gir sluttbruker rett til prisavslag for «mangelfull ytelse». I kontraktens forstand ble ytelsen mangelfull idet avbruddet eller spenningsfeilen inntrådte. Prisavslaget skal derfor utmåles fra mangelens inntreden.²⁶¹

Det innebærer at prisavslaget kumuleres fortløpende. Reguleringen fungerer som en form for betinget prisavslag, ved at nettselskapet har

²⁵⁹ Se husleieloven § 2-10 annet ledd og § 2-11 annet ledd annet punktum.

²⁶⁰ Riktignok kan det tenkes at mangelens årsak ligger i nettet som går over sluttbrukers eiendom. Men dette reguleres av tilknytningskontrakten § 3-6, som fastslår at nettselskapet har rett til «uhindret adgang til eiendommen for vedlikehold og drift av nettet og tilknytningspunktet. Nettselskapet skal til enhver tid ha uhindret adgang og kostnadsfri adgang til nettstasjoner, også når disse er plassert i anleggseiers bygg».

²⁶¹ Dette tidspunktet kan være vanskelig å fastsette, men her kan AMS-målerne bidra. De har ikke mulighet til å registrere nøyaktige avbrudd, men kan bidra til å «estimere tidspunkt for når avbruddet startet», jf. NVE Veileder 4/2016 s. 3. Målerne kan også bidra ved måling av spenningskvaliteten, jf. samme sted s. 11–12.

mulighet til å unngå et stadig økende prisavslag ved å rette innen rimelig tid.²⁶²

4.4 Hvordan prisavslaget skal beregnes

4.4.1 Innledning

Nettleiekontrakten § 12-6 gir ingen anvisning på hvordan prisavslaget skal beregnes. Det beror derfor på bakgrunnsretten. Et annet spørsmål er hvilke deler av nettleien prisavslaget skal utmåles i. I punkt 1.4.3 redegjorde jeg for hvordan nettleien er strukturert og blir beregnet. Drøftelsen i det følgende tar utgangspunkt i at sluttbruker har effektavregning. Ved effektavregning faktureres sluttbruker både et «fastledd, energiledd og effektledd», jf. kontrollforskriften § 14-2 annet ledd første punktum. Jeg forutsetter at effektleddet er basert på det høyeste effektuttaket over én time i én måned. Drøftelsen vil også ha overføringsverdi til sluttbrukere uten effektavregning, fordi disse bare vil ha et høyere energi- og fastledd.

4.4.2 Ved avbrudd

Ved avbrudd stilles ikke overføringskapasitet til disposisjon. Selv om dette klart er en mangel i nettleiekontraktens forstand,²⁶³ minner det etter bakgrunnsretten om forsinkelse. Det standpunktet inntok også departementet i forarbeidene til lovendringen der nettleieavtaler ble inntatt i forbrukerkjøpsloven. Begrunnelsen var blant annet at det harmonerte best med hvordan forsinkelse er definert i kontraktslovgivningen.²⁶⁴ I kjøpsloven § 22 første ledd første punktum er for eksempel forsinkelse

²⁶² Kontraktsreguleringen minner derfor om enkelte off-hire klausuler i tidsbefraktning, se Falkanger/Bull (2016) s. 443.

²⁶³ For det første angir §§ 4-3 første ledd annet punktum og 4-4 annet ledd at enkelte avbrudd ikke er «mangel» eller «mangler». Det tilsier at *andre* avbrudd er en mangel. For det andre har kontrakten utelukkende et sanksjonsregime for mangler

²⁶⁴ Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 50–53. Det la også vekt på at avbrudd i utenlandsk teori ble sett på som en forsinkelse, jf. s. 51. Annerledes NOU 2004: 4 s. 17 og 88 og Hammer (2002) s. 377.

definert som en situasjon hvor ytelsen «*ikke blir levert* eller levert for seint» (min utheving). Ved avbrudd blir overføringskapasitet ikke stilt til disposisjon, det vil si at ytelsen uteblir.

Ved forsinkelse i husleieloven og tomtfesteloven får realkreditor avslag i vederlaget basert på forsinkelsens lengde.²⁶⁵ Dette ligner på situasjonen ved avbrudd, siden også nettselskapet oppfyller kontinuerlig. Selv om dette ikke kalles prisavslag etter husleieloven og tomtfesteloven,²⁶⁶ tilsier likheten i kontraktssituasjonen at prisavslaget ved avbrudd utmåles på samme måte, altså ved en avkortning basert på avbruddets varighet.²⁶⁷

Det neste spørsmålet er *hvilke* deler av nettleien prisavslaget skal foretas i. Siden sluttbruker ikke mottar elektrisitet ved avbrudd, påløper ikke energileddet ved avbrudd. Det er imidlertid ikke et prisavslag, men kun en følge av at sluttbruker ikke får utnyttet overføringskapasiteten. Siden allerede påløpt energiledd er utmålt på bakgrunn av noe sluttbruker har mottatt kontraktsmessig ytelse for, kan prisavslaget ved avbrudd ikke utmåles i energileddet.

Spørsmålet er så om prisavslaget skal utmåles i fastleddet. I forbrukerforhold får sluttbruker i det hele ikke prisavslag ved avbrudd.²⁶⁸ Det ble vurdert, men avvist fordi departementet mente avbrudd burde betraktes som en forsinkelse.²⁶⁹ Departementet mente også at fastleddet ikke burde justeres ved avbrudd, fordi det «kan sies å være et grunnbeløp som skal dekke de kostnadene nettselskapet har uavhengig av om det skjer uttak av strøm».²⁷⁰ Fastleddet skal som «minimum dekke kundespesifikke kostnader», jf. kontrollforskriften § 14-2 annet ledd annet punktum. Dette kan blant annet være utgifter til måling og kundeservice.²⁷¹

²⁶⁵ Se husleieloven § 2-11 første ledd første punktum og tomtfesteloven § 20 første punktum. Se også off-hire bestemmelsen i sjøloven § 392.

²⁶⁶ Hagstrøm (2011) s. 423. Krokeide (1977) s. 636 mener situasjonen bør betraktes som «tilbakeholdelse av ikke opptjent vederlag».

²⁶⁷ Kjøpslovens forholdsmessige utmåling ville nok gitt samme resultat. Verdien av nettselskapets ytelse ved avbrudd er nok 0,-, og et forholdsmessig prisavslag vil altså antakelig være 100 % i avbruddets varighet.

²⁶⁸ Sml. forbrukerkontrakten §§ 12-1 og 12-3 annet ledd og Kaurin (2009) s. 78.

²⁶⁹ Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 68–69.

²⁷⁰ Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 69.

²⁷¹ <https://www.nve.no/stromkunde/nettleie/>.

Det er vanskelig å se at dette skal ha betydning for prisavslaget. De fleste realdebitorer må reservere deler av vederlaget til faste utgifter som ikke går direkte inn i realytelsen, uten at det av den grunn er skjermet mot prisavslag. Og ikke minst har sluttbruker krav på prisavslag ved «mangelfull ytelse», jf. nettleiekontrakten § 12-6, og ved avbrudd er ytelsen mangelfull i nettleiekontraktens forstand.

Fra sluttbrukers perspektiv kan fastleddet betraktes som en fast avgift han betaler for å være tilknyttet nettet og for å ha *mulighet* til å utnytte overføringskapasiteten. Ved avbrudd har ikke sluttbruker denne muligheten, og fastleddet bør derfor også reduseres.

Konklusjonen er derfor at sluttbruker har krav på prisavslag i fastleddet ved en avkortning basert på avbruddets varighet. Det må innebære at man fordeler fastleddet over fakturaperioden, og trekker fra en del tilsvarende avbruddets varighet. Dersom avbruddet har vart i 24 timer, og sluttbruker faktureres én gang i måneden, vil prisavslaget utgjøre 1/30 av fastleddet.

Det neste spørsmålet er om det også skal gis prisavslag i effektleddet. Effektleddet beregnes på bakgrunn av det høyeste effektuttaket sluttbruker har hatt over én time i løpet av fakturaperioden. Det beregnes *ikke* på bakgrunn av hvor ofte, eller hvor lenge, sluttbruker utnytter overføringskapasiteten. Effektleddet blir derfor det samme selv om sluttbruker kun utnytter overføringskapasiteten den *ene* timen effektleddet er basert på i løpet av hele fakturaperioden. I så måte kan det hevdes at sluttbruker får det effektleddet er ment å være betaling for idet det påløper. Det kan tilsi at prisavslaget ikke bør utmåles i effektleddet. Et annet argument er at dersom prisavslaget gis i effektleddet, og sluttbruker etter at avbruddet er opphørt igjen har et like høyt effektuttak som effektleddet er basert på, så får han utnyttet en kapasitet han ikke betaler fullt ut for.

Samtidig kan effektleddet, i likhet med fastleddet, betraktes som en engangsavgift, som gir sluttbruker kontinuerlig rett til å utnytte nettets overføringskapasitet i tråd med effektleddet han betaler. Ved avbrudd får han ikke muligheten til det. Da tilsier gjensidigheten i kontraktsforholdet at sluttbruker heller ikke bør belastes effektleddet fullt ut.

For sluttbruker med effektavregning utgjør effektleddet det vesentlige av nettleien.²⁷² Fastleddet er ofte lavt, og skulle man se bort fra både energi- og effektleddet ved krav om prisavslag ved avbrudd, ville prisavslaget bli helt marginalt. For eksempel utgjør fastleddet ved effektavregning hos Agder Energi Nett 50 kroner i måneden.²⁷³ Utmåles prisavslaget bare i fastleddet, vil et avbrudd på 24 timer gi et prisavslag på snaut 2 kroner. Det er et ubetydelig beløp og vil på ingen måte gjenopprette balansen i kontraktsforholdet. Til sammenligning tilsvarer effektleddet ved 200 kW effektuttak i vintermånedene hos Agder Energi Nett 18.724 kroner.

Dette tilsier etter min mening at prisavslaget også må utmåles i effektleddet. I mangel av andre, mer treffende beregningsmåter, må antakelig prisavslaget i effektleddet utmåles på samme måte som for fastleddet. Det gir også en enkel og forutsigbar løsning.

4.4.3 Ved spenningsfeil

Mens avbrudd minner om forsinkelse, er spenningsfeil en mangel også etter bakgrunnsretten. Ved spenningsfeil er det derfor nærliggende å ta utgangspunkt i hvordan prisavslaget utmåles etter kjøpslovene, fordi kjøpslovens regler er forutsatt å kunne anvendes analogisk, og fordi nettleieavtaler i forbrukerforhold er regulert av forbrukerkjøpsloven.²⁷⁴

Hovedregelen etter kjøpsloven § 38 og forbrukerkjøpsloven § 31 første ledd er at prisavslaget skal utmåles slik at «forholdet mellom nedsatt og avtalt pris svarer til forholdet mellom tingens verdi i mangelfull og kontraktsmessig stand på leveringstiden». Prisavslaget skal tilsvare den prosentvise verdiforringelse.²⁷⁵

Det forutsetter at man fastsetter verdien av ytelsen med og uten mangel. Først må omsetningsverdien fastsettes.²⁷⁶ Deretter må man

²⁷² NVE Høringsdokument 3/2015 s. 13.

²⁷³ Se <http://reader.livedition.dk/agderenergi/115/>.

²⁷⁴ Jf. punkt 1.5.3.

²⁷⁵ Hagstrøm (2011) s. 417.

²⁷⁶ Jf. Rt. 1998 s. 1510 på s. 1519.

fastsette ytelsens verdi i mangelfull tilstand. Det er imidlertid svært vanskelig å fastsette verdien av mangelfull spenningskvalitet, fordi det ikke er noen enhetlig størrelse, og det heller ikke er noe marked for det.²⁷⁷ I forbrukerforhold har Kaurin dels derfor lagt til grunn at prisavslaget må settes til mangelens betydning.²⁷⁸

Hvis det er vanskelig å finne noen markedsverdi for ytelsen med mangel, åpner kjøpslovens forarbeider for at prisavslaget kan fastsettes skjønnsmessig på bakgrunn av dens betydning for kjøperen.²⁷⁹ I NOU 2004: 4 ble det lagt til grunn av flertallet at prisavslag ved spenningsfeil burde utmåles ut fra mangelens betydning for den enkelte forbruker.²⁸⁰ Departementet tok i Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) avstand fra det.²⁸¹ Det anerkjente imidlertid at vurderingen måtte bli «skjønnsmessig», og at «vurderingen etter forbrukerkjøpslovens § 31 første og annet ledd glir noe over i hverandre».²⁸² Etter forbrukerkjøpslovens § 31 annet ledd kan prisavslaget settes lik «mangelens betydning for forbrukeren», dersom «særlige grunner» taler for det.

Selv om det ovennevnte tilsier at prisavslaget må utmåles skjønnsmessig, spriker rettskildene noe om hvorvidt man skal se hen til hvilken betydning spenningsfeilen har for den enkelte sluttbruker. Departementets uttalelse i Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) bør være avgjørende, fordi den gjelder dette konkrete spørsmålet.

Det tilsier at man ved beregningen av prisavslaget må se hen til mer objektive kriterier, og ikke hvilken virkning mangelen har hatt for den enkelte sluttbruker.²⁸³ Dette kan minne om en form for objektiv bruksverdi. Det vil forenkle bevisvurderingen, som er en fordel, særlig siden nettselskapets ytelse er nettbunden.

Utgangspunktet må derfor være hvilke konsekvenser spenningsfeilen i alminnelighet har for sluttbrukers utnyttelse av elektrisiteten. Momenter

²⁷⁷ Se Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 71 og NOU 2004: 4 s. 103.

²⁷⁸ Kaurin (2009) s. 71–75.

²⁷⁹ Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 90.

²⁸⁰ NOU 2004: 4 s. 104.

²⁸¹ Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 71.

²⁸² Ot.prp. nr. 114 (2004–2005) s. 71.

²⁸³ Holdø (2004) s. 45.

i denne vurderingen kan være på hvilket tidspunkt spenningsfeilen inntrådte, spenningsfeilens hyppighet og i hvilken grad man likevel kan nyttiggjøre seg elektrisiteten, altså hvordan spenningsfeilen materialiserer seg.²⁸⁴ For eksempel vil spenningsfeil på dagtid normalt ha større betydning enn spenningsfeil på natten. Videre må prisavslaget være større om spenningsfeilen gir seg kontinuerlige utslag hos sluttbruker, enn om den inntreffer sporadisk.

Feil i spenningskvaliteten kan materialisere seg på forskjellige måter. To ytterpunkter ved underspenning kan være «reduert lysutbytte og ... havari av utstyr».²⁸⁵ Fører spenningsfeilen utelukkende til redusert lysutbytte bør prisavslaget være lite, mens det bør være stort om utstyr havarerer. Er det ikke mulig å bruke elektrisiteten, bør prisavslaget være 100 % i den perioden spenningsfeilen varer. Enhver spenningsfeil kan imidlertid ikke gi krav på prisavslag, siden ikke alle mangler vil utgjøre et verdiminus, som for eksempel ett lysblink.

Det neste spørsmålet er *hvilke* deler av nettleien prisavslaget skal utmåles i. Det skjønnsmessige prisavslaget må i alle fall gis i den delen av energiledet som knytter seg til den perioden spenningsfeilen varte.

Spørsmålet er om prisavslaget i tillegg skal utmåles i fast- og effektledet. Som ved avbrudd, er det ikke nødvendigvis noen sammenheng mellom spenningsfeilen og betalingen for fast- og effektledet. Betalingen ville blitt den samme selv om sluttbruker ikke hadde brukt elektrisitet i perioden spenningsfeilen varte.

Men fast- og effektledet kan også i denne forbindelse betraktes som engangsavgifter, som gir sluttbruker rett til å utnytte nettselskapets infrastruktur i det omfang han selv ønsker og opp til det effektledd han blir belastet. I perioden sluttbruker får mangelfull spenningskvalitet, får han ikke utnyttet overføringskapasiteten som forutsatt. Da tilsier gjensidigheten i kontraktsforholdet at sluttbruker også får redusert fast- og effektledet.

I samme retning trekker det at man i kontraktslovgivningen ikke deler opp vederlaget ved utmåling av prisavslaget. Det betraktes som én enhet.

²⁸⁴ Kaurin (2009) s. 73.

²⁸⁵ NVE Dokument 3/2004 s. 32.

Er det for eksempel en mangel ved et tilvirkningskjøp fordi et element som gikk med i tilvirkningen var mindreverdig, utmåles ikke prisavslaget isolert i hva det elementet kostet, men i totalprisen, jf. «forholdet mellom nedsatt og avtalt pris» i kjøpsloven § 38.²⁸⁶

Etter dette må konklusjonen bli at det skjønnsmessige prisavslaget ved spenningsfeil også må utmåles i fast- og effektleddet for den perioden mangelen har vart. Det må igjen innebære at man fordeler fast- og effektleddet over fakturaperioden, og foretar et skjønnsmessig fradrag i det som knytter seg til den perioden sluttbruker har fått mangelfull spenningskvalitet.

Drøftelsen over viser at det likevel hefter noe usikkerhet ved konklusjonen. De lege ferenda er kanskje en utmåling som ved avbrudd å foretrekke. Det forutsetter imidlertid at man avgjør når spenningsfeilen er så graverende at den bør likestilles med avbrudd. Enhver verdireduerende spenningsfeil kan nemlig ikke det.

4.5 Betydningen av insentiv- og kompensasjonsordninger

4.5.1 Innledning

Nettselskapets inntekter er, som nevnt i punkt 1.4.2, regulert. Tre elementer i inntektsreguleringen er: (1) Kvalitetsjusterte inntektsrammer ved ikke levert energi («KILE-ordningen»), (2) kvalitetsjusterte inntektsrammer ved svært langvarige avbrudd og (3) individuelle avtaler om direkte utbetaling.²⁸⁷ Samtlige ordninger har på ulike måter økonomiske konsekvenser for nettselskap og sluttbruker ved avbrudd. Spørsmålet her er derfor om disse ordningene påvirker beregningen av prisavslaget ved avbrudd. Det faller utenfor avhandlingen å redegjøre i detalj for ordningene.

²⁸⁶ Elklagenemnda synes i sin praksis å gi prisavslag i nettleien som helhet, dvs. også fastleddet, se ELKN-2010-601 og ELKN-2008-50.

²⁸⁷ Se henholdsvis kontrollforskriften kapittel 9, kapittel 9A og § 9-3.

4.5.2 KILE-ordningen

Det er to grunner til å se nærmere på KILE-ordningen: (1) Det er hevdet at ordningen minner om en form for prisavslag,²⁸⁸ og (2) det ble hevdet i NOU 2004: 4 at dersom sluttbruker skulle få prisavslag ved avbrudd, måtte dette harmoneres med KILE-ordningen.²⁸⁹ Jeg presenterer først ordningen kort.

KILE-ordningen påvirker nettselskapets inntekter ved avbrudd. Det skjer ved at inntektsrammen justeres ut fra «avbruddskostnader for tilknyttede sluttbrukere» jf. kontrollforskriften § 9-1 første ledd første punktum. Avbruddskostnadene utregnes etter kontrollforskriften § 9-2. Siktemålet er å reflektere gjennomsnittskostnadene for ulike sluttbrukere ved avbrudd til forskjellige tidspunkter.²⁹⁰ KILE-kostnadene som er påløpt i løpet av året, går deretter til fradrag i nettselskapets «tillatte inntekter», jf. kontrollforskriften § 7-1. Følgen er at «jo lavere KILE-beløp som påløper ett år, jo mindre reduksjon får nettselskapet i tillatt inntekt for dette året».²⁹¹ Motsatt får nettselskapet en større reduksjon ved flere og lengre avbrudd. Siden nettleien utgjør nettselskapets inntekter, påvirker KILE-ordningen nettleien. Dette vil imidlertid ikke skje umiddelbart, men ved en «justering av tariffene over tid».²⁹²

Spørsmålet er om KILE-ordningens indirekte økonomiske virkning for sluttbruker, har betydning for beregningen av prisavslaget. Siden nettselskapet har frihet ved tariffutformingen, behøver det ikke å være den sluttbruker som opplevde avbruddet, som får nytte godt av lavere nettleie.²⁹³ Innen KILE-ordningen eventuelt har ført til lavere nettleie, behøver heller ikke sluttbruker være den samme. Sluttbruker kan ha flyttet eller avsluttet virksomheten. KILE-ordningen mangler derfor den gjensidighetsidéen prisavslaget bygger på.

²⁸⁸ Trondal (2004) s. 125, Braadland (2004) s. 29 og Kaurin (2009) s. 79.

²⁸⁹ NOU 2004: 4 s. 101.

²⁹⁰ Se nærmere Naas-Bibow/Martinsen (2011) s. 127–128.

²⁹¹ Naas-Bibow/Martinsen (2011) s. 128.

²⁹² Bjørnebye (2014) s. 178.

²⁹³ Se punkt 1.4.3.

Formålet bak ordningen er heller ikke å være en prisavslagsmekanisme.²⁹⁴ Ordningen skal gi nettselskapet korrekte investeringsinsentiver,²⁹⁵ dels ved at kostnadene avbrudd påfører sluttbrukerne, internaliseres hos nettselskapet.²⁹⁶ Derfor påløper det KILE-kostnader også hvor avbrudd ikke er en mangel, for eksempel hvor nettselskapet har rett til å stenge overføringen med hjemmel i nettleiekontrakten § 4-3.²⁹⁷ På tross av at ordningen ofte vil ha en viss kompenserende effekt,²⁹⁸ må resultatet derfor være at KILE-ordningen ikke har betydning for beregningen av prisavslaget.

4.5.3 Kvalitetsjusterte inntektsrammer ved svært langvarige avbrudd

Kontrollforskriften § 9A-2 første ledd første punktum gir alle sluttbrukere krav på et «direkte utbetalt» beløp fra nettselskapet ved «svært langvarige avbrudd», som vil si avbrudd på over 12 timer. Bestemmelsen har standardiserte satser basert på avbruddets varighet.²⁹⁹ Spørsmålet her er om slike utbetalinger har betydning for prisavslaget ved avbrudd.

Det heter i forarbeidene:

«[K]ompensasjonsordningen har ikke til hensikt å være en erstatningsordning for faktiske kostnader som kundene opplever som følge av redusert leveringskvalitet ... Den foreslåtte ordningen er en omfordelingsordning mellom kunder og virker i praksis som en differensiering av overføringstariffene basert på opplevde forskjeller i leveringskvaliteten.»³⁰⁰

²⁹⁴ NVE Høringsdokument 3/2006 s. 5.

²⁹⁵ NVE Høringsdokument 3/2012 s. 10.

²⁹⁶ Naas-Bibow/Martinsen (2011) s. 127.

²⁹⁷ Se kontrollforskriften § 9-2 niende ledd.

²⁹⁸ Bjørnebye (2014) s. 177.

²⁹⁹ Utbetalte beløp inngår i kostnadsgrunnlaget etter kontrollforskriften § 8-1 første ledd bokstav e. Beløpene har derfor betydning for beregningen av nettselskapets inntektsramme etter kontrollforskriften § 8-6.

³⁰⁰ NVE Dokument 9/2005 s. 29.

Forarbeidsuttalelsen viser at det er en kompensasjonsordning. Ved at nettleien differensieres «basert på opplevde forskjeller i leveringskvaliteten», minner det om et prisavslag. Siden berørte sluttbrukere får utbetalt et beløp, vil utbetalingen også bidra til å ivareta formålet bak prisavslaget. Videre vil utbetaling etter ordningen være forankret i det samme avbruddet som ga krav på prisavslag. Det er derfor en sterk tilknytning mellom eventuelt prisavslag og utbetalingen.

Det ovennevnte viser at ordningen langt på vei virker som et prisavslag, noe som kan tilsi at utbetalingen bør avregnes mot prisavslaget. Dersom utbetalingen ikke avkortes mot prisavslaget, blir sluttbruker overkompensert ved avbruddet. På den annen side kan det anføres at en slik avkortning ikke har noen eksplisitt forankring i nettleiekontrakten. Men som vist i drøftelsen over, vil en ved utmåling av prisavslag ta utgangspunkt i bakgrunnsretten. Da er det nærliggende også å anse direkte utbetaling etter kontrollforskriften § 9A-2 som en del av bakgrunnsretten. Resultatet er derfor at prisavslaget ved avbrudd må avkortes mot direkte utbetalinger etter nettleiekontrakten § 9A-2.

4.5.4 Individuelle avtaler om direkte utbetaling

Kontrollforskriften § 9-3 åpner for at nettselskapet kan inngå «avtale med sluttbruker om utbetaling av avbruddskostnader for avbrudd», jf. første ledd første punktum. Dette innebærer at nettselskapet ved avbrudd betaler «sluttbrukeren et beløp som tilsvarer den avtalte sats multiplisert med beregnet mengde avbrutt effekt eller ikke levert energi», jf. annet ledd. En slik avtale fungerer som et substitutt for KILE-ordningen.³⁰¹ Det er visse vilkår for å inngå en slik avtale, blant annet må sluttbruker ha et «forventet årlig energiuttak større enn 400 000 kWh», jf. første ledd bokstav c. Dette kravet innebærer at det er forholdsvis få sluttbrukere

³⁰¹ Kort fortalt innebærer dette at nettselskapet utbetaler et beløp direkte til sluttbruker, i stedet for at avbruddskostnadene utmålt etter kontrollforskriften § 9-2 trekkes fra nettselskapets tillatte inntekter gjennom KILE-ordningen, se kontrollforskriften §§ 9-2 siste ledd og 7-1 siste punktum.

tilknyttet distribusjonsnett som har en slik avtale. Det er likevel et spørsmål om slike utbetalinger har betydning ved utmåling av prisavslag.

Formålet bak denne ordningen er dels at sluttbruker kompenseres for avbruddet.³⁰² Ordningen minner om en form for normaltapserstatning, ved at utbetalingene er basert på sluttbrukers «forventede kostnader ved ulike avbruddsvarigheter og ulike tidspunkt avbruddet inntreffer», jf. § 9-3 første ledd bokstav b annet punktum. I nettleiekontrakten § 12-6 annet punktum står det at prisavslag «kan komme i tillegg til erstatning». Det kan i utgangspunktet tilsi at det ikke skal ha betydning for prisavslaget.

På den andre siden er det slik at dersom prisavslag og erstatning overlapper hverandre, kan sanksjonene ikke kombineres.³⁰³ Realkreditor skal ikke kompenseres to ganger for et verdiminus eller en tapspost. Disse ordningene overlapper i utgangspunktet ikke. Prisavslaget ved avbrudd skal gjenopprette balansen mellom ytelsene, mens denne ordningen langt på vei stiller sluttbruker som om avbrudd ikke var inntrådt. Men i det ligger det også implisitt at det heller ikke vil være noe verdiminus ved avbruddet å kompensere med prisavslag.

På denne bakgrunn må det være slik at prisavslaget ved avbrudd i utgangspunktet avkortes mot den direkte utbetalingen etter kontrollforskriften § 9-3.

³⁰² NVE Rapport 3/2000 s. 29.

³⁰³ Krüger (1999) s. 425.

5 Erstatning

5.1 Innledning

Avbrudd og spenningsfeil kan føre til store tap hos sluttbruker. Temaet i punkt 5 er på hvilke vilkår sluttbruker får krav på erstatning fra nettselskapet. Det heter i nettleiekontrakten § 12-1 første punktum:

«Nettselskapet er ansvarlig for direkte skade og tap som følge av feil og mangler ved leveransen når skaden eller tapet er voldt ved uakt-somhet fra nettselskapets side.»

Punktumet oppstiller følgende vilkår for å kreve erstatning: Det må være et kontraktsbrudd, jf. «mangler». Det må foreligge et ansvarsgrunnlag, jf. «uakt-somhet». Sluttbruker må ha lidt et økonomisk tap, jf. «direkte skade og tap». Og avslutningsvis må det være en årsakssammenheng mellom kontraktsbruddet og det økonomiske tapet, jf. «som følge av».

Sitatet viser også at nettleiekontrakten opererer med et grunnleggende skille mellom direkte og indirekte tap. Det heter i nettleiekontrakten § 12-2 første ledd:

«Nettselskapet er ikke ansvarlig for indirekte skader og tap som påføres anleggseier eller nettkunde med mindre skaden er forvoldt ved forsett fra nettselskapets side.»

Hovedregelen er altså at nettselskapet ikke svarer for sluttbrukers indirekte tap. Drøftelsen av på hvilke vilkår sluttbruker får krav på erstatning tar utgangspunkt i dette. Jeg har i punkt 2 drøftet når avbruddet eller spenningsfeilen utgjør en mangel. I det følgende drøfter jeg først når det foreligger ansvarsgrunnlag for direkte tap i punkt 5.2. Deretter drøfter jeg hvilke tap sluttbruker får erstattet i punkt 5.3, hvor det sentrale er å trekke grensen mellom direkte og indirekte tap. I punkt 5.4 behandles tilfellene der nettselskapet likevel blir ansvarlig for indirekte tap. Kravet til årsakssammenheng drøftes deretter kort i punkt 5.5, mens jeg i punkt 5.6

tar stilling til hvilken betydning kravet har om at årsakssammenhengen må være adekvat. Til slutt, i punkt 5.7, er spørsmålet hvilken virkning sluttbrukers sikkerhetstiltak har for nettselskapets erstatningsansvar. Jeg avgrenser mot personskader, siden det faller utenfor nettleiekontrakten, jf. § 12-10.

5.2 Ansvarsgrunnlaget for direkte tap

5.2.1 Innledning

Uttrykket «leveransen» i nettleiekontrakten § 12-1 første punktum viser at punktet regulerer nettselskapets ansvar for direkte tap ved avbrudd og spenningsfeil. Bestemmelsens annet punktum regulerer tap som følge av andre mangler og faller utenfor avhandlingen. I det følgende drøfter jeg først i punkt 5.2.2 aktsomhetsnormen, og deretter hvem av partene som har bevisbyrden i punkt 5.2.3. Til slutt vurderer jeg hvem nettselskapet identifiseres med i punkt 5.2.4.

5.2.2 Aktsomhetsnormen

Mangel kan inntre uavhengig av om nettselskapet har vært uaktsom, og er derfor ikke ensbetydende med ansvarsgrunnlag. Avbruddet eller spenningsfeilen må skyldes «uaktsomhet», for at nettselskapet skal være ansvarlig for direkte tap, jf. nettleiekontrakten § 12-1. Her vil jeg utdype den aktsomhetsnormen nettselskapet er underlagt, og hvordan den kan fastlegges.

Nettselskapet har utvist «uaktsomhet» dersom det kan bebreides for mangelen. Hvis nettselskapet kunne og burde handlet annerledes, kan det bebreides.³⁰⁴ Som regel har nettselskapet hatt et handlingsalternativ som ville forhindre mangelen. Det kunne altså ofte handlet annerledes. Hvis ikke, kan det heller ikke bebreides. Det sentrale spørsmålet er derfor om nettselskapet i de situasjonene også burde handlet annerledes.

³⁰⁴ Hov/Høgberg (2017) s. 251.

For å kunne ta stilling til det, må man ha noe å vurdere adferden opp imot. Det er i utgangspunktet kontrakten som «bestemmer partenes handleplikter i forhold til hverandre». ³⁰⁵ Nettleiekontrakten inneholder ingen eksplisitt angivelse av hvordan, eller med hvilken aktsomhet, nettselskapet skal oppfylle sine forpliktelser. Men nettselskapet driver næringsvirksomhet. Det har påtatt seg å stille overføringskapasitet tilgjengelig og sørge for at elektrisiteten som overføres har riktig kvalitet, og det mottar betaling for dette. Nettselskapet må derfor underlegges en profesjonell vurdering. ³⁰⁶ Det innebærer at det er «fagets eller bransjens standard [som] er retningsgivende» for vurderingen av om det kan klandres. ³⁰⁷ Det kan komme til uttrykk i lovgivning og standarder. ³⁰⁸

Nettselskapet driver en teknisk virksomhet, og feil kan ha store konsekvenser både for liv og materielle verdier. Derfor er det flere forskrifter og bransjenormer som stiller krav til hvordan nettselskapet skal utøve sin virksomhet. Disse reglene og retningslinjene vil i utgangspunktet gi uttrykk for hva som er forsvarlig nettdrift, og vil derfor være relevante ved vurderingen av om nettselskapet burde handlet annerledes. Forskriftenes relevans kan også forankres i henvisningen til «lover og forskrifter som måtte ha betydning for forholdet mellom nettselskapet og nettkunden» etter nettleiekontrakten § 4-1.

Ett eksempel er forskrift om elektriske forsyningsanlegg, jf. forskriften §§ 1-2 første ledd og 1-3. Formålet med forskriften er at «[e]lektriske anlegg skal prosjekteres, utføres, driftes og vedlikeholdes slik at de sikkert ivaretar den funksjon de er tiltenkt uten å fremby fare for liv, helse og materielle verdier», jf. § 1-1.

Forskriften nøyer seg med å stille funksjonskrav til nettselskapets infrastruktur og virksomhet. For eksempel heter det at «[a]nlegg og

³⁰⁵ Hagstrøm (2011) s. 468.

³⁰⁶ Hagstrøm (2011) s. 474.

³⁰⁷ Hagstrøm (2011) s. 474.

³⁰⁸ Se Hagstrøm/Stenvik (2015) s. 75–89 om når skrevne handlenormer har betydning for aktsomhetsvurderingen i deliktserstatningsretten. Flere av de der nevnte momenter må nok også ha betydning for erstatning i kontrakt, herunder blant annet at det må foreligge årsakssammenheng mellom overtredelse av norm og tap, samt at formålet med normen må være å avverge en slik hendelse som er inntrådt.

utstyr skal være robust og egnet for alle påregnelige påkjenninger. Anlegg skal være fagmessig utført», jf. § 2-1 annet ledd. Et annet eksempel er at «[l]uftledningsanlegg skal ha tilstrekkelig avstand til omgivelsene for å unngå fare for allmennheten og for materielle verdier», jf. § 7-4 første ledd.

Forskriftens krav er skjønsmessige, men bidrar til å spisse aktsomhetsvurderingen opp mot bestemte målsetninger eller funksjoner. DSB har utgitt en veiledning, hvor det forklarer hva det mener skal til for å oppfylle forskriftens krav.³⁰⁹ Det fremgår for eksempel der hva DSB mener skal til for å oppfylle § 7-4 i forskriften ved å angi hva det mener er «[m]insteavstander for lavspenningsluftlinjer».³¹⁰

Veilederen bygger på, og viser også til, ulike bransjenormer. Det fremgår for eksempel av kommentaren til forskriften § 2-1 at «[f]orskriften, veiledning og normer viser samlet det sikkerhetsnivået som skal legges til grunn». I vedlegg til forskriften er det vist til forskjellige normer og publikasjoner.

I alminnelighet har forvaltningens veiledninger liten rettskildemessig vekt. Nettselskapet har imidlertid etter nettleiekontrakten, som næringsdrivende, påtatt seg en kontraktsforpliktelse. Da må det også ha påtatt seg å utføre den fagmessig. Og siden veilederen gir uttrykk for hva som er fagmessig utførelse, må den og lignende normer ha betydning for om nettselskapet har opptrådt aktsomt. Dersom nettselskapet ikke har fulgt veilederens krav, og det har ført til avbrudd eller spenningsfeil, trekker det klart i retning av at nettselskapet burde handlet annerledes, og at det derfor kan bebreides.³¹¹

³⁰⁹ DSB (2006).

³¹⁰ DSB (2006), se «Tabell 7.1 Minsteavstanden for lavspenningsluftlinjer i meter».

³¹¹ Se også forskrift om sikkerhet ved arbeid i og drift av elektriske anlegg (FOR-2006-04-28-458), som blant annet har til formål i ivareta «sikkerheten ved ... drift av elektriske anlegg ... for å unngå skade på liv, helse og materielle verdier», jf. § 1. Også denne forskriften presiseres og utfylles med veiledninger og normer, jf. forordet til veiledningen inntatt i forskriften, hvor direktoratet skriver at «DSB anser at den til enhver tid gjeldende versjon av norsk elektroteknisk norm NEK EN 50110-1 oppfylder sikkerhetskravene i denne forskriften». Et annet eksempel er forskrift om elektroforetak og kvalifikasjonskrav for arbeid knyttet til elektriske anlegg og elektrisk utstyr (FOR-2013-06-19-739), f.eks. §§ 5–9, som blant annet stiller krav til personer som skal jobbe med elektriske anlegg.

Elklagenemndas praksis viser at både nettselskapene og nemnda selv henviser til krav som fremgår av forskrifter³¹² og «bransjens standard»³¹³ ved avgjørelsen av om det foreligger ansvarsgrunnlag i forbrukerforhold. Selv om ansvarsgrunnlaget der er kontrollansvaret, kan det tas til inntekt for at bransjen anser dette som et uttrykk for god fagskikk.

Hvis nettselskapet ikke kan klandres for et avbrudd, kan det likevel noen ganger bebreides for ikke å ha gjenopprettet overføringen tilstrekkelig hurtig. Beredskapsforskriften, som nettselskapet er omfattet av, kan ha betydning for hva som kan kreves i slike tilfeller.³¹⁴

Forskriften stiller i kapittel 4 krav til nettselskapets reparasjonsberedskap. Etter § 4-2 annet ledd skal for eksempel nettselskapet ha «tilgang på personell for å forsterke kapasiteten og holde driften gående i ekstraordinære situasjoner». Videre skal nettselskapet ha «rask og sikker tilgang til reservemateriell og utstyr som trengs for å opprettholde energiforsyningen i ekstraordinære situasjoner, og for å gjenopprette funksjon», jf. § 4-4 første ledd.³¹⁵

Hvis nettselskapet ikke har oppfylt disse kravene, er det et tungtveiende argument for at det kan klandres. I så fall kan det foreligge ansvarsgrunnlag for det tapet som burde vært unngått.

Dersom det ikke foreligger forskrifter, standarder eller lignende å vurdere nettselskapets handlinger opp mot, kan det være relevant å sammenligne nettselskapets handlinger, rutiner og organisering med hvordan andre nettselskap opptrer.³¹⁶ Men det må ved en slik vurdering tas hensyn til at ulike nettselskap opererer under forskjellige faktiske forhold med ulike utfordringer. Det kan for eksempel være at et nettselskap med nett som er særlig utsatt for sterk vind, må ta forholdsregler mot dette utover hva andre nettselskap må.

³¹² F.eks. ELKN-2008-12, ELKN-2012-220, ELKN-2016-72, ELKN-2016-124 og ELKN-2016-223.

³¹³ Og lignende. Se f.eks. ELKN-2015-253, ELKN-2016-145 og ELKN-2016-223.

³¹⁴ Jf. beredskapsforskriften §§ 1-3 og 3-3 første ledd jf. energiloven § 3-1 og 3-2.

³¹⁵ Se nærmere NVE Veileder 1/2013, særlig s. 37–56.

³¹⁶ Hagstrøm (2015) s. 169 skriver at «[r]elevante sammenligningsgrunnlag er i første rekke skikk og bruk i kommersielt likeartede kontraktsforhold» ved spørsmålet om selger kan klandres, med henvisning til Rt. 1961 s. 965.

Nettselskapet har adgang til å koble ut eller begrense sluttbrukers overføringskapasitet etter blant annet nettleiekontrakten § 4-3. Som påpekt i punkt 2.5.2, er varslingsplikten sentral. Siden sluttbruker ofte kan minske konsekvensene av avbruddet om han blir varslet, kan nettselskapet fort bli å klandre hvis det ikke har varslet.

5.2.3 Bevisbyrde

Hvem av partene har bevisbyrden for at nettselskapet har handlet uaktsomt? Med bevisbyrde mener jeg hvem av partene som må oppfylle beviskravet, og hvem det går utover om det er tvil om beviskravet er oppfylt.³¹⁷ Beviskravet må, i mangel av holdepunkter for noe annet, være basert på «overvektsprinsippet» i tråd med hovedregelen i sivile saker.³¹⁸ Det innebærer at retten skal dømme utfra det den finner mest sannsynlig.³¹⁹

Spørsmålet er således om det i utgangspunktet er sluttbruker som må bevise at nettselskapet har handlet uaktsomt, eller om nettselskapet må bevise at det *ikke* har handlet uaktsomt. Spørsmålet er begrenset til hvem som har bevisbyrden for om nettselskapet kan bebreides. Sluttbruker har uansett bevisbyrden for kravet til årsakssammenheng og det økonomiske tapet.³²⁰

Etter hovedregelen er det den som «hevder at det er inntrådt en rettsstiftende eller rettsendrende omstendighet som har *bevisbyrden*» for det.³²¹ Krever sluttbruker erstatning, har han altså i utgangspunktet bevisbyrden. Et uaktsomhetsansvar med omvendt bevisbyrde, er likevel ikke ukjent i kontraktslovgivningen.³²² Det kan «oppstilles også utenfor lovregulerte tilfelle».³²³ Spørsmålet er om det skal legges til grunn her.

³¹⁷ Jerkø (2017) s. 101.

³¹⁸ Skoghøy (2017) s. 914–915.

³¹⁹ Skoghøy (2017) s. 914.

³²⁰ Hagstrøm (2011) s. 477.

³²¹ Skoghøy (2017) s. 916.

³²² F.eks. sjøloven § 275 første ledd og luftfartsloven § 10-22 første ledd annet punktum.

³²³ Hagstrøm (2011) s. 477.

Begrunnelsen for at bevisbyrden som hovedregel ligger hos den som hevder det rettsstiftende forhold, er stabilitetshensyn.³²⁴ Dette tilsier i alminnelighet at det skal noe til for å fravike utgangspunktet.

Nett drift er en teknisk virksomhet. Det er vanskelig for sluttbruker å sette seg inn i hvordan driften er bygd opp og fungerer, og ikke minst hva som kan være årsak til en mangel. Nettselskapet er betydelig nærmere til å få klarhet i årsaksforholdene enn sluttbruker. Det kan tilsi at nettselskapet bør ha bevisbyrden.³²⁵ I tillegg kommer at nettselskapet uansett skal rapportere til NVE årsakene til avbrudd etter leveringskvalitetsforskriften § 2A-6 bokstav r. Plikten gjelder riktignok ikke der årsaken ligger i lavspenningsdistribusjonsnettet.³²⁶ Men det viser likevel at nettselskapet har gode forutsetninger for å avklare årsaksforhold.

Statistikken i punkt 2.8 viser at det er mange uavklarte årsaker til avbrudd. Det er et argument mot å snu bevisbyrden. For dersom årsaken er uavklart, er det nærliggende å anta at nettselskapet ikke kan bebreides for den. Da bør nettselskapet kanskje heller ikke bære risikoen for at det ikke klarer å bevise at det.

Dette er likevel ikke et tungtveiende argument. Sluttbruker vil ikke ha noen bedre forutsetninger enn nettselskapet til å finne årsaken. I tillegg innebærer ikke omvendt bevisbyrde at nettselskapet må bevise årsaken. Det er tilstrekkelig at nettselskapet sannsynliggjør at det ikke kan bebreides. For det andre har nettselskapet bevisbyrden i nettleieavtaler med forbrukere. Praksis fra Elklogenemnda viser at dette er en bevisbyrde nettselskapet ofte klarer å oppfylle.³²⁷ Det er også vanskeligere å «godtgjør[e]» at vilkårene i kontrollansvaret er oppfylt, enn at man ikke kan bebreides.³²⁸

³²⁴ Skoghøy (2017) s. 916.

³²⁵ Jf. Rt. 1964 s. 132, som gjaldt et krav om erstatning. Høyesterett uttalte at på s. 133 at realdebitor måtte «gi alle opplysninger som er nødvendige for å vise at det ikke foreligger feil fra dens side som har forårsaket skaden», da skaden var «oppstått på fabrikkens område og mens de skadede ting var i fabrikkens varetekt». Se også Hagstrøm (2011) s. 478 og Skoghøy (2017) s. 917.

³²⁶ Legaldefinert i leveringskvalitetsforskriften § 1-4 nr. 11 som anlegg med «høyeste nominell spenning til og med 1 000 V vekselspenning eller 1 500 V likespenning».

³²⁷ F.eks. ELKN-2014-53, ELKN-2016-72 og ELKN-2016-124.

³²⁸ Forbrukerkontrakten § 13-1 første ledd.

Konklusjonen må være at nettselskapet har bevisbyrden for at det ikke kan klandres. Men siden bevisskravet som nevnt må være sannsynlighetsovervekt, er dette ingen stor byrde. Det vil først og fremst ha den konsekvens at nettselskapet ikke kan forholde seg passiv til sluttbrukers krav om erstatning.

5.2.4 Hvem nettselskapet identifiseres med

Nettselskapet svarer for uaktsomhet fra «nettselskapets side», jf. nettleiekontrakten § 12-1 første punktum. Uttrykket viser at nettselskapet svarer for de som bidrar til å oppfylle dets kontraktsrettslige forpliktelser. Det omfatter i alle fall samtlige egne ansatte.

I kontraktslovgivningen er ellers formuleringer som knytter ansvaret til debitors side velkjent.³²⁹ Der forstås det som en henvisning til kontraktsmedhjelperansvaret.³³⁰ Formuleringen «nettselskapets side» må leses på samme måte etter nettleiekontrakten § 12-1.

Kontraktsmedhjelperansvaret innebærer at debitor hefter for feil og kontraktsbrudd «som følge av medhjelperens handlinger på samme måte som om disse var foretatt av ham selv».³³¹ Begrunnelsen er at kreditor ikke skal stilles dårligere fordi debitor benytter seg av kontraktsmedhjelpere.³³² Selvstendige oppdragstakere er blant de medhjelpere debitor identifiseres med.³³³

For at nettselskapet skal hefte, må kontraktsmedhjelperens adferd knytte seg til oppfyllelse av dets forpliktelser.³³⁴ Nettselskap setter ofte bort bygging, vedlikehold og oppgradering av nettet til frittstående entreprenører,³³⁵ og identifiseres derfor med eventuelle feil entreprenørene begår i den sammenheng.³³⁶

³²⁹ F.eks. kjøpsloven §§ 27 femte ledd og 40 tredje ledd bokstav a.

³³⁰ Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 75 og s. 93 samt Askeland (2002) note 358 på s. 178.

³³¹ Jf. Rt. 1986 s. 1386 på s. 1393.

³³² Lilleholt (2017) s. 343.

³³³ Jf. Rt. 1986 s. 1386 på s. 1393.

³³⁴ Lilleholt (2017) s. 344.

³³⁵ Basert på samtaler med ansatte i nettselskaper.

³³⁶ Slik også Hammer (2002) s. 376.

Hvis sideordnet eller overordnet nettselskap begår feil, kan det også føre til avbrudd og spenningsfeil for nettselskapets kunder. Da er det ikke grunnlag for identifikasjon.³³⁷ Det skyldes at nettselskapet verken kan velge *hvem* som skal drifte andre nett, *hvordan* det skal driftes eller *om* eget nett skal være fysisk tilknyttet andre nett. Nettselskapet har i de tilfellene ingen «valgfrihet eller kontrollmulighet med oppfylleleshjelpere».³³⁸ Av samme grunn kan nettselskapet heller ikke identifiseres med feil begått av systemansvarlig.³³⁹

Dersom kraftprodusentene mater elektrisitet med gale egenskaper inn på nettet, kan det føre til mangler.³⁴⁰ Men siden de har rett til å knytte seg til nettet, kan nettselskapet heller ikke identifiseres med dem.³⁴¹

5.3 Hvilket tap sluttbruker får erstattet – grensen mellom direkte og indirekte tap

5.3.1 Innledning

Hittil har jeg drøftet når nettselskapet i utgangspunktet er ansvarlig for sluttbrukers direkte tap. Spørsmålet blir deretter *hva* nettselskapet i så fall er ansvarlig for. Det avhenger av hva som er direkte tap i nettleiekontraktens forstand.

Nettleiekontrakten definerer ikke hva som er direkte tap. Men kulepunktene i § 12-2 annet ledd angir hva som er indirekte tap. Kulepunktene trekker grensen mellom direkte og indirekte tap, innenfor de tapskategoriene de regulerer. For eksempel angir fjerde kulepunkt hvilke tingskader som er indirekte tap. Tingskader som *ikke* er indirekte tap, må da i utgangspunktet være direkte tap. Kulepunktene må altså tolkes antitetisk innenfor de kategoriene de regulerer. Ellers gir oppregningen av hva som er indirekte tap, ingen mening.

³³⁷ Slik også Braadland (2004) s. 94.

³³⁸ Hagstrøm (2011) s. 488. Det er annerledes i forbrukerkontrakten. Der hefter nettselskapet for «overliggende nett», jf. forbrukerkontrakten § 13-1 annet ledd annet punktum.

³³⁹ Om systemansvarlig, se punkt 2.6.1 og Naas-Bibow/Martinsen (2011) s. 216–227.

³⁴⁰ Basert på samtaler med ansatte i NVE er dette upraktisk.

³⁴¹ Jf. energiloven § 3-4 første ledd.

I punkt 5.3.3 til punkt 5.3.7 vil jeg drøfte kulepunktene og med det ta stilling til hva som er, og ikke er, indirekte tap etter dem. Et annet spørsmål er om kulepunktene uttømmende angir hva som er indirekte tap. Det er spørsmålet i punkt 5.3.8. Deretter oppsummerer jeg kort i punkt 5.3.9 hva nettselskapet i utgangspunktet er og ikke er ansvarlig for.

Først vil jeg imidlertid i neste punkt kort drøfte hvorvidt det skal gjøres fradrag i erstatningsutbetalingen for de økonomiske konsekvensene de ulike ordningene jeg drøftet i punkt 4.5 har for sluttbruker.

5.3.2 Betydningen av insentiv- og kompensasjonsordninger

Spørsmålet her er om eventuelle fordeler sluttbruker har av de tre ordningene – KILE-ordningen, direkte utbetalinger ved svært langvarige avbrudd og individuelle avtaler om direkte utbetaling, skal gå til fradrag i erstatningskravet. Ordningene er presentert kort i punkt 4.5.

Spørsmålet om fordeler kreditor har hatt av et kontraktsbrudd skal gå til fradrag i erstatningen, er et vanskelig spørsmål. Enkelte fordeler trekkes fra etter utmålingsreglene, andre behandles etter læren om *compensatio lucri cum damno*.³⁴² Hvilke fradrag som skal trekkes fra etter utmålingsreglene, må avgjøres «post for post».³⁴³ Dette forutsetter at man først definerer hvilket tap sluttbruker krever erstattet, før man kan ta stilling til om fordelene skal trekkes fra. Resultatet vil derfor avhenge av hva slags tap sluttbruker har lidt. Av den grunn går jeg ikke nærmere inn på utmålingsreglene.

Det er lagt til grunn i teorien at om en fordel skal gå til fradrag etter læren om *compensatio lucri cum damno* beror på tre kriterier. Disse kan formuleres slik:

«Kravet til tilstrekkelig årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og fordelene (adekvans), kravet til sammenheng mellom fordel og ulempe (kompensasjonsrelevans), og det underliggende kravet om at et fradrag ikke skal skje uten at det er rimelig.»³⁴⁴

³⁴² Skjefstad (2016) s. 104.

³⁴³ Skjefstad (2016) s. 104.

³⁴⁴ Skjefstad (2016) s. 367.

I tillegg er det hevdet at bare «åpenbare fordeler» bør kunne trekkes fra etter denne læren.³⁴⁵ Som vist i punkt 4.5.2 er det usikkert om, og i så fall hvilke fordeler, sluttbruker har av KILE-ordningen. Dette tilsier at man ser bort fra KILE-ordningens økonomiske konsekvenser for sluttbruker ved erstatningsutmålingen.

Når det gjelder direkte utbetalinger ved svært langvarige avbrudd og individuelle avtaler om direkte utbetaling, er det årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og fordelene. Det er nemlig det ansvarsbetingende avbruddet som gir krav på utbetaling etter både kontrollforskriften §§ 9-3 og 9A-2.

Det andre kriteriet, at det må være sammenheng mellom fordel og ulempe, innebærer også at spørsmålet om fradrag etter denne læren, beror på en konkret vurdering av fordelene sett opp mot den enkelte tapsposten.³⁴⁶ Derfor er det her, på generelt grunnlag, vanskelig å ta stilling til om sluttbrukers fordel av ordningene skal gå til fradrag eller ikke. Det kan for eksempel stille seg ulikt for tingskader og formuestap.

Jeg nøyer meg derfor med å påpeke at begge ordningene, som nevnt, er ment å være en kompensasjon for avbruddet. I tillegg bærer individuelle avtaler om direkte utbetaling etter kontrollforskriften § 9-3 preg av å være en form for normaltapserstatning. I den grad det er sammenheng mellom fordelene og tapet, tilsier dette at det er rimelig å gjøre fradrag.

5.3.3 Driftsavbrudd

Etter nettleiekontrakten § 12-2 annet ledd første kulepunkt er «tap som følge av minsket eller bortfalt produksjon eller omsetning (driftsavbrudd)» indirekte tap.

«[P]roduksjon» sikter til sluttbrukers mulighet til å frembringe produkter, tjenester o.l. Uttrykket «omsetning» omfatter ikke bare sluttbrukers mulighet til å inngå nye kontrakter, men også på hvilke vilkår slike kontrakter inngås. Ethvert verdiminus som oppstår på grunn av

³⁴⁵ Skjefstad (2016) s. 386–387.

³⁴⁶ Hagstrøm (2011) s. 573.

dette, er indirekte tap. Dette kan ved «minsket eller bortfalt produksjon» også være kostnader som påløper for å ta igjen redusert produksjon.

Formuleringen «minsket eller bortfalt» indikerer at kun kvantitativ svekkelse av produksjonen er indirekte tap. Hvis en bedrift produserer like mange fyrstikker som tidligere, men av dårligere kvalitet, er ikke produksjonen «minsket». Men får bedriften ved salg en lavere pris for fyrstikkene, minsker «omsetningen». Tapet vil derfor likevel være indirekte.³⁴⁷

Siden sluttbruker nesten alltid er avhengig av kontinuerlig tilgang til elektrisitet, vil avbrudd fort føre til driftsavbrudd. Sluttbruker kan imidlertid tidvis unngå tapene ved å iverksette spesielle tiltak, som for eksempel ved å leie nødstrømsaggregat. Dette er omkostninger han pådrar seg for å unngå tap som er indirekte tap etter første kulepunkt. Siden nettleiekontrakten ikke har noen konverteringsregel som kjøpsloven § 67 tredje ledd, blir også slike utgifter indirekte tap etter nettleiekontrakten.

5.3.4 Irregulær avvikling av allerede inngåtte kontrakter

Etter annet kulepunkt er «tapt fortjeneste som følge av at en kontrakt med tredjemann faller bort eller ikke blir riktig oppfylt» indirekte tap.

Dette sikter til tap oppstått som følge av irregulær avvikling av sluttbrukers kontrakter. Grensedragningen mellom første og annet kulepunkt må derfor være slik at annet kulepunkt regulerer tap som oppstår i *allerede* inngåtte kontrakter, mens første ledd omhandler blant annet tap i *ikke* inngåtte kontrakter.

All tapt fortjeneste som følge av at en kontrakt med tredjemann faller bort eller ikke blir riktig oppfylt, er indirekte tap. Det er derfor langt mer som er indirekte tap etter denne bestemmelsen, enn etter parallellbestemmelsen i kjøpsloven § 67 annet ledd bokstav c.

At en kontrakt «faller bort», må referere til heving eller avbestilling. Det andre alternativet, «ikke blir riktig oppfylt», omfatter enhver annen irregulær oppfyllelse av kontrakten, som påvirker sluttbrukers avkastning, for eksempel prisavslag, erstatning og avhjelp.

³⁴⁷ Slik og Bergem m.fl. (2008) s. 338 om kjøpsloven § 67 annet ledd bokstav a.

Det er gevinsten ved avtalen, altså differansen mellom kostnader og inntekter, som er indirekte tap, jf. «fortjeneste». Sluttbrukers udekede kostnader som følge av at kontrakten ikke blir riktig oppfylt, er i utgangspunktet direkte tap.³⁴⁸ Hvor stor fortjenesten, og derved det indirekte tapet blir, avhenger av hvilke kostnader det kan tas hensyn til. Det kan skilles mellom variable og faste kostnader.³⁴⁹

De variable kostnadene er utgifter som direkte er gått med til frembringelsen av sluttbrukers ytelse, mens faste kostnader er utgifter som påløper uansett, for eksempel lønn og husleie. Også en forholdsmessig andel av de faste kostnadene må være direkte tap. Ingen bedrift vil ha noen fortjeneste hvis ikke slike kostnader dekkes.

Dersom sluttbrukers kostnader øker på grunn av mangelen, blir fortjenesten mindre, og dermed vil en slik kostnadsøkning være indirekte tap. Hvis kostnadene øker så mye at hele fortjenesten blir borte, går det derimot over til å bli direkte tap. Et eksempel på en slik kostnadsøkning kan være at en spenningsfeil fører til en mangel på sluttbrukers ytelse, som sluttbrukers kunde krever kompensert.

Resultatet blir et annet om sluttbruker *før* leveringstidspunktet oppdager og retter feilen nettselskapets kontraktsbrudd har ført til. Sluttbrukers kontrakt med sin kunde blir da *riktig oppfylt*, og man er utenfor annet kulepunkt. De ekstra kostnadene som er påløpt for å rette ytelsen, er heller ikke indirekte tap etter første kulepunkt, siden en kvalitativ nedsettelse av produksjonen faller utenfor kulepunktet. Av den grunn er det direkte tap. Dette skillet fremstår som litt vilkårlig, siden det avhenger av om sluttbruker retter før eller etter oppfyllelsestidspunktet. Ordlyden er imidlertid klar og må være avgjørende.

5.3.5 Tap hos sluttbrukers kunder

«[T]ap som nettkundens kunder har lidt» er indirekte tap etter tredje kulepunkt. Slike tap er i utgangspunktet nettselskapet uvedkommende;

³⁴⁸ Her kan imidlertid sluttbrukers tapsbegrensningsplikt etter nettleiekontrakten § 12-8 komme inn.

³⁴⁹ Iversen (2000) s. 601–604.

sluttbrukers kunder står ikke i et kontraktsforhold til nettselskapet. Men sluttbruker kan ha betalt erstatning til sin kunde fordi et avbrudd gjorde at sluttbruker misligholdt kontrakten. Sluttbruker vil i et slikt tilfelle ønske å plassere tapet hos nettselskapet. Er dette indirekte tap etter tredje kulepunkt?

Hvis sluttbruker har betalt erstatning til kunden, er ikke tapet lenger «nettkundens», men blitt sluttbrukers tap. Det kan tilsi at det ikke faller inn under tredje kulepunkt. Samtidig oppstod tapet altså først hos kunden, slik at ordlyden kan tas til inntekt for begge løsninger.

Det avgjørende må være at kulepunktet bare får betydning hvis det er tilstrekkelig at tapet *oppstod* på kundens hånd. Så lenge tapet oppstod hos sluttbrukers kunde, er det derfor indirekte tap etter tredje kulepunkt.

5.3.6 Tingskader

5.3.6.1 Innledning

Etter fjerde kulepunkt er «tap som følge av skade på annet enn nettkundens anlegg, apparater eller annet enn gjenstander som har nær og direkte sammenheng med anlegget eller apparatenes forutsatte bruk» indirekte tap.

Innholdet minner både språklig og i oppbygging om kjøpsloven § 67 annet ledd bokstav d. Det sentrale i begge bestemmelsene er formuleringen «annet enn».³⁵⁰ Etter en antitetisk tolkning er tap som følge av skade på sluttbrukers «anlegg, apparater» og «gjenstander som har nær og direkte sammenheng med anlegget eller apparatenes forutsatte bruk» direkte tap. Tap som følge av skade på «annet enn» slike ting, er indirekte tap.

I uttrykket «skade» ligger det en forutsetning om at objektet må ha fått en fysisk defekt, som må være noenlunde varig. Tingskader kan oppstå både ved avbrudd og spenningsfeil. At et elektrisk apparat bare stopper ved avbrudd på grunn av manglende elektrisitet, er imidlertid ingen skade.

³⁵⁰ Krüger (1999) s. 512.

5.3.6.2 Hvilke tingskader som er direkte eller indirekte tap

Uttrykket «anlegg» sikter til sluttbrukers eget elektriske anlegg, altså det som er på hans side av tilknytningspunktet, som ledninger, stikkontakter og sikringsskap. Uttrykket «apparater» omfatter enhver gjenstand som bruker elektrisitet. Tap som følge av skade på dette, er etter en antitetisk slutning direkte tap.

Det som har en «nær og direkte sammenheng med anlegget», vil fortrinnsvis være elektriske apparater, siden de blir koblet på anlegget. Dette er imidlertid uansett direkte tap, siden skader på «apparater» er nevnt uttrykkelig. Det er vanskelig å se hva som ellers har en «nær og direkte sammenheng» med det elektriske anlegget. Riktignok kan skillet mellom det som er en *del* av anlegget, og det som har en «nær og direkte sammenheng» med det, være uklar. Men siden det uansett er direkte tap, er det unødvendig å trekke opp grensen.

Spørsmålet blir så hva som ligger i «nær og direkte sammenheng ... med apparatenes forutsatte bruk».

Vilkåret «nær og direkte sammenheng» stiller krav om en viss forbindelse. Også kjøpsloven § 67 annet ledd bokstav d inneholder formuleringen «nær og direkte sammenheng med ... forutsatte bruk». Rettskilder tilknyttet kjøpslovens bestemmelse, må derfor være relevante her.

Det er vanskelig å gi noen presis angivelse av hvor grensen går for hva som har en «nær og direkte sammenheng med ... apparatenes forutsatte bruk», siden ordlyden er vag og skjønnsmessig. Det finnes dessuten et utall forskjellige elektriske apparater, som igjen har enda flere gjenstander som de står i en «nær og direkte sammenheng» med. Derfor gir jeg kun anvisning på et vurderingstema. Det sentrale spørsmålet er hvordan ordlydens krav om forbindelse må forstås. Uttrykkene «nær» og «direkte» krever at forbindelsen må være sterk og nokså umiddelbar. I formuleringen «forutsatte bruk» ligger det en form for sensur. Det er ikke tilstrekkelig at apparatet og gjenstanden rent faktisk har en sterk forbindelse. Gjenstanden må også være ment til slik bruk.

Det er ellers lagt til grunn at skadede gjenstander som ikke står i en «klar funksjonell sammenheng» med salgstingen, fort vil være indirekte

tap etter kjøpsloven § 67 annet ledd bokstav d.³⁵¹ Dette viser også at den skadede gjenstanden må ha en tilhørighet til det elektriske apparatet.

I kjøpsloven § 67 annet ledd bokstav d er det som har en «nær og direkte sammenheng» med «salgstingen», direkte tap. Det som tilsvarer «salgstingen» i nettleiekontrakten, er overføringskapasitet og riktig spenningskvalitet. Men nærhetsvurderingen er ikke knyttet opp mot det. I stedet er vurderingen knyttet opp mot forholdet mellom ethvert apparat som bruker elektrisitet, og det som har en «nær og direkte sammenheng» med apparatet.

Klær som blir ødelagt av vaskemaskinen, er for eksempel direkte tap etter kjøpsloven § 67 annet ledd bokstav d.³⁵² Fører en spenningsfeil til at vaskemaskinen ødelegger klærne, er dette også direkte tap etter nettleiekontrakten.³⁵³ Det samme er også ødelagte frysevarer som følge av at fryseren stopper ved avbrudd, siden frysevarer har en «nær og direkte sammenheng» med fryserens «forutsatte bruk».³⁵⁴

Forbindelsen mellom apparatet og den skadede gjenstanden kan bero på flere forhold. For det første kan den fysiske nærheten ha betydning, altså hvor lang avstanden var mellom den ødelagte gjenstanden og apparatet. Men også årsaksrekken kan ha betydning, altså om gjenstanden med nødvendighet vil bli skadet av nettselskapets kontraktsbrudd, eller om det vil være en mer tilfeldig følge. Siden ordlyden er skjønnsmessig, må momentene kunne ses i sammenheng.

Dersom sluttbruker har mulighet til å unngå tingskader, for eksempel ved å leie et nødstrømsaggregat, kan han etter tapsbegrensningsplikten i nettleiekontrakten § 12-8 være forpliktet til det. Selv om nettleiekontrakten ikke har noen konverteringsregel som kjøpsloven § 67 tredje ledd, og selv om det i så fall ikke vil oppstå noen fysisk skade, må en slik utgift være direkte tap etter fjerde kulepunkt. Hvis sluttbruker ikke hadde sikret seg på denne måten, ville det inntrådt skader som hadde

³⁵¹ Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 124–125.

³⁵² Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 124.

³⁵³ Slik og Braadland (2004) s. 81.

³⁵⁴ Annerledes Hagstrøm (2011) s. 667.

vært direkte tap. Løsningen kan da ikke bli annerledes ved at sluttbruker ivaretar tapsbegrensningsplikten.

5.3.6.3 Skade på «annet enn»

Tap som følge av skade på «annet enn» det som er nevnt i fjerde kulepunkt, og som er drøftet over, er i utgangspunktet indirekte tap. I kjøpslovens forarbeider heter det at skader som ikke er direkte tap etter kjøpsloven § 67 annet ledd bokstav d, «i første rekke [må] reguleres av de alminnelige regler om produktansvar ... Området for andre ledd bokstav (d) blir derfor forholdsvis snevert».³⁵⁵ Etter kjøpsloven kan derfor de tingskader som *ikke* er direkte tap, som regel ikke kreves dekket etter kjøpsloven.³⁵⁶ Ansvar må i stedet vurderes etter produktansvarsloven eller deliktserstatningsretten.³⁵⁷

Slik kan det ikke være etter nettleiekontrakten. Etter nettleiekontrakten må alle tingskader som følge av avbrudd og spenningsfeil på «annet enn» det som er nevnt i fjerde kulepunkt, være regulert av nettleiekontrakten og dermed være indirekte tap. Ellers blir ansvarsbegrensningen undergravd. «Yttergrensen» for hvilke tingskader sluttbruker kan kreve erstattet vil da følge av adekvansbegrensningen.³⁵⁸

5.3.7 Brannskader

«[T]ap som følge av brannskader på bygninger mv.» er indirekte tap etter femte kulepunkt. Forkortelsen «mv.» rett etter «bygninger» viser at brannskader på *annet enn* bygninger også er indirekte tap. Det må imidlertid ha likhetstrekk med bygninger. Ett eksempel kan være tekniske anlegg av en viss størrelse.

Apparater har få likhetstrekk med «bygninger» og faller i utgangspunktet utenfor. Dersom brannen starter i et elektrisk apparat, må tapet av selve apparatet være direkte tap etter en antitetisk tolkning av fjerde

³⁵⁵ Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 125.

³⁵⁶ Se og Hagstrøm (2015) s. 286.

³⁵⁷ Tingskader i næringsforhold faller utenfor produktansvarsloven, jf. § 2-3 første ledd. Se og Hagstrøm/Stenvik (2015) s. 300 og 315.

³⁵⁸ Se punkt 5.6.3.

kulepunkt. Brannen kan imidlertid spre seg, slik at andre elektriske apparater tar fyr. Slike skader vil da være indirekte tap, enten fordi de er en del av bygningen eller fordi de er en «følge av brannskader på bygninger».

Siden «mv.» ikke kommer etter «brannskader», må punktet være saklig avgrenset til det. Feil ved nettselskapets ytelse kan også føre til andre skader, men dette må vurderes etter fjerde kulepunkt.

5.3.8 Om oppregningen av indirekte tap er uttømmende

Som nevnt over, må kulepunktene tolkes antitetisk innenfor de tapskategoriene de regulerer. Spørsmålet her er om innholdet i kulepunktene er en uttømmende regulering av hva som er indirekte tap. I så fall kan det sluttet antitetisk at alle øvrige tap er direkte tap.

Formuleringen «[s]om indirekte skade og tap (følgeskader) regnes:» gir ikke et klart svar på spørsmålet. Indirekte tap er imidlertid karakterisert som «følgeskader». Dette, og uttrykk som konsekvenstap, brukes ofte i kontraktsretten om tap som kan være vanskelige å beregne, er partsvariable og som er en noe fjernere følge av kontraktsbruddet.³⁵⁹ Det peker mot en type tap. En tapskategori som generelt ikke er omfattet av kulepunktene, er avsnvstap. Avsnvstap er definert i kjøpsloven § 67 annet ledd bokstav b som «tap som følge av at tingen ikke kan nyttiggjøres som forutsatt (avsnv)».

Riktignok er avsnvstap ofte indirekte tap etter første kulepunkt, men ikke alltid. Dersom sluttbruker for eksempel på grunn av vedvarende spenningsfeil ikke kan bytte ut dieselmaskiner med allerede innkjøpte elektriske maskiner, omfattes ikke dette avsnvstapet, i form av merutgifter, av kulepunktene i nettleiekontrakten § 12-2 annet ledd.

Avsnvstap er indirekte tap etter kjøpsloven § 67 annet ledd bokstav b.³⁶⁰ I kjøpslovens forarbeider er slike tap karakterisert som «typiske eksempler» på indirekte tap, altså «mer eller mindre fjerntliggende taps-

³⁵⁹ Hagstrøm (2011) s. 563.

³⁶⁰ Slik og avhendingslova § 7-1 annet ledd bokstav b. Annerledes husleieloven § 2-14 annet ledd.

poster som er vanskelig kalkulerbare på forhånd».³⁶¹ Dette, kombinert med at «følgeskader» peker mot en type tap, kan tilsa at definisjonen ikke er uttømmende.

I tillegg kommer at kjøpslovens definisjon av indirekte tap er forutsatt å «kunne tjene som retningslinje for tolkingen av friskrivingsklausuler vedrørende indirekte tap».³⁶² Vekten av dette argumentet er etter min mening likevel begrenset når avsnittet ikke er noen ukjent tapspost, og kontraktskonsipistene har oppregnet indirekte tap i fem vide kulepunkter. Hvis kontraktskonsipistene mente at avsnittet skulle være indirekte tap, hadde de en klar oppfordring til å innta det i et kulepunkt.

Den innledende formuleringen i nettleiekontrakten § 12-2 annet ledd, «[s]om indirekte skade og tap (følgeskader) regnes», gir ut fra ordlyden ikke noe klart svar på om definisjonene er uttømmende. Men formuleringen ligner på andre bestemmelser som definerer indirekte tap i kontraktslovgivningen.³⁶³ Samtlige av disse bestemmelsene regulerer uttømmende hva som er indirekte tap i de ulike lovene.³⁶⁴ Når bestemmelsene er så like, og løsningen i kontraktslovgivningen er enhetlig, er det nærliggende å forstå kontraktens angivelse på samme måte; det vil si som uttømmende.

Dersom angivelsen er uttømmende, kan man legge til grunn at tapsposter som ikke er indirekte tap, er direkte tap. En slik tolkning ivaretar hensynet til forutberegnelighet og kan virke prosessdempende. Dette er i seg selv argumenter for at bestemmelsen bør anses som uttømmende.

Konklusjonen er derfor at definisjonene er uttømmende. Tap som faller utenfor kulepunktene er direkte tap.

³⁶¹ Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 40.

³⁶² Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 40.

³⁶³ Se kjøpsloven § 67 annet ledd første punktum, avhendingslova § 7-1 annet ledd første punktum og husleieloven § 2-14 annet ledd første punktum.

³⁶⁴ Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 123, Ot.prp. nr. 66 (1990–1991) s. 128 og Ot.prp. nr. 82 (1997–1998) s. 164.

5.3.9 Oppsummering

Drøftelsen har vist at formuestap som regel er indirekte tap, og det i større grad enn etter kjøpsloven § 67. En særlig grunn til det er at nettleiekontrakten ikke har noen konverteringsregel slik som kjøpsloven § 67 tredje ledd. Fra utgangspunktet om at nettselskapet ikke er ansvarlig for sluttbrukers formuestap, gjelder det noen unntak som påpekt i punkt 5.3.4. Det som er spesielt, og noe overraskende, er at også avsnstap er direkte tap.

Sett i lys av at formuestap stort sett er indirekte tap, er det påfallende mange tingskader som er direkte tap etter fjerde kulepunkt. En grunn til det kan være at sluttbrukers anlegg og apparater i større grad er forutsatt å tåle avbrudd og spenningsfeil, slik at tingskader ikke så lett oppstår.³⁶⁵ Spørsmålet i det følgende er når nettselskapet likevel blir erstatningsansvarlig for indirekte tap.

5.4 Ansvarsgrunnlaget for indirekte tap

5.4.1 Innledning

Det heter i nettleiekontrakten § 12-2 første ledd:

«Nettselskapet er ikke ansvarlig for indirekte skader og tap som påføres anleggseier eller nettkunde, med mindre skaden er forvoldt ved forsett fra nettselskapets side.»

Leddet inneholder to regler: En hovedregel om at nettselskapet *ikke* kan holdes ansvarlig for sluttbrukers indirekte skader og tap, og et unntak fra dette, hvis «skaden er forvoldt ved forsett». Temaet i det følgende er unntaket; når får sluttbruker likevel dekket sitt indirekte tap som følge av avbrudd eller spenningsfeil?

Det avhenger av om «skaden er forvoldt ved forsett fra nettselskapets side». Denne formuleringen reiser følgende spørsmål: Det første spør-

³⁶⁵ Se punkt 5.7.2.

målet er hvem nettselskapet identifiseres med (punkt 5.4.2). Det andre er hva som ligger i uttrykket «skaden» (punkt 5.4.3). Det tredje er når skaden er «forvoldt ved forsett» (punkt 5.4.4). Og det fjerde er i hvilken grad ansvarsbegrensningen kan opprettholdes (punkt 5.4.5).

Jeg konkluderte i punkt 5.2.3 med at nettselskapet ved direkte tap har bevisbyrden for at det ikke har utvist uaktsomhet. En slik regel er det ikke grunnlag for ved spørsmålet om «skaden er forvoldt ved forsett». Siden nettselskapets eksponering ved indirekte tap er stor, kan en omvendt bevisbyrde her ramme nettselskapet hardt. Det at sluttbruker har bevisbyrden har også støtte i transportlovgivningen, som er relevant siden nettleiekontrakten minner om en transportavtale. Det følger av sjøloven § 283 at ansvaret ikke kan begrenses hvis «det godtgjøres» at den ansvarlige har voldt tapet forsettlig. Det er altså den som krever erstatning, som har bevisbyrden.³⁶⁶ Det samme er løsningen i luftfartsloven § 10-22 femte ledd.

5.4.2 Hvem nettselskapet identifiseres med

Etter nettleiekontrakten § 12-2 første ledd svarer nettselskapet for forsett «fra nettselskapets side». Formuleringen er identisk med § 12-1. Det viser at bestemmelsene må ha samme meningsinnhold. Som fremhevet i punkt 5.2.4, må formuleringen «nettselskapets side» forstås som en henvisning til det ulovfestede kontraktsmedhjelperansvaret.

Det er likevel ingen åpenbar løsning.³⁶⁷ Det kan være vanskelig for nettselskapet å motvirke bevisste, villedte handlinger fra ansatte eller hjelpere. I tillegg kommer at forsettlig skadeforvoldelse kan være ruinerende for nettselskapet. På tross av dette må ordlyden legges til grunn, og formuleringen må forstås på samme måte som etter § 12-1.³⁶⁸

³⁶⁶ Webster (2015).

³⁶⁷ Se til sammenligning sjøloven § 283.

³⁶⁸ Også etter blant annet vegfraktlova § 38 annet ledd, jf. § 6 hefter fraktføreren for både ansatte og kontraktsmedhjelperes forsettlig skadeforvoldelse.

5.4.3 «Skaden»

Det er «skaden» som må være voldt ved forsett for at nettselskapet skal være ansvarlig for indirekte tap. Uttrykket «skaden» gir etter ordlyden anvisning på noe fysisk, som for eksempel at sluttbrukers eiendeler er ødelagt, eller ikke fungerer som de skal.

Et avbrudd eller en spenningsfeil kan resultere i tap, uten at det oppstår noen fysisk skade. For eksempel er det ikke naturlig å karakterisere et omsetningstap ved avbrudd som en fysisk skade. Selv om man kanskje kan hevde at «omsetningen ble skadet» ved driftsavbrudd, er tolkningen anstrengt og ligger i beste fall i uttrykkets randsone. Spørsmålet blir derfor om det er et absolutt vilkår for krav på erstatning for indirekte tap at det har oppstått en fysisk skade.

Nettleiekontrakten bruker både begrepet «skade» og «tap». Etter § 12-1 første punktum er nettselskapet ansvarlig for «direkte skade og tap», når «skaden eller tapet» er voldt ved uaktsomhet. Paragraf 12-2 første ledd fastslår at nettselskapet ikke er ansvarlig for «skader og tap», men gjør bare unntak for «skaden». Dette indikerer at det er en reell forskjell på «skade» og «tap», og at formuestap faller utenfor «skaden» etter nettleiekontrakten § 12-2. Men siden heller ikke denne kontraktsbestemmelsen har særlig høyt presisjonsnivå,³⁶⁹ bør man ikke legge for stor vekt på en bokstavtro tolkning.³⁷⁰

Ansvarsbegrensningen i § 12-2 første ledd er ellers generelt utformet. Høyesterett har uttalt at slike generelle ansvarsbegrensninger kan måtte tolkes restriktivt.³⁷¹ Hagstrøm har også vist at «alment avfattede

³⁶⁹ F.eks. fastslår nettleiekontrakten § 12-2 første ledd at nettselskapet ikke er ansvarlig overfor «anleggseier eller nettkunde». Sluttbruker er «nettkunden», jf. nettleiekontrakten § 1. Anleggseier er eier av næringseiendommen, jf. tilknytningskontrakten § 1 første ledd hvor det står at tilknytningskontrakten gjelder «mellom nettselskap og eier av elektriske anlegg (anleggseier)». Paragraf § 12-2 første ledd er det eneste stedet i nettleiekontrakten uttrykket er brukt. Referansen til anleggseier i nettleiekontrakten § 12-2 første ledd er derfor en inkurie eller i beste fall overflødig: For er sluttbruker og anleggseier samme juridiske person, er det tilstrekkelig med nettkunde. Er de derimot forskjellige personer, er nettleiekontrakten anleggseier uvedkommende, siden han ikke er part til den.

³⁷⁰ Huser (1983) s. 490–491.

³⁷¹ Jf. Rt. 1997 s. 70, se flertallet på s. 78 og et mindretallsvotum på s. 76.

fraskrivelser underkastes en restriktiv fortolkning også i utpregede kommersielle avtaleforhold». ³⁷² En utvidende tolkning av uttrykket «skaden», innebærer samtidig at ansvarsbegrensningen tolkes noe innskrenkende. Dette tilsier at formuestap er omfattet.

I samme retning trekker det at ordlyden i § 12-2 avviker fra bakgrunnsretten. ³⁷³ Det skilles nemlig ikke i kontraktserstatning generelt, som i deliktserstatning, ³⁷⁴ mellom rene formuestap og skader. Kontraktserstatning skal i utgangspunktet «svare til det tap ... som den annen part er påført ved kontraktsbruddet», jf. kjøpsloven § 67 første ledd. ³⁷⁵

Et poeng i forlengelsen av dette er at dersom formuestap *ikke* er omfattet, er nettselskapet etter ordlyden aldri ansvarlig for indirekte tap som ikke utgjør noen fysisk skade. En slik regel vil tidvis være «urimelig» etter avtaleloven § 36, eventuelt i strid med NL 5-1-2. Det er et selvstendig argument mot å legge en slik forståelse til grunn. ³⁷⁶

Konklusjonen er derfor at det ikke kan kreves at det må inntre en fysisk skade for at sluttbruker skal ha krav på erstatning for indirekte tap. Uttrykket «skaden» omfatter også formuestap.

5.4.4 Forsett

Kravet om forsett reiser to spørsmål: (1) Hva ligger i begrepet «forsett», og (2) hva må forsettet omfatte. Siden forsett er et «relasjonsbegrep», som bare kan «drøftes meningsfylt i forhold til rettslige eller faktiske fenomener», glir imidlertid spørsmålene over i hverandre. ³⁷⁷

³⁷² Hagstrøm (1996) s. 448 og gjennomgang av rettspraksis på s. 448–458, samt Høgberg (2006) s. 205.

³⁷³ Høgberg (2015) s. 157–158.

³⁷⁴ Wilhelmssen/Hagland (2017) s. 97–98.

³⁷⁵ Riktignok står det i vegfraktlova § 38 at ansvarsbegrensningene i loven bare faller bort dersom fraktføreren har «voldt skaden» forsettlig eller grovt uaktsomt, men unntaket er forstått som også å omfatte totaltap og forsinkelse, se Bull (2000) s. 110–111.

³⁷⁶ Se i denne retning Rt. 2012 s. 168. Flertallet uttalte i avsnitt 66 at «[j]eg er enig i at dette er en naturlig forståelse av bestemmelsens ordlyd. Dette gir imidlertid bestemmelsen et relativt snevert anvendelsesområde, som kan føre til urimelige resultater». Dette var en grunn til at en avtalebestemmelse ble tolket noe utvidende. Se også Woxholth (2017) s. 432–434.

³⁷⁷ Krüger (1996) s. 338 (utheving fjernet).

«[F]orsett» leder tanken til det strafferettslige forsettsbegrepet, som er en skyldform.³⁷⁸ Skyldformene graderer bebreidelsen, og ved forsett er det grunnlag for de sterkeste bebreidelser. Det er forskjellige forsettsformer, men et fellestrekk er at gjerningspersonen på ulike måter «er seg bevisst de faktiske omstendigheter som medfører at et straffebud er overtrådt».³⁷⁹ Den som handler med «forsett» må ha en bevissthet om noe, og det må være grunnlag for sterk bebreidelse. Siden nettselskapet er et selskap, har det imidlertid ingen egen bevissthet. Hvem nettselskapet identifiseres med, er drøftet over i punkt 5.4.2. Jeg kommer nærmere inn på hvilken innsikt som kreves i slutten av dette punktet.

Spørsmålet blir så hva denne bevisstheten må omfatte. Hva forsettet må omfatte i kontraktsretten er drøftet av flere, uten at det eksisterer noen konsensus.³⁸⁰ Så fremt man ikke er bevisstløs eller har bevissthetsforstyrrelser, har den enkelte forsett om sine faktiske handlinger. Hvis jeg for eksempel løfter hånden, er det en forsettlig handling. Dersom en person nettselskapet identifiseres med, handler slik at avbrudd inntreer, så er selve *handlingen* forsettlig, men forsettet omfatter ikke nødvendigvis følgen, som i dette tilfellet vil si *avbruddet*. Det er ikke tilstrekkelig at handlingen er forsettlig. I så fall ville nettselskapet nesten alltid bli ansvarlig. Spørsmålet er hvor *langt* forsettet må strekke seg. Det beror i utgangspunktet på en tolkning av formuleringen «skaden er forvoldt ved forsett», jf. nettleiekontrakten § 12-2 første ledd.

Det første spørsmålet er om forsettet må omfatte mangelen, her avbruddet eller spenningsfeilen. Ordlyden stiller ikke et slikt krav, men formuleringen er heller ikke til hinder for en slik tolkning. Det er nettleiekontrakten som pålegger partene forpliktelser, og det er brudd på disse som danner grunnlag for bebreidelse og krav. Formålet med bestemmelsen tilsier derfor at forsettet i alle fall må omfatte mangelen. Det er heller ikke lett å tenke seg at nettselskapet har forvoldt en skade forsettlig ved avbrudd eller spenningsfeil, uten at forsettet samtidig

³⁷⁸ Legaldefinert i straffeloven § 22.

³⁷⁹ Andenæs (2016) s. 218.

³⁸⁰ Se Hagstrøm (2011) s. 479–483 for referanser til forfattere og standpunkt. Se og Krüger (1989) s. 784–785.

omfatter mangelen. I kontraktsrettslig teori er det dessuten entydig lagt til grunn at forsettet i alle fall må dekke kontraktsbruddet.³⁸¹ Forsettet må etter dette omfatte avbruddet eller spenningsfeilen.

Uttrykket «skaden» i bestemt form entall tilsier at den handlende også må ha forsett om den *konkrete følgen*. Det innebærer at forsettet må omfatte hvordan mangelen materialiserer seg hos sluttbruker. Elektrisitet brukes som energikilde til nesten alt, og nettselskapet forsyner vidt forskjellige sluttbrukere med elektrisitet, som igjen kan lide helt forskjellige tap. Dette er det tilnærmet umulig for den handlende å ha noen innsikt i. I tillegg kommer at nettselskapets ytelse er nettbunden, slik at feil kan ramme mange og langt fra der handlingen ble begått. Dersom en legger til grunn at forsettet må omfatte den konkrete følgen, vil nettselskapet nærmest aldri bli erstatningsansvarlig for indirekte tap selv ved forsettlige kontraktsbrudd.

Denne innvendingen har gyldighet også i andre kontraktsforhold.³⁸² På grunn av de karakteristiske trekkene ved nettleieforhold, er det likevel få kontraktsforhold hvor det er så vanskelig å forutse hvilke følger som kan oppstå. Dette taler for at det ikke kan kreves forsett om den konkrete følge.

Nettleiekontrakten minner, som tidligere påpekt, om en form for transportavtale. I transportlovgivningen er det innført både ansvarsbegrensninger og unntak. Et spørsmål er om disse kan gi bidrag ved vurderingen av hva forsettet må omfatte. Selv om disse reglene ikke er identiske med nettleiekontrakten, er det likevel et fellestrekk at ansvarsbegrensningene ikke gjelder dersom «skaden» eller «tapet» er voldt forsettlig.³⁸³ Også disse formuleringene tilsier at forsettet må omfatte en konkret følge.

Bestemmelsene i transportlovgivningen regulerer blant annet ansvarsfordelingen når gods blir skadet. Transportøren har i slike kontraktsforhold ofte rimelige forutsetninger for å forutse når og hvilke

³⁸¹ Se Hagstrøm (2011) s. 479 for henvisning til forfattere og standpunkt.

³⁸² Hagstrøm (2011) s. 479.

³⁸³ Jernbaneansvarsloven § 5 annet ledd, vegfraktlova § 38, luftfartsloven § 10-22 femte ledd og sjøloven § 283. Riktignok varierer det hvem som må ha handlet forsettlig.

skader som kan oppstå. Transporterer man frysevarer i et oppvarmet rom eller plasserer godset under åpen himmel, fremstår skaden i mange tilfeller som nokså forutsigbar.

Det som tilsvarende godset etter nettleiekontrakten er elektrisiteten, men det gir ikke mening på samme måte å snakke om skade på selve elektrisiteten. Avbrudd eller spenningsfeil kan imidlertid føre til skade på noe *annet*, men det er nærmest umulig å kunne forutsi *hva* dette kan være. Den nærmeste parallellen til transportlovgivningen er derfor kanskje om forsettet må dekke det at mangelen vil føre til én skade eller ett tap, uten at det må være knyttet opp mot noen bestemt følge. Dette er en mulig tolkning av nettleiekontrakten § 12-2 første ledd.

Samtidig er forsett vanskelig å bevise,³⁸⁴ særlig om det kreves forsett også med hensyn til at tap eller skade vil inntre. Dette kan tilsi at forsettet ikke bør måtte omfatte det at tap eller skade vil inntre. I denne retning skriver Hagstrøm:

«[E]t krav om sannsynlighetsforsett også mht. følgen [vil] være helt upraktikabelt, idet parten lett måtte frifinnes for påstand om ikke å ha holdt følgene som sikre eller overveiende sannsynlige. Det er av disse grunner lovgiveren innenfor kontraktsretten har innført et krav om 'var eller måtte være kjent med' i en rekke bestemmelser som i prinsippet bygger på forsett, men innebærer en bevislempelse.»³⁸⁵

Dette kan tale for at det må være tilstrekkelig at den handlende *måtte kjenne* til at tap ville oppstå. I tillegg kommer at et slikt vurderingstema passer i nettleieforhold. Siden elektrisiteten forbrukes momentant og kontinuerlig, vet eller må den handlende vite, at et avbrudd kan få store konsekvenser for sluttbrukers virksomhet. Samtidig åpner vurderingstemaet for å ta hensyn til mangelens art. Den handlende kan for eksempel ha god grunn til å tro at en forsettlig spenningsfeil ikke vil ha noen konsekvenser. Da vil nettselskapet heller ikke bli ansvarlig.

³⁸⁴ Kaasen (2005) s. 251.

³⁸⁵ Hagstrøm (2011) s. 479–480.

Et av spørsmålene i Trans Tind-dommen var om en ansvarsbegrensning kunne skjæres gjennom.³⁸⁶ Voldgiftsretten uttalte at:

«Hvis bedriftsledelsen på ett eller flere punkter har satt seg utover de regler som gjelder ... og som ledelsen plikter å følge, foreligger det forsettlig kontraktsbrudd ... Ledelsen kan imidlertid ha gått ut fra at bruddet på reglene ikke ville få noen uheldige følger for det endelige resultatet. Bare hvor denne vurdering kan sies å være grovt uaktksom, bør ansvarsbegrensningen kunne brytes.»³⁸⁷

Voldgiftsavgjørelsen gjelder riktignok et annet spørsmål, men en tilsvarende regel passer for hva forsettet bør omfatte i nettleieforhold. Hagstrøm skriver at dommen oppstiller en «akseptabel regel for innholdet av forsett» i kontraktsretten.³⁸⁸

En slik løsning mangler imidlertid forankring i bestemmelsens ordlyd, som uttrykkelig krever forsett. Men siden nettleiekontrakten § 12-2 første ledd ikke bærer preg av å være særlig veloverveid,³⁸⁹ tilsier det at ordlyden bør tillegges noe mindre vekt.³⁹⁰

Begrunnelsen for at ansvarsbegrensningen bortfaller ved «forsett», må være at den handlende da er mye å bebreide. Men som Krüger skriver gir «forsettsmomentet ... beskjeden veiledning for en eventuell gradering av rettsbruddets grovhet så fremt det først er på det rene at ansvar skal ilegges».³⁹¹ Forsettsbegrepet passer ikke like godt i kontraktsretten, som i strafferetten.³⁹² Dette tilsier også at man kan legge mindre vekt på ordlyden.

Jeg mener etter dette at nettselskapet må være ansvarlig for indirekte tap dersom noen nettselskapet svarer for, har begått forsettlig kontraktsbrudd og måtte skjønne at dette ville føre til skade eller tap

³⁸⁶ Inntatt i ND-1984-404.

³⁸⁷ S. 433.

³⁸⁸ Hagstrøm (2011) s. 479.

³⁸⁹ Jf. drøftelsen av «skaden» og note 371.

³⁹⁰ Huser (1983) s. 490–491.

³⁹¹ Krüger (1973) s. 683. Se og s. 674–685.

³⁹² Se Hagstrøm (2011) s. 479, Krüger (1973) s. 674–683 og Kaasen (2005) s. 252–253.

etter nettleiekontrakten § 12-2 første ledd. Bestemmelsens ordlyd gjør imidlertid løsningen usikker.

Spørsmålet er så hva som nærmere ligger i forsettsbegrepet, altså hvilken bevissthet den handlende må ha. Det er klart at forsett foreligger hvis man har handlet med hensikt. I tråd med strafferettens sannsynlighetsforsett, må forsettsvilkåret også være oppfylt hvor den handlende anslår sannsynligheten for mangel til over femti prosent.³⁹³

Om forsett i kontraktens forstand kan foreligge hvis den handlende anslår sannsynligheten for mangel som mindre enn 50 %, er tvilsomt. Det skilles i strafferetten mellom bevisst uaktsomhet og forsett.³⁹⁴ Krüger skriver at et skarpt skille mellom sannsynlighetsforsett og bevisst uaktsomhet «neppe er fruktbart i privatretten; det vil utelukke en del tilfelle av bevisst uaktsomhet som i privatrettslige sammenhenger rimeligvis burde sidestilles med det klassiske forsett».³⁹⁵ Dette er jeg enig i. Ordlyden taler imidlertid klart imot og må være avgjørende. Slike tilfeller må derfor i stedet vurderes etter avtaleloven § 36 eller NL 5-1-2. Dette leder over til spørsmålet om ansvarsbegrensningen kan opprettholdes.³⁹⁶

5.4.5 I hvilken grad kan ansvarsbegrensningen opprettholdes?

5.4.5.1 Innledning

Over er det redegjort for når nettselskapet er ansvarlig for indirekte tap. I tråd med konklusjonen, har nettselskapet fraskrevet seg ansvaret for indirekte tap ved forsettlige kontraktsbrudd, så fremt den handlende ikke måtte kjenne til at tap ville oppstå. Det følger av dette at nettselskapet da heller ikke blir ansvarlig for indirekte tap som følge av grov uaktsom-

³⁹³ Straffeloven § 22 første ledd bokstav b.

³⁹⁴ Andenæs (2016) s. 237. I tillegg har man forsettsformen *dolus eventualis*. Jeg går ikke nærmere inn på den.

³⁹⁵ Krüger (1969) s. 59.

³⁹⁶ Hagstrøm (2011) s. 481–483 mener forsettlig kontraktsbrudd kan foreligge i flere tilfeller enn de ovennevnte. Det er vanskelig å harmonere med ordlyden. Tilfellene han nevner må derfor vurderes etter avtaleloven § 36 eller NL 5-1-2.

het. Spørsmålet her er i hvilken grad denne ansvarsbegrensningen for indirekte tap kan opprettholdes.³⁹⁷

Det er særlig tre grunner til å stille dette spørsmålet. For det første er nettleiekontrakten ensidig utarbeidet, for det andre regulerer den et nødvendighetsgode og for det tredje har nettselskapet monopol. I en slik situasjon er det særlig grunn til å vurdere om ansvarsbegrensningen kan aksepteres. For øvrig skriver Hagstrøm om en lignende ansvarsbegrensning i en eldre nettleiekontrakt at: «Den nærmest totale fraskrivelse i næringsforhold ved krav om forsett, er imidlertid i beste fall meget tvilsom».³⁹⁸

Det rettslige grunnlaget for dette spørsmålet vil fortrinnsvis være avtaleloven § 36, men det har også en side til NL 5-1-2. I denne vurderingen må det skilles mellom de handlinger som kan tilskrives nettselskapet selv, altså nettselskapets «egne» handlinger, og handlinger fra andre som opptrer på dets vegne. Det er nemlig større rom for å fraskrive seg ansvaret for andres handlinger, enn for sine egne.³⁹⁹

Siden nettselskapet er en juridisk person, må det avklares hvem som handler på vegne av nettselskapet «selv». Jeg drøfter ikke dette, men nevner at grensen må «trekkes forbi det selskapsrettslige organbegrep»,⁴⁰⁰ og at en retningslinje kan være om personen «har 'den øverste myndighet' innenfor et avgrenset område».⁴⁰¹ Det omfatter i alle fall nettselskapets øverste ledelse. Alle som faller *utenfor* denne kretsen, vil i det følgende være «underordnede». Dette inkluderer blant annet øvrige ansatte og kontraktsmedhjelpere.

³⁹⁷ I Rt. 1932 s. 416 ble et elektrisitetsverk kjent objektivt ansvarlig for at høyspent strøm kom inn på lavspennettet. Nettleiekontrakten skiller ikke mellom slike spenningsfeil og andre spenningsfeil. Nettselskapet har altså fraskrevet seg deler av dette ansvaret. Fraskrivelse av objektivt ansvar for farlig bedrift kan stå i en særstilling, se Hagstrøm (2011) s. 664–667 som lar spørsmålet om ansvarsbegrensningen kan opprettholdes stå åpent. Guttormsen (1968) s. 247–248 mener det må behandles som andre spenningsfeil. Jeg går ikke inn på dette, men lar det stå åpent om konklusjonene må modifiseres hva gjelder dette spørsmålet.

³⁹⁸ Hagstrøm (2011) s. 667.

³⁹⁹ Kaasen (2005) s. 249.

⁴⁰⁰ Kaasen (2005) s. 251.

⁴⁰¹ Hagstrøm (1996) s. 517. Se og s. 507–518.

I punkt 5.4.5.2 drøfter jeg om ansvarsfraskrivelsen kan opprettholdes for underordnede, mens spørsmålet i punkt 5.4.5.3 er om ansvarsfraskrivelsen kan opprettholdes hvor nettselskapet «selv» har handlet.

5.4.5.2 Ansvarsfraskrivelse for underordnede

Det første spørsmålet er om det er «urimelig» at nettselskapet har fraskrevet seg ansvaret for indirekte tap som følge av underordnetes grovt uaktsomme adferd, jf. avtaleloven § 36. Grov uaktsomhet karakteriseres ofte som en «opptreden som er sterkt klanderverdig, hvor vedkommende altså er vesentlig mer å klandre enn hvor det er tale om alminnelig uaktsomhet».⁴⁰² Dette er imidlertid en elastisk karakteristik, ⁴⁰³ som bygger på en sammensatt vurdering.⁴⁰⁴

I Rt. 1994 s. 626 hadde en kaiinspektør, som ikke inngikk i bedriftens ledelse, utvist «grov uaktsomhet i forhold til den skade som oppsto» ved stuving av papirruller i en konteiner, slik at papirrullene ble skadet.⁴⁰⁵ Spørsmålet i saken var om det var i strid med «alminnelige rettsgrunnsetninger eller nå kanskje avtaleloven § 36» for speditøren å påberope seg ansvarsbegrensningen.⁴⁰⁶ Førstvoterende uttalte på s. 630:

«Imidlertid synes det å være den alminnelige oppfatning i juridisk teori at ansvaret for ansattes grovt uaktsomme handlinger kan fraskrives i forholdet mellom næringsdrivende, og det foreligger også en viss voldgiftspraksis i denne retning. Etter min mening taler reelle hensyn for å godta den regulering av ansvarsforholdet som her følger av NSAB-75 § 25. Det er tale om en ansvarsregulering i en standardkontrakt fremkommet gjennom forhandling mellom organisasjoner som er representative for spedisjonsbedriftene og kundene. Ansvarsreguleringen bygger således på en avveining av de motstridende interesser som gjør seg gjeldende, herunder hensynet til foreliggende forsikringsmuligheter og til hvem som er nærmest til å tegne forsikring. Ikke minst gjør hensynet til

⁴⁰² Rt. 1989 s. 1318 på s. 1322, Rt. 1995 s. 486 på s. 494 og Rt. 2006 s. 321 avsnitt 24.

⁴⁰³ Kaasen (2005) s. 250.

⁴⁰⁴ Hagstrøm (2011) s. 485 og 668.

⁴⁰⁵ S. 629.

⁴⁰⁶ S. 630.

forutberegnelighet og klare og enkle løsninger seg gjeldende med styrke. Etter min mening ville det være uheldig å forrykke den ansvarsfordeling som på dette punkt følger av kontrakten.»

Det er nærliggende å ta utgangspunkt i det Høyesterett vektlegger. Flere av momentene gjør seg nemlig gjeldende også her. Avbrudd og spenningsfeil kan resultere i vidt forskjellige tap. I alminnelighet er sluttbruker nærmere til å forutse tapets art og størrelse,⁴⁰⁷ og dermed også til å forsikre seg.⁴⁰⁸ Dersom nettselskapet er ansvarlig for indirekte tap som følge av underordnedes grovt uaktsomme forhold, må det antakelig ha en mer omfattende ansvarsforsikring. Siden nettselskapet i utgangspunktet har fraskrevet seg ansvaret for indirekte tap, har sluttbruker uansett et insentiv til å forsikre seg. Det kan i så fall føre til dobbel forsikring. Det er det ikke sikkert sluttbruker er tjent med, siden han vil ende opp med å betale forsikringen gjennom økt nettleie, jf. punkt 1.5.5.

Sluttbruker har også gjennom ulike sikkerhetstiltak som overspenningsvern, avbruddsfri strømforsyning eller nødstrømsaggregat mulighet til å unngå eller redusere følgene av en mangel.⁴⁰⁹ Dette trekker i samme retning. På grunn av elektrisitetens anvendelighet gjør hensynet til enkle og forutsigbare løsninger seg kanskje i enda større grad gjeldende her, enn i saksforholdet i Rt. 1994 s. 626. Bevisvurderingen kan dessuten bli krevende hvis en feil rammer mange.

På den annen side er nettleiekontrakten, i motsetning til standardkontrakten NSAB-75, som var temaet i Rt. 1994 s. 626, ikke gjensidig fremforhandlet, men ensidig fastsatt. Dette momentet kan likevel ikke alene føre til at begrensningen settes til side etter avtaleloven § 36. Konklusjonen må være at det ikke er «urimelig» at nettselskapet har fraskrevet seg ansvaret for indirekte tap som følge av underordnedes grovt uaktsomme adferd, jf. avtaleloven § 36.

Det neste spørsmålet er om avtaleloven § 36 rammer ansvarsbegrensningen for indirekte tap som følge av at en underordnet har utvist *forsett*

⁴⁰⁷ Inadomi (2006) s. 55–56.

⁴⁰⁸ I denne retning Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 36.

⁴⁰⁹ Se nærmere punkt 5.7.

med hensyn til avbruddet eller spenningsfeilen, men *ikke* måtte kjenne til at tap kunne oppstå.

Avtaleloven § 36 gir anvisning på en utpreget skjønnsmessig vurdering. Videre følger det av de svenske forarbeidene til den svenske «parallellbestemmelsen» at hvorvidt ansvarsfraskrivelse kan opprettholdes, ikke beror på en karakteristik av ansvaret, men på en konkret vurdering.⁴¹⁰ Hagstrøm skriver at det samme «må ha gyldighet også etter norsk rett».⁴¹¹

Ved drøftelsen av spørsmålet om når ansvarsbegrensningene i Norsk Fabrikasjonskontrakt 2005 skal settes til side etter avtaleloven § 36, skriver Kaasen: «Hverken 'forsett' eller 'grovt uaktsom' passer godt som avgjørende kriterium i denne vurderingen ... Det avgjørende er om den er 'hensynsløs', 'sterkt illojal' eller lignende».⁴¹² Uttalelsen viser at det er det hensynsløse det må reageres mot, og at forsettsbegrepet ikke i selv bør være avgjørende.

Det er nemlig ikke slik at et forsettlig kontraktsbrudd er mer klanderverdig enn et grovt uaktsomt kontraktsbrudd. Det kan for eksempel være mindre grunnlag for bebreidelse ved en ubetydelig, men likevel forsettlig spenningsfeil kl. 04.00, enn et grovt uaktsomt avbrudd kl. 12.00. Konsekvensene for sluttbruker er i alminnelighet vesentlig større i det sistnevnte tilfellet.

Det ovennevnte viser dels at det er vanskelig å besvare spørsmålet på generelt grunnlag. Det som imidlertid må være klart, er at det ikke er grunnlag for å sette ansvarsbegrensningen til side hvis underordnedes forsettlig kontraktsbrudd ikke er mer klanderverdig enn et grovt uaktsomt kontraktsbrudd. Jeg forfølger ikke dette videre.

5.4.5.3 Ansvarsfraskrivelse for nettselskapet selv

Spørsmålet er så i hvilken grad ansvarsfraskrivelsen kan opprettholdes hvor nettselskapet «selv» har utvist grov uaktsomhet. Det er forskjellige oppfatninger om en ansvarsbegrensning i slike tilfeller kan opprett-

⁴¹⁰ SOU 1974: 83 s. 178–179.

⁴¹¹ Hagstrøm (2011) s. 661.

⁴¹² Kaasen (2005) s. 253.

holdes; noen mener det tidvis kan godtas,⁴¹³ andre mener det ikke kan aksepteres.⁴¹⁴ Forarbeidene til avtaleloven § 36 lar spørsmålet om NL 5-1-2 rammet ansvarsfraskrivelse for egen grov uaktsomhet, stå åpent.⁴¹⁵ I teorien synes den mest utbredte oppfatningen å være at slike ansvarsbegrensninger ikke kan aksepteres.⁴¹⁶ Siden det etter mitt skjønn i enkelte tilfeller er gode grunner for å akseptere det, vil jeg foreta en nærmere vurdering.⁴¹⁷ Samtidig gir den rådende oppfatningen i teorien grunnlag for å anta at det skal noe særlig til for at det kan aksepteres. Utgangspunktet er nok derfor at det ikke godtas. En slik hovedregel kan dels forankres i en idé om at det må være en aktør med et «visst minimumsansvar bak enhver kontraktsforpliktelse».⁴¹⁸ En kontraktspart bør ikke kunne gjøre nærmest hva han vil og samtidig etter kontrakten være fri for ansvar.

I teorien er det også en tilsynelatende uenighet om dette spørsmålet bør drøftes etter avtaleloven § 36 eller NL 5-1-2.⁴¹⁹ Jeg tar ikke stilling til det på generelt grunnlag, men tar utgangspunkt i avtaleloven § 36, fordi den oppstiller enkelte retningslinjer for vurderingen.⁴²⁰ Spørsmålet blir derfor om det er «urimelig» at nettselskapet har fraskrevet seg ansvaret for egen grov uaktsomhet. Retningslinjer for vurderingen fremgår av annet ledd, som fastslår at det blant annet skal ses hen til «avtalens innhold, partenes stilling ... og omstendighetene for øvrig».

Som nevnt i punkt 1.5.5 har nettselskapet en sterk posisjon overfor sluttbruker. Nettleiekontrakten er også ensidig utformet. For de spesialområder det er hevdet at ansvarsfraskrivelse for egen grov uaktsomhet

⁴¹³ Kaasen (2005) s. 258 og Lilleholt (2017) s. 396.

⁴¹⁴ Hagstrøm (2011) s. 493.

⁴¹⁵ NOU 1979: 32 s. 19.

⁴¹⁶ Hagstrøm (2011) s. 648–649 med henvisning til forfattere og standpunkt.

⁴¹⁷ Se f.eks. om NF 05 i Kaasen (2005) s. 258.

⁴¹⁸ Brautaset (1998) s. 119.

⁴¹⁹ Kaasen (2005) s. 245 bruker avtaleloven § 36. Lilleholt (2017) s. 396 inntar tilsynelatende samme standpunkt. Annerledes Hagstrøm (2011) s. 493 og 662.

⁴²⁰ Kaasen (2005) s. 245.

bør aksepteres, legges det gjerne vekt på at partene har forhandlet seg til frem en omforent løsning.⁴²¹ Dette argumentet mangler her.

Prevensjonshensyn tilsier at man ikke kan fraskrive seg ansvaret for egen grov uaktsomhet.⁴²² På grunn av nettselskapets monopol er dets kundegrunnlag gitt. Samtidig er elektrisitet et nødvendighetsgode. Uansett hva nettselskapet gjør, behøver det ikke å frykte for å miste sluttbrukerne. Det som i andre kontraktsforhold kan være en viktig motivasjon for riktig oppfyllelse, mangler derfor i dette kontraktsforholdet.⁴²³ Dette tilsier at prevensjonshensynet vektlegges særlig.

Transportlovgivningen kan være en treffende målestokk for om ansvarsfraskrivelsen er urimelig. Etter sjøloven § 283 bortfaller ansvarsbegrensningen først om «vedkommende selv» har forvoldt «tapet forsettlig eller grovt uaktsomt og med forståelse av at slikt tap sannsynligvis ville oppstå».⁴²⁴ Det siste alternativet er etter ordlyden i realiteten et sannsynlighetsforsett. Det kan tilsi at det ikke er urimelig at nettselskapet har fraskrevet seg ansvaret for sin egen grove uaktsomhet. På den annen side bortfaller ansvarsbegrensningene i annen transportlovgivning ved «grov uaktsomhet» hos realdebitor selv.⁴²⁵ Det er derfor vanskelig å utlede noe klart av transportlovgivningen.

Det er indirekte tap nettselskapet har fraskrevet seg ansvaret for. Indirekte tap kan i nettleieferhold fort bli astronomiske, uoversiktlige og u håndterlige. I teorien er det lagt til grunn at ansvarsfraskrivelse for indirekte tap lettere bør aksepteres.⁴²⁶ I samme retning trekker det i en viss grad at ansvarsfraskrivelsen også bidrar til å utjevne den ubalansen som eksisterer mellom nettleien og det potensielle tapet hos sluttbruker.

På den annen side er det en grunnleggende asymmetri i nettleiekontraktens ansvarsregulering; sluttbruker er ansvarlig overfor nettselskapet etter nettleiekontrakten § 12-9 første ledd i «henhold til alminnelige

⁴²¹ Kaasen (2005) s. 247.

⁴²² Hagstrøm (1996) s. 479.

⁴²³ Dragsten (2000) s. 33.

⁴²⁴ Se også luftfartsloven § 10-22 femte ledd.

⁴²⁵ Vegfraktloven § 38 første ledd og jernbaneansvarsloven § 5 annet ledd.

⁴²⁶ Hagstrøm (2011) s. 667.

erstatningsregler». Sluttbrukers erstatningsansvar er altså ikke begrenset til direkte tap. Selv om nettselskapets eksponering er større enn sluttbrukers, er det vanskelig å se at det skal begrunne en slik ubalanse, særlig hvor nettselskapet «selv» har handlet grovt uaktsomt.⁴²⁷

Konklusjonen må antakelig være at ansvarsbegrensningen må settes til side hvis nettselskapet selv har utvist grov uaktsomhet. Dette innebærer at ansvarsbegrensningen også må settes til side i de tilfeller graden av bebreidelse ved nettselskapets egne forsettlige kontraktsbrudd kan likestilles med den grove uaktsomhet.

5.5 Årsakssammenheng

Sluttbruker får kun erstattet økonomisk tap som står i årsakssammenheng med mangelen. For direkte tap fremgår kravet av «som følge av» og «voldt ved» i nettleiekontrakten § 12-1 første punktum. For indirekte tap er det ingen tilsvarende direkte kobling mellom mangelen og tapet etter § 12-2 første ledd. Bestemmelsen stiller imidlertid også uttrykkelig krav om årsakssammenheng mellom noe nettselskapet har gjort og tapet, jf. formuleringene «forvoldt ved» og «påføres». Og siden forsettet må omfatte mangelen, må tapet også være «forvoldt ved» mangelen.⁴²⁸

Formuleringene stiller krav om årsak og virkning. Mangelen har «voldt» eller «forvoldt» tapet, dersom det ikke ville oppstått om den tenkes borte. Samtidig er tapet en «følge av» eller «påfør[t]» ved mangelen, om det ikke ville oppstått uten mangelen.⁴²⁹

5.6 Adekvans

5.6.1 Innledning

Nettleiekontrakten inneholder ingen eksplisitt adekvansbegrensning. Men sondringen mellom direkte og indirekte tap etter nettleiekontrakten

⁴²⁷ Sml. Kaasen (2005) s. 258.

⁴²⁸ Punkt 5.4.4.

⁴²⁹ Krüger (1989) s. 819.

fyller langt på vei samme funksjon.⁴³⁰ Det er nettopp fordi indirekte tap som regel utgjør «visse mer fjerntliggende tapsposter som er vanskelig kalkulerbare på forhånd».⁴³¹ Og den klare hovedregel er som vist at sluttbruker selv må bære indirekte tap.

Selv om skillet mellom direkte og indirekte tap fungerer som en adekvansbegrensning, må nettleiekontrakten utfylles med en egen adekvansregel. Det følger for det første av at adekvansbegrensninger gjennomgående er innført i kontraktslovgivningen på tross av skillet mellom direkte og indirekte tap.⁴³² For det andre bygger adekvansbegrensningen på en idé om at erstatningsansvar bør kunne forutses og i en viss grad avgrenses. Dette hensynet gjør seg også gjeldende både for direkte og indirekte tap.

Adekvansbegrensningen er en rettslig avgrensning av årsakssammenhengen. På tross av årsakssammenheng mellom kontraktsbruddet og tapet, så dekkes ikke tapet om det ikke er adekvat. Det heter i Rt. 1983 s. 205 på s. 212 at: «[T]apet, eller rettere de enkelte tapsposter, må stå i en rimelig nær sammenheng med misligholdet; tapet må ikke være for fjernt, avledet eller upåregnelig.» Vurderingstemaet er altså forholdet mellom det økonomiske tapet og kontraktsbruddet.

Hvorvidt tapet er adekvat, beror på en bred vurdering.⁴³³ Denne vurderingen kan arte seg forskjellig alt ettersom nettselskapet er ansvarlig for direkte eller indirekte tap, siden adekvansbegrensningen er lempeligere ved forsett og annen grov skyld.⁴³⁴ Siktemålet i det følgende er kun å drøfte enkelte momenter i denne vurderingen og vurdere hvilken betydning de kan ha for å avgrense nettselskapets ansvar for direkte og indirekte tap. Fokuset er på direkte tap, siden hovedregelen er at sluttbruker kun får erstattet det. Momentene jeg vil drøfte er upåregnelig samt fjernt og avledet. Selv om jeg drøfter momentene hver for seg, overlapper de hverandre.

⁴³⁰ Se også Iversen (2000) s. 94–95.

⁴³¹ Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 40.

⁴³² F.eks. kjøpsloven § 67 første ledd annet punktum og husleieloven § 2-14 første ledd annet punktum.

⁴³³ Hagstrøm (2011) s. 549.

⁴³⁴ Hagstrøm (2011) s. 550–551. Se også om casus mixtus på s. 551–552.

Siden kontraktsforholdet mellom nettselskap og sluttbruker som regel er langvarig, vil tapene sluttbruker kan lide, forandre seg underveis. Derfor kan tidspunktet adekvansvurderingen tar utgangspunkt i, ha stor betydning. Det er tidspunktet da den ansvarsbetingende handlingen ble begått, som skal legges til grunn, siden erstatning etter nettleiekontrakten forutsetter skyld.⁴³⁵

5.6.2 Upåregnelig

5.6.2.1 Innledning

Uttrykket «upåregnelig», eller motsatt «påregnelig», fordrer en vurdering av om tapet eller skaden var en sannsynlig følge av kontraktsbruddet. Hva gjelder *graden* av sannsynlighet, må nok den ligge i det nedre sjiktet for at momentet skal tilsi at tapet ikke er adekvat. Dette har støtte i kjøpsloven, hvor adekvansbegrensningen er formulert som hvorvidt man med «rimelighet kunne ha forutsett [tapet] som en mulig følge av kontraktbruddet», jf. § 67 første ledd annet punktum.

Vurderingen skal ta utgangspunkt i «innsikten hos en normalperson i den handlendes sted ... kombinert med de særlige kunnskaper om individuelle forhold som debitor måtte besitte».⁴³⁶ Det er ikke avgjørende om nettselskapet *faktisk* anså tapet som påregnelig; det er tilstrekkelig om det var påregnelig for en aktør i dets posisjon, jf. også «kunne» i kjøpsloven § 67 første ledd annet punktum.

Det er mange ulike sluttbrukere, og tapene eller skadene ved avbrudd eller spenningsfeil kan være vidt forskjellige. Det kan i utgangspunktet tilsi at en rekke tap kan være upåregnelige. Påregnelighetsvurderingen må imidlertid tilpasses nettselskapets virksomhet. Nettselskapet overfører elektrisitet til de som ønsker det, innenfor konsesjonsområdet. Da må spørsmålet være om tapet var påregnelig *gitt at* avbruddet eller spenningsfeilen rammet en slik sluttbruker, jf. også at det er tilstrekkelig at man «kunne ha forutsett» tapet etter kjøpsloven § 67 første ledd annet punktum. Etter nettleiekontrakten § 3 har også nettselskapet krav på

⁴³⁵ Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 123 og Hagstrøm (2011) s. 551.

⁴³⁶ Hagstrøm (2011) s. 547.

informasjon om sluttbruker. Hvorvidt tapet er upåregnelig, har en side til både dets «art» og «omfang».⁴³⁷

5.6.2.2 Tapets art

Tapets art peker på den type tap som er oppstått. Det innebærer at følgen må vurderes opp mot kontraktsbruddet; var det påregnelig at kontraktsbruddet skulle resultere i en slik følge? Momentets betydning for direkte tap kan illustreres av LF-2006-120351.

Spørsmålet i saken var om en bedrift kunne kreve erstatning av nettselskapet fordi elektrisk utstyr ikke fungerte etter et tre minutter langt avbrudd. Lagmannsretten uttalte at «elektronisk utstyr normalt skal tåle den belastning som følger av et strømbrudd», og kom dels av den grunn til at skadene ikke «kan betraktes som en påregnelig eller adekvat følge av strømutfkoblingen».⁴³⁸ Tapets art, de ødelagte datamaskinene, var altså ikke en påregnelig følge av et slikt avbrudd.

Momentet kan også ha betydning for spenningsfeil, hvor følgene kan variere stort. For eksempel kan underspenning både føre til «reduert lysutbytte, og ... havari av utstyr».⁴³⁹ Dette er to vidt forskjellige følger. Dersom utstyr havarerer, men underspenningen var av en slik karakter at den normalt kun fører til redusert lysutbytte, vil skaden fort være upåregnelig.

5.6.2.3 Tapets omfang

Dersom tapet er veldig stort, kan det tilsi at det er upåregnelig.⁴⁴⁰ En vurdering av det forutsetter en målestokk, og derfor har dette en side til

⁴³⁷ Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 122–123, Hagstrøm (2011) s. 545 og Hov/Høgberg (2017) s. 265. Haaskjold (2017) s. 185 avgrensner i utgangspunktet mot tapets størrelse.

⁴³⁸ Elklagenemnda har behandlet flere saker hvor elektriske gjenstander ikke fungerer etter avbrudd. Nemnda gir ikke erstatning ved ren ut- og innkobling og begrunner dette med manglende årsakssammenheng. Se ELKN-2015-82, ELKN-2014-262, ELKN-2014-199 og ELKN-2013-129. Etter min mening vil det være en presumsjon for at avbruddet var en årsak hvis et elektriske apparat fungerte før et avbrudd, men ikke etterpå. Derfor er det etter mitt syn en riktigere begrunnelse lagmannsretten la til grunn i LF-2006-120351.

⁴³⁹ NVE Dokument 13/2004 s. 32.

⁴⁴⁰ Se note 439.

«normaltap».⁴⁴¹ Rt. 1920 s. 586 viser også dette. Et viserguttkontor hadde mistet en koffert. Kunden fikk ikke erstattet kostbare smykker som lå i kofferten, fordi «[s]aadanne gjenstander til et *saa stort beløp* kunde ikke uten videre forutsættes at være opbevart i en reisekuffert, naar derom ingen underretning paa forhånd var git».⁴⁴²

En parallell til direkte tap etter nettleiekontrakten kan være hvis sluttbruker har spesielt dyrt elektronisk utstyr, som er langt mer kostbart enn hva som er vanlig i sammenlignbare bedrifter. Blir et slikt utstyr ødelagt av en spenningsfeil, kan det tilsi at tapet er upåregnelig.

Dette momentet kan likevel ikke strekkes for langt. Det er nemlig ikke slik at «misforhold mellom kontraktsvederlaget og ansvaret ved mislighold, er ... tilstrekkelig for å avskjære kravet som inadekvat».⁴⁴³ Dette illustreres i Rt. 2004 s. 675. I den saken fikk en agurkprodusent erstatning på 3.4 millioner kroner, selv om kjøpesummen kun var på drøye 7.000 kroner.⁴⁴⁴ Førstvoterende, på vegne av flertallet, anerkjente at tapet var stort, men uttalte at «[t]apet må imidlertid anses som et direkte tap, og dersom et gartneri får en grønnmuggsmitte i kulturen, kan det føre til et omfattende tap».⁴⁴⁵ Selv om det er usikkert hvor langt uttalelsen rekker, gir den inntrykk av at det skal en del til før direkte tap er upåregnelig ut fra omfanget alene.

Samtidig er det argumenter som tilsier at denne retningslinjen bør ha en viss betydning i nettleieforhold. For det første kan det ovennevnte sitatet fra Rt. 1920 s. 586, «naar derom ingen underretning paa forhånd var git», tas til inntekt for at tapet ville vært påregnelig dersom det var gitt beskjed om hva kofferten inneholdt. I andre kontraktsforhold kan realdebitor ta hensyn til økt risiko, ved å betinge seg et større vederlag. Denne betraktningen treffer imidlertid ikke helt i nettleieforhold. Årsaken til det er reguleringen av nettselskapets inntekter. Som jeg fremhevet i punkt 1.5.5, får nettselskapet på grunn av inntektsreguleringen ikke betalt

⁴⁴¹ Hagstrøm (2011) s. 548.

⁴⁴² S. 587 (min utheving).

⁴⁴³ Hagstrøm (2011) s. 549 (utheving fjernet).

⁴⁴⁴ Avsnitt 22.

⁴⁴⁵ Avsnitt 68.

for å bære en slik risiko. Tar nettselskapet mer betalt av sluttbruker, må det senke inntektene fra andre sluttbrukere. Det vil ikke øke deres totale inntekter, men kun føre til at eksponeringen for tap blir større. Da kan det hevdes at nettselskapet heller ikke bør bære den risikoen.

For det andre kan man ved å sammenligne tapet med det som kan oppstå i sammenlignbare situasjoner for andre sluttbrukere, også ta bort noe av misforholdet mellom vederlag og det potensielle erstatningsansvaret.⁴⁴⁶

Hvilken vekt dette momentet har i lys av Rt. 2004 s. 675 er imidlertid usikkert. Jeg forfølger ikke dette videre her. De ovennevnte hensyn ivaretas nemlig et stykke på vei av nettleiekontrakten § 12-7, som pålegger sluttbruker i enkelte tilfeller å sikre seg hvis han har særlig kostbart utstyr. For øvrig har dette momentet også en side til lemping av erstatningsansvaret.⁴⁴⁷

5.6.3 Fjernt og avledet

Om tapet er «fjernt» eller «avledet», kan ha betydning i adekvansvurderingen, jf. Rt. 1983 s. 205 på s. 212. Uttrykkene gir dels anvisning på en vurdering av årsakskjeden, altså hvordan tapet oppstod, og dels på hvilken nærhet det er mellom kontraktsbruddet og tapet.

To typer direkte tap bærer preg av å være en noe fjernere og mer avledet følge av mangelen. Det første eksempelet er enkelte tingskader etter nettleiekontrakten § 12-2 fjerde kulepunkt. Som nevnt i punkt 5.3.6.2, vil skaden som oppstår ved at en vaskemaskin ødelegger klærne på grunn av en spenningsfeil, være direkte tap. Siden skaden oppstod ved at apparatet bruker elektrisitet, som så fører til skade på noe annet, er dette en fjernere og mer avledet følge av spenningsfeilen. Det andre eksempelet er avsavnstapene, som også er direkte tap etter nettleiekontrakten, jf. punkt 5.3.8.

Når dette først er direkte tap etter nettleiekontrakten, vil det ikke harmonere godt med dens system om tapene avskjæres fordi de anses for å være for fjerne eller avledede. Selv om det ikke kan utelukkes at det

⁴⁴⁶ Se Iversen (2000) s. 97.

⁴⁴⁷ Lilleholt (2017) s. 363.

tidvis vil være slik, må utgangspunktet derfor være at slike tap ikke er fjerne og avledede i nettleiekontraktens forstand.

Selv om adekvansbegrensningen er lempeligere ved indirekte tap, gjelder den også for slike tap. Et sted må man nemlig trekke grensen for hvilke tap sluttbruker kan kreve erstattet. Elekrisitet brukes som energikilde til nesten alt. Ved avbrudd og spenningsfeil er det derfor kun fantasien som setter grenser for hvilke tap og følgetap, som kan oppstå. Et omsetningstap ved avbrudd er ingen fjern eller avledet følge. Men hvis bedriften går konkurs som følge av avbruddet, kan det fort stille seg annerledes for det tapet som da oppstår.⁴⁴⁸ Konkurs må nok i alminnelighet anses for å være en fjern og avledet følge av et avbrudd.⁴⁴⁹ Dersom det indirekte tapet ikke er adekvat, kan det overhodet ikke kreves dekket.⁴⁵⁰

5.7 Begrensninger i nettselskapets ansvar som følge av forhold på sluttbrukers side

5.7.1 Innledning

Det er ikke bare skillet mellom direkte og indirekte tap og adekvansregelen, som kan begrense nettselskapets erstatningsansvar. Det påvirkes også av «Nettkundens medvirkning og egne sikkerhetstiltak» etter nettleiekontrakten § 12-7 og av «Nettkundens tapsbegrensningsplikt» etter nettleiekontrakten § 12-8. I hovedsak regulerer § 12-7 situasjonen *før* mangelen inntreer, mens § 12-8 får aktualitet *etter* at mangelen er inntrådt. Jeg avgrenser mot § 12-8, fordi det er en mer generell tapsbegrensningsplikt.

Nettleiekontrakten § 12-7 har tre ledd, med tre forskjellige regler som kan redusere nettselskapets erstatningsansvar. De krav annet ledd stiller til sluttbrukers apparater og utstyr, drøfter jeg i punkt 5.7.2. I punkt 5.7.3 drøfter jeg hvilken plikt sluttbruker i medhold av tredje ledd har til å iverksette særlige sikkerhetstiltak. Til slutt, i punkt 5.7.4, kommer jeg inn

⁴⁴⁸ Dette kunne også vært betraktet som et upåregnelig tap, jf. punkt 5.6.2.

⁴⁴⁹ Hagstrøm (2011) s. 549.

⁴⁵⁰ Hov/Høgberg (2017) s. 265.

på den generelle medvirkningsbestemmelsen i første ledd. Jeg behandler den sist, fordi annet og tredje ledd oppstiller klarere definerte plikter og derfor er mer interessante.

5.7.2 Krav til sluttbrukers apparater og utstyr

5.7.2.1 Innledning

Nettleiekontrakten § 12-7 annet ledd lyder:

«Nettselskapet er under ingen omstendighet ansvarlig for skade og tap som den elektriske kraft forårsaker dersom nettkunden ikke har sikret apparater og utstyr med vern eller andre tiltak for de påkjenninger som utstyret må påregnes å kunne bli utsatt for, jf for eksempel forskrift om elektriske lavspenningsanlegg av 6. november 1998 nr 1060 og NEK 400 (Norsk elektroteknisk norm – elektriske lavspenningsinstallasjoner).»

Bestemmelsen stiller krav til sluttbrukers apparater og utstyr for at nettselskapet skal bli erstatningsansvarlig, og er derfor en ansvarsbegrensning. Forpliktelsen er generell og gjelder enhver sluttbruker. Det første spørsmålet er på hvilken måte sluttbruker må sikre seg. Det andre spørsmålet er hvilke følger manglende sikkerhetstiltak får.

Det er «skade og tap som den elektriske kraft forårsaker» bestemmelsen retter seg mot. Elektrisitet er energi, og tapet eller skaden må etter ordlyden knytte seg til denne energien. Bestemmelsen regulerer derfor spenningsfeil, som for eksempel overspenning. Tap eller skade som følge av at overføringskapasitet ikke er stilt til disposisjon, altså avbrudd, er ikke noe den «elektriske kraft forårsaker». Det faller derfor utenfor. Men det kan oppstå skader idet overføringskapasiteten igjen blir stilt til disposisjon, altså når strømmen kommer tilbake.⁴⁵¹

5.7.2.2 Forpliktelsens omfang

Sluttbruker må sikre seg mot «de påkjenninger som utstyret må påregnes å kunne bli utsatt for». Ordlyden gir anvisning på en konkret vurdering

⁴⁵¹ F.eks. LF-2006-120351, jf. over.

av hvilke påkjenninger som objektivt sett kan forventes av elektrisiteten. Bestemmelsen henviser også til forskrift om elektriske lavspenningsanlegg og NEK 400.⁴⁵² Henvisningen er ikke uttømmende, jf. «for eksempel». Det tilsier at sikringstiltakene sluttbruker må ta, kan variere stort. Det må likevel i utgangspunktet være tilstrekkelig at sluttbruker sikrer seg i samsvar med forskriften og NEK 400. Begrunnelsen er som følger:

Forskriftens formål er å «oppnå forsvarlig elsikkerhet» for «elektriske lavspenningsanlegg og ved bruk av elektrisk utstyr tilkoblet slike anlegg», jf. § 1. Nesten enhver sluttbruker er omfattet av forskriften, jf. §§ 2 første ledd og 3. Skal myndighetene klare å «oppnå forsvarlig elsikkerhet», jf. forskriften § 1, forutsetter det at kravene er tilpasset og fastsatt med utgangspunkt i de «påkjenninger som utstyret må påregnes å kunne bli utsatt for», jf. nettleiekontrakten § 12-7 annet ledd. Poenget er at myndighetenes krav også må antas å ivareta nettleiekontraktens krav.

Det heter videre i forskriften § 10 at den, «supplert med tilhørende veiledning og normer, viser samlet det sikkerhetsnivået som skal legges til grunn». Veiledningen forskriften henviser til, er inntatt i forskriften. Henvisningen til forskriften i nettleiekontrakten § 12-7 annet ledd er derfor også en referanse til veiledningen. I «Veiledning til § 10» er det angitt at NEK 400 «beskriver hvordan sikkerhetskravene i kapittel V kan oppfylles». I realiteten stiller derfor nettleiekontrakten § 12-7 og forskriften samme krav.

Der myndighetene gjennom forskrift, veiledning eller henvisning til standarder har gitt anvisning på et detaljert sikkerhetsnivå,⁴⁵³ må det som utgangspunkt være tilstrekkelig for hvilke sikkerhetstiltak som kan forventes av sluttbrukers anlegg. Til støtte for dette trekker bestemmelsens rettsfølge. Har sluttbruker ikke sikret seg, er nettselskapet «under ingen omstendighet» erstatningsansvarlig. Når følgen er så vidtrekkende, bør plikten være noenlunde klart definert og forutsigbar. Når det er sagt, kan

⁴⁵² NEK 400 er en standard for hvordan elektriske lavspenningsinstallasjoner skal utføres, se <https://www.nek.no/produkter/nek-400/>.

⁴⁵³ Forskriftens kapittel V angir ulike sikkerhetstiltak. De er formulert som målsetninger. Metoder for å oppnå målsetningene er til en viss grad angitt i veiledningene, men det er standarden som angir konkrete fremgangsmåter.

det være annen lov, forskrift eller bransjenorm som pålegger sluttbruker ekstra tiltak. Det må i så fall også kunne ha betydning etter bestemmelsen.

5.7.2.3 Virkningen av manglende tiltak

Nettselskapet er «under ingen omstendighet» erstatningsansvarlig, hvis sluttbruker ikke har sikret seg i tråd med det som fremgår over. Kan for eksempel nettselskapet bebreides for en spenningsfeil, som har ødelagt sluttbrukers datamaskiner, er det i utgangspunktet erstatningsansvarlig for det direkte tapet. Dette ansvaret bortfaller hvis sluttbrukers anlegg ikke oppfyller kravene i forskrift om elektriske lavspenningsinstallasjoner.

Nettselskapet er etter ordlyden heller ikke ansvarlig, *selv om* tapet uansett ville oppstått. Bestemmelsen stiller altså ikke noe krav om årsakssammenheng mellom tapet og den manglende sikringen. Spørsmålet er om bestemmelsen kan forstås slik.

Det er vanskelig å se hvilken beskyttelsesverdig forventning nettselskapet har i å unngå erstatningsansvar hvis det ikke er årsakssammenheng mellom den manglende sikringen og tapet. Riktignok forenkler en slik regel bevisvurderingen. Et ubetinget krav om at forskriften og andre normer må være fulgt, kan også ha en preventiv effekt. Det er viktig, både for sluttbruker og i et videre samfunnsperspektiv, at elektriske anlegg er trygge. Dette er likevel ikke særlig tungtveiende argumenter i en kontraktsrettslig sammenheng.

Det er etter min mening et viktigere moment at nettselskapet vil få en tilfeldig fordel dersom det ikke er ansvarlig hvor det mangler årsakssammenheng mellom unnlatt sikring og tap. Det fører til at kontraktsbrudd, som nettselskapet kan bebreides for, ikke blir sanksjonert. Det kan være uheldig.⁴⁵⁴ Det skal også generelt i kontraktsretten mindre til for å innforholke et vilkår, enn å sette til side en positiv regulering.⁴⁵⁵ To ytterligere poeng er at nettleiekontrakten ikke har et særlig høyt presisjonsnivå,⁴⁵⁶ og at den er ensidig fastsatt.⁴⁵⁷

⁴⁵⁴ I denne retning Kaasen (2006) s. 717.

⁴⁵⁵ Høgberg (2006) s. 218.

⁴⁵⁶ Se f.eks. punkt 5.4.3 og note 371.

⁴⁵⁷ Haaskjold (2013) s. 411–412.

Disse argumentene er etter min mening tilstrekkelig tungtveiende til at det må innfortolkes et krav om årsakssammenheng. Resultatet er derfor at nettselskapet bare er ansvarsfri om og i den grad sluttbrukers manglende sikring ville forhindre skaden. Det vil i utgangspunktet bero på en hypotetisk sammenligning av hva som ville skjedd dersom normene var overholdt.

Et annet spørsmål er om denne ansvarsfraskrivelsen også gjelder hvor nettselskapet er ansvarlig for indirekte tap, det vil si hvor det er grunnlag for sterk bebreidelse. Jeg går ikke i dybden på dette, men etter min mening kan det i så fall være nærliggende å falle tilbake på vurderingstemaet i medvirkningsbestemmelsen i skadeserstatningsloven § 5-1, jf. nettleiekontrakten § 12-7 første ledd. Det er fordi sluttbruker antakelig ofte kan bebreides dersom hans elektriske anlegg ikke oppfyller myndighetsfastsatte krav. Da får man en situasjon hvor både nettselskapet og sluttbruker kan bebreides for hver sin nødvendige årsak til tapet, og det tilsier at ansvarsfordeling må bero på en bredere vurdering.

5.7.3 Særskilte sikkerhetstiltak

5.7.3.1 Innledning

Nettleiekontrakten § 12-7 tredje ledd lyder:

«Nettkunder som er særlig avhengig av en sikker og stabil strømleveranse plikter selv å iverksette egnede sikkerhetstiltak, for eksempel anskaffelse av nødstrømsaggregat, alternativ energiforsyning eller lignende. Unnlattelse av å iverksette slike egnede sikkerhetstiltak kan medføre at eventuell erstatning nedsettes eller bortfaller.»

Bestemmelsen pålegger enkelte sluttbrukere en ytterligere plikt til å sikre seg mot avbrudd og spenningsfeil, jf. «sikker og stabil strømleveranse». Bestemmelsens vilkårsside reiser særlig to spørsmål: (1) Hvem må sikre seg, og (2) hvordan må de sikre seg. Jeg drøfter først hvem som må sikre seg mot avbrudd (punkt 5.7.3.2), og så hvem som må sikre seg mot spenningsfeil (punkt 5.7.3.3). Det siste kan gjøres kort, for tolkningen vil i hovedsak være felles. Deretter blir spørsmålet *hvordan* sluttbruker må

sikre seg (punkt 5.7.3.4). Avslutningsvis drøfter jeg hva som er virkningen av at sikringsplikten ikke er oppfylt (punkt 5.7.3.5).

5.7.3.2 Ved avbrudd

Sluttbruker som er «særlig avhengig» av sikker og stabil strømleveranse, må sikre seg. Ordlyden er ikke klar på hvilket kriterium som skal legges til grunn i vurderingen. En mulighet er å knytte vurderingen opp mot hvor avhengig sluttbruker er av elektrisitet. Siden nesten alle er det, gir det imidlertid liten mening. Uttrykket «særlig» får da ingen betydning.

En relevant målestokk må være det tapet som kan oppstå ved avbrudd. Det er også hvor tapene kan bli store, at nettselskapet har størst behov for at sluttbruker iverksetter sikkerhetstiltak.

Spørsmålet er så hva som ligger i «særlig» avhengig. Mange sluttbrukere kan lide store tap ved avbrudd. Det er ikke tilstrekkelig. De som får en plikt til å sikre seg, er da ikke lenger «særlig» avhengig, men snarere *alminnelig* avhengig. Det må derfor være de som vil lide tap utover det normale, som må sikre seg. Det er altså et relasjonelt uttrykk, ved at det ikke utelukkende knytter seg til en vurdering av den enkelte sluttbruker, men snarere til en sammenligning med andre sluttbrukere.

Ikke ethvert avvik fra normalen kan være tilstrekkelig. Avviket må være av en viss størrelse. Hvor grensen går, er det vanskelig å si noe presist om. Formuleringen skiller ikke mellom ulike typer virksomheter. Det kan innebære at alle bedrifter som driver en gitt virksomhet, kan ha en plikt til å innføre sikkerhetstiltak, fordi de, sammenlignet med bedrifter som driver en annen type virksomhet, gjennomgående kan lide større tap.

Det bør også ses hen til om tiltakene er rimelige ved vurderingen av om sluttbruker er «særlig» avhengig. Ellers kan man få den situasjonen at en sluttbruker som kan iverksette egnede og rimelige sikkerhetstiltak ikke gjør det, fordi avviket fra tap som vanligvis oppstår ikke er stort nok. Å legge vekt på kostnadene vil også bidra til å ivareta hensynet til samfunnsøkonomisk effektivitet. Hvorvidt det er samfunnsøkonomisk effektivt å iverksette et sikringstiltak, vil nemlig bero på kostnadene ved tiltaket. Etter dette må terskelen for når plikten inntre senkes hvis

egnede sikkerhetstiltak er rimelige. Sett i lys av ordlyden har momentet imidlertid begrenset vekt.

Sluttbruker kan ved lov og forskrift pålegges å sikre seg mot avbrudd. For eksempel heter det i forskrift om hold av høns og kalkun at dersom «driften er avhengig av strøm for å ivareta dyras behov på en forsvarlig måte, skal det være tilgang på strømaggregat ved strømbrudd», jf. § 9 annet ledd.

Et annet eksempel er forskrift om elektriske lavspenningsanlegg § 31. Der står det at dersom avbrudd kan medføre «fare for personer, husdyr eller omgivelser, skal behov for uavhengig strømtilførsel vurderes», jf. annet ledd. Ordlyden oppstiller kun en plikt til å vurdere behovet for nødstrømsløsninger. Men sett i lys av forskriftens formål i § 1 må eventuelle farer håndteres. Dette *kan* for eksempel gjøres ved nødstrømsløsninger.

Dersom sluttbruker har en offentlig pålagt plikt til å sikre seg mot avbrudd, må dette i utgangspunktet være relevant etter nettleiekontrakten § 12-7 tredje ledd. I slike tilfeller må sluttbruker som regel anses for å være «særlig avhengig» av sikker og stabil strømleveranse.

For øvrig er det grunn til å påpeke at nettleiekontrakten § 12-7 tredje ledd er vag. Det er vanskelig for sluttbruker å vite om han har en plikt til å sikre seg etter bestemmelsen eller ikke.

5.7.3.3 Ved spenningsfeil

Spørsmålet her er hvem som er «særlig avhengig» av stabil og sikker strømleveranse fordi de er sårbare for spenningsfeil. Tolkningen av bestemmelsen og de vurderinger som må gjøres, er som for avbrudd. Jeg nøyer meg derfor med kort å påpeke enkelte særskilte forhold.

Som drøftet i punkt 2.6, plikter nettselskapet å holde spenningskvaliteten innenfor nærmere angitte grenseverdier. Nettselskapet er imidlertid ikke forpliktet til å levere «ekstra god vare». Det innebærer at dersom sluttbrukers utstyr ikke tåler spenningsvariasjonene leveringskvalitetsforskriften tillater, er det nettselskapet uvedkommende.

Sluttbruker er videre, som nettopp vist, forpliktet etter nettleiekontrakten § 12-7 annet ledd til å sikre utstyret mot skade «den elektriske kraft forårsaker». Virkeområdet for § 12-7 tredje ledd ved spenningsfeil

er derfor de situasjoner hvor sikringstiltakene som følger av annet ledd, ikke er tilstrekkelige. I enkelte tilfeller går altså tredje ledd lenger enn annet ledd. Dette kan for eksempel gjelde bedrifter med spesielt kostbare elektriske apparater som er særlig sårbare for spenningsfeil.

5.7.3.4 Omfanget av sikkerhetstiltaket

Det neste spørsmålet er hvilke sikkerhetstiltak sluttbruker må iverksette. Bestemmelsen nevner «nødstrømsaggregat» og «alternativ strømforsyning» som eksempler, men formuleringen «egnete sikkerhetstiltak» viser at det vil bero på en konkret vurdering. Sikkerhetstiltaket må tilpasses virksomheten, og det den er særlig sårbar for. For noen virksomheter kan nødstrømsaggregat være en god løsning, mens avbruddsfri strømforsyning kan passe bra for andre.⁴⁵⁸ Omfanget må videre vurderes opp mot hva som er tilgjengelig på markedet av sikkerhetstiltak, prisen på slike tiltak og den risiko sluttbruker løper ved avbrudd eller spenningsvariasjoner. Er tapspotensialet stort, er det større krav til sikkerhetstiltaket.

5.7.3.5 Virkningen av at sikkerhetstiltaket ikke er gjennomført

Dersom sluttbruker ikke har oppfylt sikringsplikten, «kan [det] medføre at eventuell erstatning nedsettes eller bortfaller», jf. nettleiekontrakten § 12-7 tredje ledd. Erstatningen settes ikke automatisk ned, jf. «kan».

Bestemmelsen stiller ikke et krav om årsakssammenheng mellom sluttbrukers manglende sikkerhetstiltak og tapet for at erstatningen kan settes ned. Dette er det imidlertid mulig å forankre i «kan». Med andre ord «kan» det ikke bli tale om å redusere erstatningen i større omfang enn hva som ville vært spart hvis sluttbruker hadde iverksatt «egnete sikkerhetstiltak».

Bestemmelsen har ingen retningslinjer for vurderingen av om erstatningen skal settes ned og i hvilken grad. Situasjonen her er imidlertid at både nettselskapet og sluttbruker har bidratt til tapet. Nettselskapet har bidratt med et ansvarsbetingende avbrudd eller spenningsfeil, mens sluttbruker har bidratt ved å unnlate å sikre seg mot spenningsfeil eller avbrudd. Dersom sluttbruker kan bebreides for ikke å ha sikret seg, er situasjonen omfattet av skadeserstatningsloven § 5-1, jf. nettleiekontrakten

⁴⁵⁸ Se https://snl.no/avbruddsfri_str%C3%B8mforsyning.

§ 12-7 første ledd. Det tilsier at man ser hen til vurderingstemaet i medvirkningsregelen etter skadeserstatningsloven også der sluttbruker ikke har utvist skyld. Det er ingen grunn til at *vurderingstemaet* skal være annerledes i de to tilfellene. Samtidig har det klart betydning om sluttbruker kan bebreides.

I denne vurderingen skal det tas hensyn til hva som er «rimelig», sett i lys av «adferden», dens «betydning» og «omfanget av skaden», jf. skadeserstatningsloven § 5-1. Henvisningen til «forholdene ellers» viser at også andre momenter kan vektlegges, som forsikring og forsikringsmuligheter.⁴⁵⁹ Det skal altså foretas en utpreget konkret og bred vurdering, hvor forhold både på sluttbrukers og nettselskapets side må avveies mot hverandre. Rettspraksis og andre rettskilder tilknyttet skadeserstatningsloven § 5-1 vil være relevant. Det faller utenfor avhandlingen å gå i dybden på denne avveiningen, men jeg vil trekke frem noen poenger som er spesielle for nettleieferhold.

Nettselskapet har en plikt til å overføre elektrisitet til de som ønsker det.⁴⁶⁰ Det kan ikke avvise en sluttbruker, for eksempel fordi det ansvaret nettselskapet kan komme i, blir for stort. Nettselskapet må akseptere sluttbruker som han er. Dette kan tilsi at sluttbruker også bør bære følgene av egen sårbarhet.⁴⁶¹ Som påpekt i punkt 1.5.5, har nettselskapet på grunn av inntektsreguleringen heller ingen egnet mulighet til å innkalkulere i vederlaget risikoen for at sluttbruker er særlig sårbar. Det kan også anføres for at ansvaret bør kunne begrenses.

På den annen side får nettselskapet gjennom inntektsreguleringen i alle fall pulverisert 40 % av tapet gjennom nettleien, jf. punkt 1.5.5. Dette er en effektiv måte å fordele tapet på. I tillegg kommer at det kan være rimelig å fordele deler av tapet på samtlige sluttbrukere, i stedet for at den enkelte uheldige sluttbruker, skal bære alt.

Til dette kan det innvendes at dersom sluttbruker kan bebreides for tapet, er det ikke sikkert at han bør få lempet deler av det over på andre

⁴⁵⁹ Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 64.

⁴⁶⁰ Se energiloven § 3-3 og energilovforskriften § 4-4 bokstav d første ledd.

⁴⁶¹ Betrakningen har en side til objektiv egenrisiko, se Hagstrøm (2011) s. 586–587 og om adekvansbegrensningen i punkt 5.6.2.

sluttbrukere gjennom inntektsreguleringen. De øvrige sluttbrukerne har, på grunn av nettselskapets monopol, ingen mulighet til å kontrahere med andre. Da kan det anføres at de heller ikke bør ende opp med å betale for et tap én sluttbruker kan klandres for.

Bestemmelsen kan for øvrig begrense nettselskapets ansvar for både direkte og indirekte tap. Riktignok tilsier graden av skyld at det er mer aktuelt å begrense nettselskapets ansvar for direkte enn indirekte tap. Er nettselskapet først ansvarlig for indirekte tap, er det nemlig grunnlag for sterke bebreidelser. Det er likevel ikke utelukket at sluttbruker også må bære deler av tapet hvor nettselskapet er ansvarlig for indirekte tap, særlig hvis det i tillegg foreligger skyld på sluttbrukers side. I den sammenheng bør det antakelig også ha betydning om det er nettselskapet «selv», eller en ansatt eller kontraktsmedhjelper som har handlet slik at nettselskapet ble ansvarlig for indirekte tap. I sistnevnte tilfelle vil det være mer aktuelt å sette ansvaret ned.

Som påpekt over, er sluttbruker i alminnelighet nærmere til å forsikre seg mot tap enn nettselskapet.⁴⁶² Det er et moment som generelt trekker i retning av at sluttbruker bør bære i alle fall deler av tapet.

5.7.4 Sluttbrukers medvirkning

Nettleiekontrakten § 12-7 første ledd lyder slik:

«Dersom nettkunden har medvirket til mangelen, skaden eller tapet ved egen skyld, kan nettselskapets ansvar settes ned eller falle bort, jf skadeserstatningsloven av 13. juni 1969 § 5-1.»

Bestemmelsen henviser til medvirkningsbestemmelsen i skadeserstatningsloven § 5-1, og må forstås på samme måte. I «medvirket» ligger det at sluttbrukers adferd må ha vært en årsak til mangelen, skaden eller tapet. Mangelsalternativet har neppe selvstendig betydning. Har sluttbruker medvirket til mangelen, har han også medvirket til tapet. Hvorvidt og i hvilken grad ansvaret skal settes ned, reguleres av vurderingstemaet i

⁴⁶² Se punkt 5.4.5.2.

skadeserstatningsloven § 5-1. Jeg går ikke inn på det her. Det jeg imidlertid kort vil drøfte er når nettselskapets erstatningsansvar i andre tilfeller enn etter annet og tredje ledd kan settes ned.

Det forutsetter at sluttbruker kan bebreides, jf. «skyld». Når sluttbruker kan bebreides, må i utgangspunktet fastsettes med utgangspunkt i nettleiekontrakten.⁴⁶³ Hvilke konkrete sikringsplikter nettleiekontrakten pålegger sluttbruker, har jeg redegjort for over. Dette innebærer likevel ikke at bestemmelsen er uten selvstendig betydning.

I enkelte tilfeller er det klart at sluttbruker burde handlet annerledes, og derfor kan bebreides selv om plikten ikke følger eksplisitt av nettleiekontrakten. Et eksempel kan være hvis sluttbruker over en lengre periode har opplevd mangelfull spenningskvalitet, men unnlater å ta hensyn til dette ved likevel å bruke særlig sårbart og kostbart elektrisk utstyr. I et slikt tilfelle kan han fort være å bebreide.

Et annet spørsmål er om man kan utfylle avtalen med en ytterligere generell plikt for sluttbruker til å sikre seg mot tap. Etter skadeserstatningsloven § 5-1 nr. 2 regnes det nemlig som medvirkning at skadelidte «har latt være i rimelig utstrekning å fjerne eller minske risikoen for skade». Også dette alternativet krever skyld hos skadelidte.⁴⁶⁴

En uttalelse i LF-2006-120351 synes å gi inntrykk av at sluttbruker kan ha en videre generell sikringsplikt. Saken gjaldt spørsmålet om en bedrift kunne kreve erstattet ødelagt elektronisk utstyr som oppstod som en følge av en inn- og utkobling av elektrisiteten. Som nevnt i punkt 5.6.2.2, kom lagmannsretten til at tapet ikke var adekvat og derfor ikke kunne kreves dekket. I noe som fremstår som et obiter dictum, uttalte imidlertid lagmannsretten at:

«Etter lagmannsrettens oppfatning er det nettkunden som er den nærmeste til å bære risikoen for slike enkeltstående skader. Kunden har også mulighet for å gardere seg mot dette ved å installere nødvendig sikkerhetsutstyr som kan dempe eller eliminere de påkjenninger som kan oppstå ved et strøbrudd.»

⁴⁶³ Hagstrøm (2011) s. 468.

⁴⁶⁴ Nygaard (2007) s. 390–391.

Det er usikkert hvilken kontrakt avtaleforholdet bygget på, men hensynet lagmannsretten trekker frem, nemlig at sluttbruker har mulighet til å «gardere seg mot dette ved å installere nødvendig sikkerhetsutstyr», er relevant også etter nettleiekontrakten. Sluttbruker i den saken var et grafisk trykkeri. Det er langt fra sikkert at en slik bedrift kan anses for å være «særlig avhengig av sikker og stabil strømleveranse» etter nettleiekontrakten § 12-7 tredje ledd. Det er heller ingenting i faktum som tilsier at trykkeriet ikke hadde sikret sitt elektriske anlegg i tråd med myndighetsfastsatte krav eller andre normer som er relevant etter nettleiekontrakten § 12-7 annet ledd. Uttalelsen kan derfor gi inntrykk av at sluttbruker, i alle fall i det saksforholdet, hadde en mer omfattende sikringsplikt enn det nettleiekontrakten § 12-7 annet og tredje ledd gir uttrykk for.

Spørsmålet er således om det kan være tilfeller hvor sluttbruker kan klandres for ikke å ha iverksatt generelle sikringstiltak mot avbrudd eller spenningsfeil, på tross av at plikten ikke kan forankres i § 12-7 annet og tredje ledd.

Sluttbruker kan ofte, med nokså rimelige midler, gjennomføre sikringstiltak som kan redusere følgene av avbrudd eller spenningsfeil. For eksempel behøver ikke en avbruddsfri strømforsyning som kan begrense deler av tapet å være særlig dyrt. På den annen side vil det å pålegge sluttbruker en slik generell plikt til å iverksette sikkerhetstiltak, ikke harmonere helt godt med nettleiekontrakten § 12-7 annet og tredje ledd. Leser sluttbruker nettleiekontrakten § 12-7, vil det gi ham inntrykk av at det er annet og tredje ledd som bestemmer hvilke generelle sikkerhetstiltak mot spenningsfeil og avbrudd han må iverksette. Jeg lar spørsmålet stå åpent, men i utgangspunktet må det antakelig noe særlig til for at sluttbruker skal kunne bebreides for ikke å ha iverksatt generelle sikringstiltak mot avbrudd og spenningsfeil utover hva § 12-7 annet og tredje ledd gir anvisning på.

6 Avslutning

Jeg har i avhandlingen drøftet nettselskapets ansvar for avbrudd og spenningsfeil etter nettleiekontrakten med næringsdrivende sluttbruker.

I punkt 1 presenterte jeg avhandlingens emne, nettleiekontrakten og satte kontraktsforholdet i system og perspektiv. Jeg fremhevet blant annet at kontraktsforholdet måtte ses i lys av et omfattende forskriftsverk. Hvordan forskriftsverket påvirker nettselskapets kontraktsforpliktelse, samt ansvar for avbrudd og spenningsfeil, har kommet til uttrykk både i punkt 2, 3, 4 og 5. I punkt 5.7 har jeg også vist hvordan forskriftsverket stiller krav til sluttbruker. For å få det fulle bildet av kontraktsforholdet og avhandlingens tema, må man se hen til dette forskriftsverket. Dette preger kontraktsforholdet.

Emnet for punkt 2 var nettselskapets realforpliktelse, og når den var mangelfull. Som vist der, er nettselskapet i utgangspunktet forpliktet til kontinuerlig å kunne stille overføringskapasitet til disposisjon for sluttbruker i tilknytningspunktet, og å overføre elektrisitet med riktige egenskaper. Nettselskapets primære ansvar ved avbrudd og spenningsfeil er å rette mangelen. Dette ble drøftet i punkt 3. Som vist der, inntreer denne plikten idet nettselskapet får kunnskap om den. Samtidig som mangelen inntreer, oppstår det også et betinget, men stadig økende krav på prisavslag. Dette prisavslaget kan nettselskapet, som drøftet i punkt 4, unngå ved å rette. I punkt 4 ble det også vurdert hvordan prisavslaget skal utmåles, og hvilken betydning offentligrettslige insentiv- og kompensasjonsordninger har. I punkt 5 var temaet sluttbrukers krav på erstatning. Drøftelsen viste at nettselskapet i liten grad blir erstatningsansvarlig for sluttbrukers økonomiske tap. Dette følger av skillet mellom direkte og indirekte tap, ansvarsbegrensningene og sluttbrukers egen plikt til selv å sikre seg.

Avhandlingen har vist at sluttbrukers misligholdssanksjoner ikke virker særlig preventivt. Riktignok gir andre offentligrettslige ordninger, og særlig KILE-ordningen, et oppfyllellespress ved avbrudd, men disse gjelder ikke ved spenningsfeil. Nettselskapets relativt lempelige

ansvarsregulering er antakelig en grunn til at det er veldig få tvister og lite rettspraksis som gjelder avbrudd eller spenningsfeil. Når det er sagt, er nok den viktigste årsaken til det at kvaliteten på nettselskapets ytelse er god.

Sett i lys av hvordan nettselskapets inntekter er regulert, kan det godt være at en lempelig ansvarsregulering for nettselskapet er noe sluttbruker alt i alt er tjent med. Dersom kontraktsbrudd i større grad ble sanksjonert ved prisavslag og erstatning, ville det øke nettselskapets kostnader og derigjennom sluttbrukers nettleie. Samtidig kan reguleringen slå uheldig ut i det enkelte kontraktsforholdet.

Et gjennomgående inntrykk er at nettleiekontrakten både har materielle og tekniske svakheter. Som vist, bærer nettleiekontrakten flere steder preg av et lavt presisjonsnivå. Det innebærer at den er vanskelig å sette seg inn. I tillegg kommer at den er dårlig harmonisert med forskriftsverket, og særlig leveringskvalitetsforskriften. Derfor er nettleiekontrakten ofte heller ikke dekkende for nettselskapets forpliktelser. Dette kan og bør forbedres.

Kilderegister

Kontraktene

Nettleiekontrakten – Energi Norges anbefalte nettleievilkår for næringskunder mv.

Tilgjengelig her: https://www.energinorge.no/contentassets/972f6de5cd8244ed82c0580701a03247/standardavtale-for-nettleie-og-tilknytning-for-naringskunder_bokmal.pdf. (Sist besøkt 11.04.2018.)

Tilknytningskontakten – Energi Norges anbefalte tilknytningsvilkår for næringskunder mv.

Tilgjengelig her: https://www.energinorge.no/contentassets/972f6de5cd8244ed82c0580701a03247/standardavtale-for-nettleie-og-tilknytning-for-naringskunder_bokmal.pdf. (Sist besøkt 11.04.2018.)

Forbrukerkontrakten – Standard nettleieavtale i forbrukerforhold

Tilgjengelig her: <https://www.forbrukertilsynet.no/content/2014/03/standard-nettleieavtale.pdf>. (Sist besøkt 11.04.2018.)

Litteratur

- Alvik (2014) Alvik, Ivar, *Fartøystjenesteleie. Om bakgrunnsrett og risikofordeling ved tidsbaserte fartøystjenester*, Oslo, Gyldendal Juridisk 2014.
- Alvik (2017) Alvik, Ivar, «Alminnelige kontraktsrettslige prinsipper og kontraktstyper i norsk rett», *Jussens Venner*, 2017 s. 378–406.
- Andenæs (1989) Andenæs, Mads Henry, *Kontraktsvilkår*, Oslo, Sjørettsfondet 1989.

- Andenæs (2016) Andenæs, Johs, *Alminnelig strafferett*, 6. utgave ved Rieber Mohn, Georg Fredrik og Sæther, Knut Erik, Oslo, Universitetsforlaget 2016.
- Askeland (2002) Askeland, Bjarte, *Erstatningsrettslig identifikasjon*, Oslo, Cappelen Akademisk Forlag 2002.
- Backer (2015) Backer, Inge Lorange, *Norsk sivilprosess*, Oslo, Universitetsforlaget 2015.
- Bergem m.fl. (2008) Bergem, John Egil, Konow, Berte-Elen R. og Rognlien, Stein, *Kjøpsloven 1988 og FN-konvensjonen 1980 om internasjonale løsørekjøp: med kommentarer*, 3. utgave, Oslo, Gyldendal Akademisk 2008.
- Bibow (2001) Bibow, Jens F., *Inntektsregulering av kraftnett-selskaper*, Oslo, Cappelen Akademisk 2001.
- Bjork (2012) Bjork, Line Furseth m.fl., *Samfunnsøkonomiske kostnader ved avbrudd og spenningsforstyrrelser – private bedrifter og offentlige tjenester*, publikasjonsnummer 349-2012, utarbeidet av Pöyry Management Consulting (Norway) AS for Energi Norge. Tilgjengelig her: https://www.nve.no/Media/3199/349_2012-private-bedrifter-og-offentlige-tjenester.pdf. (Sist besøkt 11.04.2018.)
- Bjørnebye (2014) Bjørnebye, Henrik, «Erstatningsansvar for nettselskapets kostnader ved strømbrudd», *Tidsskrift for Erstatningsrett*, 2014 s. 169–200.
- Boe (2012) Boe, Erik Magnus, *Rettskildelære under debatt*, Oslo, Universitetsforlaget 2012.

- Braadland (2004) Braadland, Marie, *Kontraksregulering av kraftleveranser til sluttbrukere på distribusjonsnettnivå : Når har forbruker fått levert kraft av kontraktmessig kvalitet og hvilke misligholdsbeføyelser kan eventuelt gjøres gjeldende?*, studentavhandling 2004.
- Brautaset (1998) Brautaset, Are, m.fl., *Norsk Gassavsetning. Rettslige hovedelementer*, Sjørettsfondet 1998.
- Bull (2000) Bull, Hans Jacob, *Innføring veifrakttrett*, 2. utgave, Oslo, Tano Aschehough 2000.
- Dragsten (2000) Dragsten, Marianne H., *Netteiers erstatningsansvar overfor nettkunden når leveringskvaliteten avviker fra det avtalte: med spesiell vekt på spenningskvaliteten*, studentavhandling 2000.
- Eckhoff (2001) Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5. utgave ved Jan E. Helgesen, Oslo, Universitetsforlaget 2001.
- Eide/Stavang (2008) Eide, Erling og Stavang, Endre, *Rettsøkonomi*, Oslo, Cappelen Akademisk 2008.
- Falch (2004) Falch, Ingvald, *Rett til nett. Konkurransen i nettbundne sektorer*, Oslo, Universitetsforlaget 2004.
- Falkanger (1969) Falkanger, Thor, *Leie av skib*, Oslo, Universitetsforlaget 1969.
- Falkanger/Bull (2016) Falkanger, Thor og Bull, Hans Jacob, *Sjørett*, 8. utgave, Oslo, Sjørettsfondet 2016.
- Giertsen (2014) Giertsen, Johan, *Avtaler*, 3. utgave, Oslo, Universitetsforlaget 2014.

- Guttormsen (1968) Guttormsen, G, *Elforsyningskontrakten*, Oslo, Universitetsforlaget 1968.
- Grossman (2003) Grossmann, Peter Z, «Is anything naturally a monopoly?» i *The end of a natural monopoly: deregulation and competition in the electric power industry*, Peter Z. Grossman og Daniel H. Cole (red.), Amsterdam, JAI 2003 s. 11–39.
- Haaskjold (2013) Haaskjold, Erlend, *Kontraktsforpliktelse*, Oslo, Cappelen Damm akademisk 2013.
- Haaskjold (2017) Haaskjold, Erlend, *Obligasjonsrett. En innføring*, Oslo, Universitetsforlaget 2017.
- Hagstrøm (1996) Hagstrøm, Viggo, «Om grensene for ansvarsfraskrivelse, særlig i næringsforhold», *Tidsskrift for rettsvitenskap*, 1996 s. 421–518.
- Hagstrøm (2011) Hagstrøm, Viggo, *Obligasjonsrett*, 2. utgave, Oslo, Universitetsforlaget 2011.
- Hagstrøm (2015) Hagstrøm, Viggo, *Kjøpsrett*, 2. utgave ved Herman Bruserud, Oslo, Universitetsforlaget 2015.
- Hagstrøm/Stenvik (2015) Hagstrøm, Viggo og Stenvik, Are, *Erstatningsrett*, Oslo, Universitetsforlaget 2015.
- Hammer (1999) Hammer, Ulf, *Tilrettelegging av kraftmarkedet*, Oslo, Cappelen akademisk forlag 1999.
- Hammer (2002) Hammer, Ulf, «Kraftlevering i et kontraktsrettslig perspektiv: Hvem er ansvarlig for leveringskvaliteten overfor sluttbruker?», *Tidsskrift for forretningsjus*, 2002 s. 361–379.

- Hammer (2005) Hammer, Ulf, «Den nye rollefordelingen i kraftmarkedet – Hvem leverer hva til hvem?», i *Industribygging og rettsutvikling. Juridisk tidsskrift i anledning Hydros 100-årsjubileum*, Odd Ivar Biller m.fl. (red.), Fagbokforlaget 2005 s. 163–177.
- Hauge (2009) Hauge, Hilde, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner*, Oslo, Universitetsforlaget 2009.
- Hauge (2015) Hauge, Hilde, «Samspillet mellom privatrett og offentlig rett på avtalerettens område», i *Aftaleloven 100 år*, Mads Bryde Andersen og Johan Giertsen (red.), København, DJØF 2015 s. 131–152.
- Hjelmeng (2016) Hjelmeng, Erling, «‘Lovstrid’ som felles rettsgrunnlag for erstatningsansvar og ugyldighet – særlig om bruk av avtalelovens regler ved lovovertrедelser/lovstrid», i *Ugyldighet i privatretten – minnebok for Viggo Hagstrøm*, Erling Hjelmeng (red.), Bergen, Fagbokforlaget 2016 s. 273–290.
- Holdø (2004) Holdø, Håvard H, «Prisavslagsinstituttet i norsk kontraktslovgivning», *Jussens Venner*, 2004 s. 35–53.
- Hov/Høgberg (2017) Hov, Jo og Høgberg, Alf Petter, *Obligasjonsrett*, 2. utgave, Oslo, Papinian 2017.
- Huser (1983) Huser, Kristian, *Avtaletolkning*, Bergen, Universitetsforlaget 1983.
- Høgberg (2006) Høgberg, Alf Petter, *Kontraktstolkning. Særlig om tolkningsstiler ved fortolkning av skriftlige kontrakter*, Oslo, Universitetsforlaget 2006.

- Høgberg (2015) Høgberg, Alf Petter, «Avtaletolkning – om forutberegnelighet og rimelighet i nordisk tradisjon», i *Aftaleloven 100 år*, Mads Bryde Andersen og Johan Giertsen (red.), København, DJØF 2015 s. 153–162.
- Inadomi (2005) Inadomi, Henrik M, «Vilkårene for forbrukers misligholdsbeføyelser mot nettselskapet ved avbrudd og spenningsfeil i strømleveransen», *Tidsskrift for forretningsjus*, 2005 s. 281–311.
- Inadomi (2006) Inadomi, Henrik M, «Nettselskapets erstatningsansvar overfor forbruker ved mangelfull strømleveranse: Hvem bør ha risikoen for påregnelige årsaksforhold utenfor nettselskapets kontroll?», *Lov og Rett*, 2006 s. 46–64.
- Iversen (2000) Iversen, Torsten, *Erstatningsberegning i kontraktsforhold*, København, Thomson GadJura 2000.
- Jerkø (2017) Jerkø, Markus, *Bevisvurderingens rettslige rammer. Bevistema, bevisbyrde, beviskrav*, Oslo, Universitetsforlaget 2017.
- Kaasen (2005) Kaasen, Knut, «Ansvarsbegrensning i fabriksjonskontrakter» i *Industribygg og rettsutvikling. Juridisk tidsskrift i anledning Hydros 100-årsjubileum*, Odd Ivar Biller (red.), Bergen, Fagbokforlaget 2005 s. 233–258.
- Kaasen (2006) Kaasen, Knut, *Petroleumskontrakter. Med kommentarer til NF 05 og NTK 05*, Oslo, Universitetsforlaget 2006.

- Kaurin (2009) Kaurin, Kjersti, *Nettleieavtaler med forbruker. En fremstilling av nettleieforholdet etter reguleringen i forbrukerkjøpsloven*, Sjørettsfondet 2009, marLus 379.
- Krokeide (1977) Krokeide, Kjetil, «Forutsetningslæren og misligholdsbegrepet – særlig i langsiktige kontraktsforhold», *Tidsskrift for rettsvitenskap*, 1977 s. 569–649.
- Krüger (1969) Krüger, Kai, «Om forsett i privatretten – særlig om det forsettlige mislighold», *Jussens Venner*, 3/1969 s. 43–79.
- Krüger (1973) Krüger, Kai, *Transportomlegging. Særlig om deviasjon i sjøtransport: 2*, Oslo s.n. 1973.
- Krüger (1989) Krüger, Kai, *Norsk Kontraktsrett*, Bergen, Alma Mater 1989.
- Krüger (1996) Krüger, Kai, «Om ingenmannslandet mellom uaktsomhet og forsett i kjøps- og transportretten», i *Festskrift til Jan Ramberg*, Ulf Berntitz m.fl. (red.), Stockholm, Juristförlaget 1996 s. 319–343.
- Krüger (1999) Krüger, Kai, *Norsk kjøpsrett*, 4. utgave, Alma mater, Bergen 1999.
- Lilleholt (2008) Lilleholt, Kåre mf.l., *Lease of goods (PEL LG)*, München, Sellier 2008.
- Lilleholt (2017) Lilleholt, Kåre, *Kontraktsrett og obligasjonsrett*, Oslo, Cappelen Damm akademisk 2017.
- Mestad (1991) Mestad, Ola, *Om force majeure og risikofordeling i kontrakt*, Oslo, Universitetsforlaget 1991.

- Monsen (2012) Monsen, Erik, «Primært rettsgrunnlag i kontraktsretten», *Jussens Venner*, 2012 s. 319–345.
- Naas-Bibow/
Martinsen (2011) Naas-Bibow, Jens og Martinsen, Gunnar m.fl., *Energiloven med kommentarer*, 2. utgave, Oslo, Gyldendal Akademisk 2011.
- Nygaard (2007) Nygaard, Nils, *Skade og ansvar*, 6. utgave, Bergen, 2007, Universitetsforlaget.
- Selvig/Lilleholt
(2015) Selvig, Erling og Lilleholt, Kåre, *Kjøpsrett til studiebruk*, 5. utgave, Oslo, Universitetsforlaget 2015.
- Skjefstad (2016) Skjefstad, Arnt E., *Erstatningsberegning – særlig om fradrag forfordeler*, Oslo, Cappelen Damm akademisk 2016.
- Skoghøy (2017) Skoghøy, Jens Edvin A., *Tvisteløsning*, 3. utgave, Oslo, Universitetsforlaget 2017.
- Solvang (2009) Solvang, Trond, *Forsinkelse i havn. Risikofordeling ved reisebefraktning*, Oslo, Gyldendal Akademisk 2009.
- Stridbeck (1992) Stridbeck, Ulf, *Från kontrakt til social rättighet. En analys av förhållandet mellan eldistributör och abonnent*, Lund, Lund University Press 1992.
- Trondal (2004) Trondal, Charlotte Heberg, *Kontraktsregulering av kraftleveranser til større industrielle sluttbrukere*, Sjørettsfondet 2004, marlus 315.
- Tveter (2008) Tveter, Line, *På nett med små anlegg for vann- og vindkraft*, Sjørettsfondet 2008, marlus nr. 367.

- von der Fehr (2010) von der Fehr, Nils-Henrik M., «Den økonomiske reguleringen av strømmettet. En gjennomgang», Universitet i Oslo 2010. Tilgjengelig på evalueringportalen.no. (Sist besøkt 11.04.2018.)
- Wasenden (2007) Wasenden, Odd-Harald B., *Energimarkedsrett. Om informasjonsplikt og markedsatferd i det finansielle kraftmarkedet*, Oslo, Cappelen akademisk forlag 2007.
- Webster (2015) Webster, Bergljot, Merknad til Sjøloven § 283, note 535, Rettsdata.no. Sist hovedrevidert 15.05.2015. (Sist besøkt 11.04.2018.)
- Wilhelmsen (1995) Wilhelmsen, Trine-Lise, «Avtaleloven § 36 og økonomisk effektivitet», *Tidsskrift for rettsvitenskap*, 1995 s. 1–240.
- Wilhelmsen/Hagland (2017) Wilhelmsen, Trine-Lise og Hagland, Birgitte, *Om erstatningsrett. Med utgangspunkt i tekster av Peter Lødrup*, 1. utgave, Oslo, Gyldendal Juridisk 2017.
- Woxholth (2017) Woxholth, Geir, *Avtalerett*, 10. utgave, Oslo, Gyldendal Akademisk 2017.

Rettspraksis

Høyesterettsavgjørelser

Rt. 1925 s. 551

Rt. 1932 s. 416

Rt. 1961 s. 965

Rt. 1964 s. 132

Rt. 1986 s. 1386

Rt. 1989 s. 1318

Rt. 1993 s. 312
Rt. 1993 s. 564
Rt. 1995 s. 486
Rt. 1997 s. 70
Rt. 1997 s. 1109
Rt. 1998 s. 774
Rt. 1998 s. 1510
Rt. 2000 s. 632
Rt. 2004 s. 1582
Rt. 2006 s. 321
Rt. 2006 s. 539
Rt. 2006 s. 1076
Rt. 2010 s. 961
Rt. 2012 s. 168
Rt. 2012 s. 1729
Rt. 2014 s. 100
HR-2016-1447-A

Underrettsavgjørelser

LF-2006-120351
LB-2009-193783

Nordiske domme i sjøfartsanliggender

ND 1984 s. 404 (Trans Tind-dommen)

Lover

Avhendingslova	Lov 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eigedom (avhendingslova).
Bustadoppføringslova	Lov 13. juni 1997 nr. 43 om avtalar med forbrukar om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova).

El-tilsynsloven	Lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven).
Energiloven	Lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven).
Forbrukerkjøpsloven	Lov 21. juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven).
Husleieloven	Lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler (husleieloven).
Håndverkertjenesteloven	Lov 16. juni 1989 om håndverkertjenester m.m. for forbrukere (håndverkertjenesteloven).
Jernbaneansvarsloven	Lov 10. juni 1977 nr. 73 om jernbaneansvar (jernbaneansvarsloven).
Kjøpsloven	Lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp (kjøpsloven).
Luftfartsloven	Lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven).
Skadeserstatningsloven	Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning.
Sjøloven	Lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven).
Straffeloven	Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven).
Tomtefesteloven	Lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste.
Vegfraktlova	Lov 20. desember 1974 nr. 68 om vegfraktavtaler (vegfraktloven).
LOV-2006-06-30-46	Lov 30. juni 2006 nr. 46 om endringer i forbrukerkjøpsloven (lovregulering av strømvavtaler).

Forskrifter

Avregningsforskriften	Forskrift 11. mars 1999 nr. 301 om måling, avregning, fakturering av netjtjenester og elektrisk energi, nettselskapets nøytralitet mv.
Beredskapsforskriften	Forskrift 7. desember 2012 nr. 1157 om forebyggende sikkerhet og beredskap i energiforsyningen.
Energilovforskriften	Forskrift 7. desember 1990 nr. 959 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m.
Forskrift om elektriske forsyningsanlegg	Forskrift 20. desember 2005 nr. 1626 om elektriske forsyningsanlegg.
Forskrift om elektriske lavspenningsanlegg	Forskrift 6. november 1998 nr. 1060 om elektriske lavspenningsanlegg.
Forskrift om hold av høns og kalkun	Forskrift 12. desember 2001 nr. 1494 om hold av høns og kalkun.
Forskrift om sikkerhet ved arbeid i og drift av elektriske anlegg	Forskrift 28. april 2006 nr. 458 om sikkerhet ved arbeid i og drift av elektriske anlegg.
Kontrollforskriften	Forskrift 11. mars 1999 nr. 302 om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomheten og tariffier.
Leveringskvalitetsforskriften	Forskrift 30. november 2004 nr. 1557 om leveringskvalitet i kraftsystemet.
Systemansvarsforskriften	Forskrift 7. mai 2002 nr. 448 om systemansvaret i kraftsystemet.

Forskrift om elektroforetak og kvalifikasjonskrav

Forskrift 19. juni 2013 nr. 739 om elektroforetak og kvalifikasjonskrav for arbeid knyttet til elektriske anlegg og elektrisk utstyr.

Forarbeider

- NOU 1979: 32 *Formuerettslig lempningsregel.*
- Ot.prp. nr. 75
(1983–1984) *Om lov om endringer i erstatningslovgivningen (ansvar for dyr, regress, lemping m m og endringer i bilansvarlova).*
- Ot.prp. nr. 80
(1986–1987) *Om A Kjøpslov B Lov om samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen om kontrakter for internasjonale løsørekjøp, vedtatt 11 april 1980.*
- Ot.prp. nr. 43
(1989–1990) *Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (energiloven).*
- Ot.prp. nr. 66
(1990–1991) *Om lov om avhending av fast eiendom (avhendingslova).*
- Ot.prp. nr. 82
(1997–1998) *Om lov om husleieavtaler (husleieloven).*
- Ot.prp. nr. 44
(2001–2002) *Om lov om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven).*
- NOU 2004: 4 *Lovregulering av strømavtaler sluttet med forbrukere.*
- Ot.prp. nr. 114
(2004–2005) *Om lov om endringer i forbrukerkjøpsloven (lovregulering av strømavtaler).*

- Prop. 64 L (2013–2014) *Lov om opplysningsplikt og angrerett ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler (angrerett-loven)
(gjennomføring av direktiv 2011/83/EU om forbrukerrettigheter).*
- Prop. 35 L (2015–2016) *Endringer i energiloven (skille mellom nett-virksomhet og annen virksomhet mv.)*
- SOU 1974: 83 *Generalklausul i förmögenhetsrätten.*

Avgjørelser fra Eklagenemnda

Hentet på lovdata

- ELKN-2007-185
- ELKN-2008-12
- ELKN-2008-50
- ELKN-2010-601
- ELKN-2012-220
- ELKN-2013-129
- ELKN-2014-53
- ELKN-2014-199
- ELKN-2014-262
- ELKN-2015-82
- ELKN-2015-253
- ELKN-2016-72
- ELKN-2016-124
- ELKN-2016-145
- ELKN-2016-223

Dokumenter fra NVE

Hentet fra: <https://www.nve.no/om-nve/publikasjoner-og-bibliotek/publikasjoner/>.

NVE Rapport
3/2000	<i>Kvalitetsjusterte inntektsrammer ved ikke levert energi (KILE).</i> Forfatter: Langset, Tore.
NVE Dokument
3/2004	<i>Leveringskvalitet i kraftsystemet. Forslag til forskrift.</i> Red: Trengereid, Frode. Forfatter: Trengereid, Frode, m.fl.
NVE Dokument
13/2004	<i>Forskrift om leveringskvalitet i kraftsystemet. Endelig forskriftstekst og merknader til innkomne høringskommentarer.</i> Red: Trengereid, Frode. Forfatter: Brekke, Karstein, m.fl.
NVE Dokument
9/2005	<i>Den økonomiske reguleringen av nettvirksomheten. Forslag til endring av forskrift om økonomisk og teknisk rapportering m.v.</i> Red: Karlsen, Eva Næss. Forfattere: Grammaltvedt, Thor Erik, m.fl.
NVE Hørings-
dokument 3/2006	<i>Den økonomiske reguleringen av nettvirksomheten.</i> Red: Karlsen, Eva Næss. Forfatter: Grepperud, Edna, m.fl.
NVE Dokument
13/2006	<i>Endringer i forskriftene om leveringskvalitet og systemansvaret i kraftsystemet.</i> Red: Brekke, Karstein. Forfatter: Brekke, Karstein og Grep-
perud, Edna.
NVE Høringsdo-
kument 3/2012	<i>Forskrift om endring av forskrift 30. november 2004 nr 1557 om leveringskvalitet i kraftsystemet.</i> Red: Sveaas Fadum, Hege. Forfatter: Sveaas Fadum, Hege og Brekke, Karstein.

- NVE Veileder
1/2013 *Veiledning til forskrift om forebyggende sikkerhet og beredskap i energiforsyningen.* Red: Vaggen Malvik, Ingvild. Forfatter: Sønsteby, Truls m.fl.
- NVE Hørings-
dokument 3/2015 *Høring om tariffer for uttak i distribusjonsnettet.* Red: Jonassen, Torfinn. Forfatter: Andresen, Tonje Merete og Mook, Velaug.
- NVE Veileder
4/2016 *Veileder til leveringskvalitetsforskriften. Høringsversjon.* Red: Sveaas Fadum, Hege. Forfatter: Sveaas Fadum, Hege og Aabakken, Camilla.
- NVE Rapport
53/2016 *Oppsummeringsrapport: Høring om tariffer for uttak i distribusjonsnettet. Oppsummering av høringsuttalelser.* Red: Jonassen, Torfinn. Forfatter: Amalie Mook, Velaug.
- NVE Rapport
39/2017 *Utvikling i nøkkeltal for nettselskap. Kostnads-effektivitet og organisasjonstype.* Red: Høstad Sliwinski, Torunn. Forfatter: Heien, Mona Helen m.fl.
- NVE Rapport
43/2017 *Avbrottsstatistikk 2016.* Red: Hansen, Håvard. Forfatter: Hansen, Håvard m.fl.
- NVE Rapport
54/2017 *Driften av kraftsystemet 2016.* Red: Eggum, Eirik. Forfatter: Eggum, Eirik m.fl.

Andre offentlige dokumenter

- DSB (2006) Veiledning til forskrift om elektriske forsyningsanlegg.
Tilgjengelig her: <https://www.dsb.no/lover/elektriske-anlegg-og-elektrisk-utstyr/veiledning-til-forskrift/veiledning-til-forskrift-om-elektriske-forsyningsanlegg/>. (Sist besøkt 11.04.2018.)
- Meld. St. 14 (2011–2012) *Vi bygger Norge – om utbygging av strømmettet.*
- NOU 2012: 9 *Energiutredningen – verdiskapning, forsynings-sikkerhet og miljø.*
- Fakta 2015 *Fakta 2015 Energi og vannressuser i Norge.*
Red: Liv Mari Hatlen og Kjersti Knudsen Aarrestad.
- Statnett (2017) *Årsstatistikk 2016. Driftforstyrrelser, feil og planlagte utkoplinger i 1-22 kV-nettet.*
Tilgjengelig her: <http://www.statnett.no/Global/Dokumenter/Kraftsystemet/Systemansvar/Feilstatistikk/%c3%85rsstatistikk%202016%201-22%20kV.pdf>. (Sist besøkt 11.04.2018.)
- Konsesjon for å utøve systemansvaret i det norske kraftsystemet Tilgjengelig her: <http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201506508/1626997>.
(Sist besøkt 11.04.2018.)

Nettressurser

<https://www.nve.no/stromkunde/nettleie/>. (Sist besøkt 11.04.2018.)

<https://www.nve.no/elmarkedstilsynet-marked-og-monopol/sluttbrukermarkedet/ams/>. (Sist besøkt 11.04.2018.)

https://snl.no/avbruddsfri_str%C3%B8mforsyning. (Sist besøkt 11.04.2018.)

https://snl.no/effekt_-_energi. (Sist besøkt 11.04.2018.)

<https://www.nek.no/produkter/nek-400.> Sist besøkt 11.04.2018.)

www.aenett.no/kundeforhold/kundebetingelser/kundebetingelser-bedriftskunde/effektmalning/. (Sist besøkt 11.04.2018.)

Annet

<https://www.eidsivanett.no/globalassets/dokumenter/priser/priser-for-naringskunder-2018-ny.pdf>. (Sist besøkt 11.04.2018.)

www.eidsivanett.no/globalassets/dokumenter/priser/tariffblad-2.1-naring-effektmarkt_ny.pdf. (Sist besøkt 11.04.2018.)

<http://reader.livedition.dk/agderenergi/115/>. (Sist besøkt 11.04.2018)

https://www.aenett.no/globalassets/dokumenter-importert/2011_03_10_standard_26209a.pdf. (Sist besøkt 11.04.2018.)

https://www.aenett.no/globalassets/dokumenter-importert/vilk_r_for_fleksibel_35085a.pdf. (Sist besøkt 11.04.2018.)

https://hafslundnett.blob.core.windows.net/files/pdf/avtaler_vilkaar/bedrift/Standard_nettleievilkar_naringskunder.pdf. (Sist besøkt 11.04.2018.)

<https://www.elklagenemnda.no/contentassets/a179c8207b6440ab945da-9e85af819f9/elklagenemnda-avtale-2016.pdf>. (Sist besøkt 11.04.2018.)

UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016.
Tilgjengelig her: <https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf>. (Sist besøkt 11.04.2018.)

DCFR – Draft Common Frame of Reference.
Tilgjengelig her: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf. (Sist besøkt 11.04.2018.)

PECL – Principles of European Contract Law. Inntatt i Lilleholt, Kåre mf.l. *Lease of goods (PEL LG)*, München, Sellier 2008.

THE SCANDINAVIAN INSTITUTE OF MARITIME LAW is a part of the University of Oslo and hosts the faculty's Centre for European Law. It is also a part of the cooperation between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden through the Nordic Council of Ministers. The Institute offers one master programme and several graduate courses.

The core research areas of the Institute are maritime and other transport law as well as petroleum and energy law, but the members of the Institute also engage in teaching and research in general commercial law.

In MARIUS, issued at irregular intervals, articles are published in the Nordic languages or English.

ISSN: 0332-7868

